

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

عظیم صابری

www.ghaemiyeh.com
www.ghaemiyeh.org
www.ghaemiyeh.net
www.ghaemiyeh.ir

مفاتيح الصّحة
في
طبّ النّبى ﷺ والائمة

علامة دهر خي

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

مفاتيح الصحة

نویسنده:

محمد موسوي دهرخي اصفهاني

ناشر چاپي:

ميرفتاح

ناشر ديجيتالي:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۱۰	مفاتیح الصحه
۱۰	مشخصات کتاب
۱۰	فهرست مطالب
۱۳	مقدمه
۱۴	باب اول: در طب النبى صل الله عليه و آل وسلم
۳۸	باب دوم: در طب الائمه عليهم السلام
۳۸	اشاره
۳۸	فصل اول : در مداوا کردن به حرام است
۳۹	فصل دوم : در معالجه تب
۴۷	فصل سوم : در حجامت و حقنه و دوا در بینی ریختن و قی کردن است
۵۴	فصل چهارم : در پرهیز از خوردن چیزهائی است که ضرر دارد
۵۵	فصل پنجم : در علاج سر درد است
۵۷	فصل ششم : در معالجه چشم و گوش
۶۲	فصل هفتم : در معالجه امراض دندان و دهان
۶۶	فصل هشتم : در معالجه کرم شکم است
۶۷	فصل نهم : در معالجه خارج کردن زالو از شکم
۷۰	فصل دهم : در علاج ورم جگر و شکم درد و کمر درد
۷۱	فصل یازدهم : در معالجه شکم و اسهال و درد معده سردی و سستی
۷۴	فصل دوازدهم : در معالجه گلو درد و شش و سرفه و سل
۷۶	فصل سیزدهم : در معالجه زکام
۷۸	فصل چهاردهم : در معالجه بادها
۷۹	فصل پانزدهم : در معالجه تقطیر بول و درد مثانه و سنگ مثانه
۸۱	فصل شانزدهم : در دواهای دل درد و کمر درد

۸۲	فصل هفدهم : در معالجه بواسیر
۸۳	فصل هجدهم : در معالجه بلغم و رطوبات
۸۴	فصل نوزدهم : در علاج سم و گزیدن حیوانات موذی
۸۵	فصل بیستم : در معالجه وبا
۸۷	فصل بیست و یکم : در دفع خوره و برص و بهق است
۸۸	باب سوم: در پاره ای از فرمایشات حضرت امام رضا علیه السلام در طب
۸۸	اشاره
۹۱	بگیر از طعام آنچه را که موافق تُست
۹۲	ذکر فصول سال
۹۳	ماه دوم
۹۳	ماه سوم
۹۴	ماه چهارم
۹۴	ماه پنجم
۹۵	ماه ششم
۹۵	ماه هفتم
۹۶	ماه هشتم
۹۶	ماه نهم
۹۷	ماه دهم
۹۷	ماه یازدهم
۹۷	ماه دوازدهم
۹۸	طرز ساختن شراب حلال
۹۹	انسان از صفرا و سودا و خون و بلغم خلق شده
۱۰۰	در تعبیر خواب
۱۰۱	احوال انسان بر چهار قسم است
۱۰۲	در اوقات حجامت
۱۰۳	ضرر بعضی غذاها

- ۱۰۵ حقام ترکیبش مثل جسد است
- ۱۰۶ نصایح کلی
- ۱۰۸ غسل و علامتهای آن
- ۱۱۰ و من جمله فرمایشات آن حضرت راجع به سفر است
- ۱۱۱ اوصاف آبها
- ۱۱۲ آداب مجامعت
- ۱۱۳ باب چهارم: در بیان اطعمه و اشربه مباحه است (بترتیب حروف معجم)
- ۱۱۳ آب
- ۱۱۴ انگور
- ۱۱۵ انار
- ۱۱۷ اترج
- ۱۱۷ انجیر
- ۱۱۸ آلو
- ۱۱۸ بول
- ۱۱۹ برنج
- ۱۲۰ بنفشه
- ۱۲۰ باقلا
- ۱۲۱ به
- ۱۲۲ بالنگ
- ۱۲۳ بادنجان
- ۱۲۳ پنیر
- ۱۲۴ پیاز
- ۱۲۵ پیه
- ۱۲۶ تربیت
- ۱۲۷ تخم
- ۱۲۷ تره تیزک

۱۲۸	ترب
۱۲۸	تربچه
۱۲۸	تره
۱۲۹	چغندر
۱۳۰	حلیم
۱۳۱	حلوا
۱۳۱	حنا
۱۳۲	خرما
۱۳۴	خریزه
۱۳۶	خرفه
۱۳۷	خیار
۱۳۸	روغن
۱۳۹	ریحان کوهی
۱۴۰	زردک
۱۴۰	سبزیجات
۱۴۱	سداب
۱۴۱	سیاه دانه
۱۴۱	سنا
۱۴۱	سرکه
۱۴۲	سیب
۱۴۵	سنجد
۱۴۵	سیر
۱۴۶	شیر
۱۴۷	شکر
۱۴۹	عسل
۱۵۲	قاویت

- ۱۵۳ قارچ
- ۱۵۴ کباب
- ۱۵۵ کله
- ۱۵۵ کشمش
- ۱۵۶ کاسنی
- ۱۵۷ کرفس
- ۱۵۸ کاهو
- ۱۵۸ کدو
- ۱۵۹ گوشت
- ۱۶۱ گل نرگس
- ۱۶۱ گل
- ۱۶۲ گردو
- ۱۶۲ گللابی
- ۱۶۳ لوبیا
- ۱۶۴ موز
- ۱۶۴ ماش
- ۱۶۵ میوه
- ۱۶۵ مرزنجوش
- ۱۶۵ نان
- ۱۶۶ نمک
- ۱۶۸ نخود
- ۱۶۸ نان خشک
- ۱۶۹ هلیله
- ۱۷۰ دربارہ مرکز

مفاتیح الصحه

مشخصات کتاب

سرشناسه: موسوی دهرخی اصفهانی، محمود، 1305-.

عنوان و نام پدیدآور: مفاتیح الصحه/نویسنده محمد موسوی ده سرخی

مشخصات نشر: قم: میرفتاح، 1385

مشخصات ظاهری: 159ص

شابک:: 964-8489-15-7

یادداشت: کتاب حاضر در سالهای مختلف توسط ناشران مختلف منتشر شده است.

یادداشت: عنوان دیگر: مفاتیح الصحه فی طب النبی و الائمه (علیهم السلام)

یادداشت: کتابنامه به صورت زیرنویس

عنوان دیگر: مفاتیح الصحه فی طب النبی و الائمه (علیهم السلام)

موضوع: پزشکی اسلامی.

اسلام و پزشکی.

بهداشت -- احادیث.

رده بندی کنگره: 3/R128/م86م7 1385

رده بندی دیویی: 610/917671

شماره کتابشناسی ملی: 1036925

ص: 1

فهرست مطالب

فصل اول : در مداوا کردن به حرام است... 29

فصل دوم : در معالجه تب... 29

فصل سوم : در حجامت و حقنه و دوا در بینی ریختن و قی کردن است. 37

فصل چهارم : در پرهیز از خوردن چیزهایی است که ضرر دارد 44

فصل پنجم : در علاج سر درد است... 46

فصل ششم : در معالجه چشم و گوش... 47

فصل هفتم : در معالجه امراض دندان و دهان. 52

فصل هشتم : در معالجه کرم شکم است... 56

فصل نهم : در معالجه خارج کردن زالو از شکم. 57

فصل دهم : در علاج ورم جگر و شکم درد و کمر درد 61

فصل یازدهم : در معالجه شکم و اسهال و درد معده سردی و سستی.. 62

فصل دوازدهم : در معالجه گلو درد و شش و سرفه و سل.. 65

فصل سیزدهم : در معالجه زکام 67

فصل چهاردهم : در معالجه بادها 69

فصل پانزدهم : در معالجه تقطیر بول و درد مثانه و سنگ مثانه. 70

ص: 1

فصل شانزدهم : در دواهای دل درد و کمر درد 72

فصل هفدهم : در معالجه بواسیر. 72

ص: 2

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلوة والسلام على سيدنا محمد وآله الطاهرين ولعنه الله على اعدائهم اجمعين (اما بعد) چنین گوید این حقیر بی بضاعت متمسک بذیل اهل بیت رسالت علیهم السلام محمود بن سید مهدی الموسوی الده سرخی الاصفهانی اصلاً والنجفی مسکناً ومدفنناً انشاء الله که چون در این زمان امراض ظاهری و باطنی بسیار فراوان شده و حال آنکه پیغمبر اسلام صلوات الله وسلامه علیه دواء هر دورا بر وجه اتم آورده و بیان فرموده چیزی که هست ما مردم زیر بار نرفته و از قافله عقب مانده ایم و درب خانه این و آن را می کویم (لذا) در نظر گرفتیم بعضی از اخباری را که از حضرت خاتم النبیین صلوات الله و سلام علیه و اوصیاء گرامش در طب رسیده جمع و به زبان فارسی نمایم که برادران ایمانی اگر به امراض باطنی خود نمی پردازند لااقل امراض ظاهری خود را معالجه و بدنشان را سالم کنند و از دست دواهای امروزه راحت شوند.

و این مختصر مشتمل بر چهار باب است:

باب اول: در ترجمه اخبار طب النبوی صل الله علیه و آل وسلم است که مرحوم خواجه طوسی رضوان الله تعالی علیه در آخر کتاب خود آداب المتعلمین که حقیر ترجمه نموده ام اهل علم را حواله به آن اخبار می دهد فرمود: طالب علم ناچار است که مقداری از طب

ص: 3

را یاد بگیرد و تبرک جوید به آثار و اخباری که از ائمه هدی صلوات الله علیهم اجمعین رسیده و مرحوم شیخ ابوالعباس مستغفری در کتاب خود که مسمی به کتاب طب النبی صل الله علیه و آل وسلم است جمع کرده هرکس طالب است پیدا می کند انتهى . و مرحوم مجلسی رحمه الله در 14 بحار ایراد نموده و حقیر از آنجا نقل می کنم.

باب دوم : در پاره ای از اخبار طلب الائمه و کتب دیگر است .

باب سوم : در بعض جملات طب الرضاعلیه السلام است که م-أمون الرشید امر کرد به آب طلا نوشتند و تا کنون چهارده شرح خورده .

باب چهارم در بیان اطعمه و اشربه (خوردنی و آشامیدنی) است به ترتیب حروف .

و نامیدم آن را به مفاتیح الصحه فی طب النبی و الائمه صلوات الله علیهم اجمعین .

باب اول: در طب النبی صل الله علیه و آل وسلم

ص: 4

1 رسول خدا فرمود: خلق نکرده خداوند دردی را مگر آنکه خلق نموده برای آن دوائی را، جز مرگ (1).

2 و فرمود: آنکس که درد فرستاده، دوا فرستاده.

3 و فرمود بشارت بدهید به کسانی که مزاج گرم دارند طول عمر، یعنی عمر آنان طولانی می شود.

4 و فرمود: اصل هر دردی از سردی است. یعنی غالباً اینطور است.

5 و فرمود بخور هر وقت میل داری و دست بکش قبل از سیر شدن.

6 و فرمود معده خانه هر دردیست، و پرهیز نمودن سر هر دوائیست، و بده هر بدنی را آنچه را آدش داده ای. (2).

ص: 5

1- در کتاب طب النبوی صل الله علیه و آل وسلم ص 8 از جابر بن عبدالله روایت کند که رسول خدا فرمود: برای هر دردی دوائیست، پس چون اصابه کند و خطا نرود دواء آن درد بهبودی حاصل شود به اذن خداوند عزوجل. و از اسامه بن شریک روایت کند که گفته: من نزد رسول خدا بودم که یک دسته از اعراب خدمت حضرت رسول رسیدند و عرض کردند: یا رسول الله آیا ماها مداوا؟ حضرت فرمود: بلی ای بندگان خدا، مداوا کنید. بدرستی که خداوند عزوجل نهاد دردی را مگر آنکه نهاد برای آن دوائی جز یک درد. عرض کردند: آن درد چیست؟ فرمود پیری.

2- مرحوم جزائری در آیات الاحکام خود ص 45 حکایت کند که: رشید را طیبی بود نصرانی که بسیار حاذق بود، روزی به علی پسر حسین پسر واقد گفت: در کتاب شما از علم طب نیست و حال آنکه علم حقیقی دو علم است: علم دین و علم بدن، در جوابش فرمود: خداوند علم طب را در نصف آیه از کتاب خود قرار داده، فرمود: (کلوا واشربوا ولا تسرفوا) و پیغمبر ما در یک جمله از کلماتش فرمود: معده خانه درد است و پرهیز سر هر دوا است و عطا کن هر بدنی را آنچه را عادتش داده ای، طیب گفت: فرو نگذاشته کتاب و نه پیغمبر شما برای جالینوس طبی را.

7 و فرمود: به یک انگشت چیز خوردن مال شیطان، و به دو انگشت مال جباران، و به سه انگشت مال انبیاء علیه السلام است.

8 و فرمود: سردکن طعام را طعام گرم بی برکت است.

9 و فرمود: حتی اراده خوردن نمودید، کفشهای خود را از پا بیرون کنید که آن ارواح است. یعنی بیشتر توسعه می دهد به قدمهای شما و آن سنت پاکیزه ای است.

10 و فرمود: خوردن با نوکران از تواضع است، پس کسی که با ایشان چیز بخورد بهشت مشتاق او گردد.

11 و فرمود: در بازار چیز خوردن از پستی است.

12 و فرمود: چون غذا نهاده شود از کنارش بخوردید نه از بالای آن، چون برکت از بالای آن می آید، و کسی از سر غذا بلند نشود و دست نکشد اگر چه سیر شده تا همه سیر شوند و دست بکشند، چون این کار کند باعث خجالت دیگران شود.

ص: 6

13 و فرمود: برکت در وسط طعام است، پس از اطرافش بخورید نه از وسطش.

14 و فرمود: کسی که دو چوب استعمال کند از عذاب قلبتین ایمن می شود(1)

15 و فرمود بعد از طعام خلال کنید و مضمضه نمائید که آن باعث صحت دندان بآدام شکن و آسیا است. خلال یعنی لای دندانها را با چوبی پاک کنند.

16 و فرمود: خلال کنید که آن از نظافت است، و نظافت از ایمان، و ایمان با صاحبش در بهشت است.

17 و فرمود: غذای شخص کریم دواء است، و غذای شخص بخیل درد است، پس بهتر آن است از شخص بخیل چیزی نخورد.

18 و فرمود: کاسه استغفار و طلب رحمت کند برای کسی که او را بلیسد و پاک کند.

19 و فرمود: دسته ی جمعی چیزی بخورید و جداگانه نخورید که برکت در اجتماع است.

20 و فرمود: زیاد خوردن شوم است.

ص: 7

1- مراد از استعمال دو چوب، خلال و مسواک است، خلال آن است که چوبی لای دندانها را پاک کند، و مسواک آن است که دندانهای را بشوید، و بهتر آن است که با چوب اراک باشد که حاجیان از مکه می آورند.

21 و فرمود: کسی که گرسنه و یا محتاج باشد و از مردم مخفی دارد و بسوی خدا رود، سزاوار است که یک سال رزق بروی او از حلال باز شود.

22 و فرمود: کسی که بخورد چیزهایی را که از غذا ساقط می شود زندگی کند هر زندگی که باید بکند در حالیکه رزقش وسیع باشد، در حالتی که خود و اولاد و اولادِ الوالدش در عافیت باشند از حرام. یعنی حرام نصیب ایشان نگردد.

23 و فرمود: کسی که ایمان به خدا و روز قیامت دارد پس باید مهمان خود را گرمی دارد

24 و فرمود: از تواضع است که مرد از نیم خورد برادرِ مؤمنش چیزی بیاشامد.

25 و فرمود: هر کس خوراکش کم باشد حسابش اندک است.

26 و فرمود: ایستاده چیزی نیاشامید، و اگر فراموشتان شد پس باید قی کند.

27 و فرمود: شخص محتکر (1) ملعون است.

28 و فرمود: احتکار ده چیز است: گندم، جو، خرما، کشمش، ذرت، روغن زیت، انحصار احتکار در ده چیز شاید بواسطه آن باشد که عمده زندگانی بنی آدم است به این ده چیز است.

ص: 8

1- محتکر یعنی کسی که چیزی را جمع کند و نگاه دارد و منتظر گران شدنش باشد.

- 29 و فرمود: وقتی که برای شخصی تجارتي جز در طعام نباشد، هم طغيان کند و هم ستم نمايد.
- 30 و فرمود: کسی که جمع آوری کند طعامی را و تا چهل روز صبر کند تا گران شود بتحقیق بری است از خدا و خدا برسیت از او.
- 31 و فرمود: کسی که حبس کند بر ضرر مسلمین طعامی را، خداوند او را به مرض خورده و بیچارگی مبتلا نمايد.
- 32 و فرمود: سحر خیزی کنید که برکت در سحر است.
- 33 و فرمود: سحر خیزی کنید و مثل اهل کتاب نباشید، چون اهل کتاب بدون سحری روزه می گیرند.
- 34 و فرمود: بهترین طعام شما نان است.
- 35 و فرمود: بهترین میوه های شما انگور است.
- 36 و فرمود: بر شما باد به حلیم که آن تا چهل روز به نشاط می آورد برای عبادت، و آن بر ما نازل می شود عوض مائده که بر حضرت عیسی علیه السلام نازل می شد.
- 37 و فرمود: نان را با چاقو نبرید و گرامیش دارید که خدا آن را گرامی داشته.
- 38 و فرمود: سه لقمه با نمک پیش از طعام خوردن هفتاد و دو درد را از انسان دور کند که یکی از آنها دیوانگی و خوره و برص است.

39 و فرمود: سید خورشتهای شما نمک است.

40 و فرمود: کسی که قبل از غذا و بعد از غذا از نمک بخورد خداوند سیصد و شصت نوع بلا را از او دفع کند که آسانترین آنها خوره است.

41 و فرمود: در وقت غذا خوردن ابتداء به نمک کنید که دواء هفتاد درد است.

42 و فرمود: بهترین صدقه ها آب است.

43 و فرمود: سید آشامیدنیها در دنیا و آخرت آب است.

44 و فرمود: تب از چرک جهنم است پس سردش کنید به آب(1)

ص: 10

1- در کتاب طب النبی ص 18 طبع قاهره چنین فرموده که: این حدیث بر بسیاری از جهله اطباء مشکل شده و منافی دواء تب دانسته اند، و در دفع اشکال چنین نگاشته که: خطابات النبی صل الله علیه و آله وسلم بر دو نوع است: یک نوع عام است برای تمام اهل زمین مثل غالب غطاباتش، و یک نوع خاص است به بعض مردم مثل اینکه فرموده: در وقت بول و غائط رو به قبله و پشت به قبله نکنید بلکه سمت مشرق و مغرب بنشینید، و اینکه این خطاب برای اهل مشرق و مغرب نیست و برای اهل عراق هم نیست بلکه برای اهل میدنه است و آنچه آن سمت است مثل شام و غیر آن، و همین طور است قولش که فرموده: مابین المشرق و المغرب قبله و چون این را شناختی پس بدان که خطابش در این حدیث مختص به اهل حجاز و اطراف آن است چون غالباً تبهای ایشان از حرارت شمس است و این نوع تب را آب سرد نافع است چه بیاشامد و چه خود را در آن بشوید انتهى مورد الحاجة.

45 و فرمود: چون میل به آب پیدا کنید بیاشامید ولی به طور مکیدن نه به یک نفس.

46 و فرمود: به یک نفس آب خوردن موجب قساوت (قلب) می شود.

47 و فرمود: هر طعام و آشامیدنی که جانوری در او بیفتد و خون جهنده نداشته باشد حلال و پاک است.

48 و فرمود: کسی که عادت به زیاد خوردن و آشامیدن پیدا کند قلبش قسی می شود.

49 و فرمود: کسی که از شماها آب بیاشامد و سه مرتبه نفس بکشد ایمن باشد.

50 و فرمود: بدترین امت من کسانی هستند که مغز استخوان می خورند. (یعنی مغز حرام)

51 و فرمود: ابلیس برای شیاطین خود خطبه ای خواند و گفت: بر شما باد به گوشت و مسکرات و زنان که من نیافتم جماع شر را مگر در آن سه یعنی چیز است.

52 و فرمود: بهترین خورشهای دنیا و آخرت گوشت است.

53 و فرمود: بر شما باد به خوردن گوشت بچه شتر تا مخالفت کرده باشید یهود را.

54 و فرمود: گوشت گوشت می رویاند و کسی که چهل روز نخورد خُلُقش بد می شود.

- 55 و فرمود: کسی که در وقت اضطرار ترک کند خوردن گوشت مردار و خون و گوشت خنزیر را و بمیرد جایش همیشه در آتش است و یعنی باید در وقت ناچاری از آن حرامها بخورد برای حفظ جانش .
- 56 و فرمود: گوشت را در سفره با چاقو قطع نکنید که آن کار عجمان می باشد ، بلکه با دهان بخورید که آن گوارا و لذیذتر است .
- 57 و فرمود: از صید مجوس می خورید مگر ماهایشان را .
- 58 و فرمود: کسی که چهل روز پی در پی گوشت بخورد قلبش قسی و سخت می شود.
- 59 و فرمود: پیغمبری از پیغمبران به خدا شکایت نمود از ضعف و ناتوانی خود، به او وحی رسید که : گوشت را با شیر طبخ کن و بپز که من برکت و شفا را در آن قرار داده ام .
- 60 و فرمود: برنج در اطعمه مثل سیّد و آقا است در جماعتی ، و من در میان انبیاء مانند نمک هستم در طعام .
- 61 و فرمود: کسی که میوه را طاق بخورد ضرر به او نرساند.
- 62 و فرمود: روغن بنفشه به خود بمالید که در تابستان سرد و در زمستان گرم است .
- 63 و فرمود: به زنهای حامله شیر بخورانید که عقل بچه اش زیاد می شود .

64 و فرمود: چون شیر بیاشامید پس مضمضه کنید چونکه برای آن پربی است .

65 و فرمود: پنیر درد است و گردو هم درد، ولی چون با هم جمع کنی دواء می شوند، یعنی باید با هم خورده شوند تا ضرر هر یکی به دیگری رفع شود .

66 و فرمود: بر شما باد به خوردن شیر که قلب را از حرارت پاک می کند چنانچه انگشت عرق را از پیشانی پاک می کند، و کمر را محکم می نماید، و عقل را زیاد و ذهن را تیز می کند، و چشم را جلا می دهد و فراموشی را بر طرف می کند.

67 و فرمود: ده خصلت است که موجب نسیان می شود: خوردن پنیر و نیم خورده موش و سیب ترش و گل یا تخم گشنیز و حجامت در گودی پشت سر و راه رفتن بین دوزن و نظر کردن به دار آویخته و التعار (معنی مناسبی ندارد) و خواندن سنگ قبرستان.

68 و فرمود: هیچ چیز جای نان و آب را نمیگیرد جز شیر .

69 و فرمود: یک گوسفند یک برکت است و دو گوسفند دو برکت است و سه گوسفند غنیمت است .

70 و فرمود: سه چیز است که جسم را بزرگ و فربه می کند: بوی خوش لباس نرم آشامیدن عسل

71 و فرمود: بر شما باد به عسل خوردن به خدائی که جانم به دست قدرت اوست خانه ای نیست که در آن عسل باشد جز آنکه

ملانکه برای (اهل) آن خانه طلب رحمت کنند و اگر شخصی بیاشامد مثل آن است که هزار دواء داخل شکمش شده و هزار هزار درد خارج گشته و اگر بمیرد و آن غسل در شکمش باشد آتش به جسد او نرسد.

72 و فرمود: قلب مؤمن شیرین است و شیرینی را دوست می دارد.

73 و فرمود: کسی که یک لقمه شیرینی در دهن براد مؤمنش بگذارد و در عوض آن رشوه ای نخواسته باشد و از ترس شرش نباشد بلکه فقط رضایت خدا را در نظر داشته باشد خداوند گرمی موقت روز قیامت را از او رفع کند.

74 و فرمود: مرحوم مجلسی رحمه الله پسند صحیح از حضرت از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: یک لقمه که برادر مؤمن نزد من بخورد دوست تر می دارم از بنده ای آزاد کردن.

75 و فرمود: و از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کند که هر مؤمنی صدای مهمانی را بشنود و به آن شاد شود گناهانش آمرزیده شود اگر چه میان زمین و آسمان را پر کرده باشد.

76 و فرمود: خوب آشامیدنی است غسل، قلب را نگاه می دارد و سردی سینه را می برد.

77 و فرمود: هر کس حافظه می خواهد باید غسل بیاشامد.

78 و فرمود: زنی چون بزاید اول چیزی که می خواهد بخورد رطب یا خرما باشد، چون اگر چیزی را آن افضل بود خداوند به حضرت مریم در وقت زائیدن عیسی علیه السلام اطعام می نمود

ص: 15

79 و فرمود: چون رطب آید مرا تهنیت گوئید و چون خلاص شود مرا تعزیت دهید.

80 و فرمود: خانه ای که در آن خرما نباشد مانند آن است که طعامی نداشته باشد.

81 و فرمود: خلقت درخت خرما و انار و انگور از زیادی گلِ آدم علیه السلام است.

82 و فرمود: خرما ناشتا خورید که کرم روده را از می کشد.

83 و فرمود: هر کس دارد به خرما افطار کند و هر کس ندارد به آب که آن پاکیزه کننده است.

84 اگر کسی برای شما عسل آورد که بخورید رَدِّش نکنید.

85 و فرمود: گوشت گاو درد است و شیرش دوا است و گوشت گوسفند دوا است و شیرش درد است.

86 و فرمود: اول هر میوه را بخورید که موجب صحت بدن است و بر طرف کننده حُزن است و آخر آن دور اندازید که ان برای بدن درد است.

87 و فرمود: بهترین چیزی که شخص روزه دار به آن افطار می کند کشمش یا خرما یا شیرینی دیگریست

88 و فرمود: خوردن انجیر آمان از قولنج است و خوردن به تاریکی چشم را می برد.

89 و فرمود: ربیع اّمّت من انگور و خربزه است.

90 و فرمود: خربزه بخورید که میوه بهشت است و در آن هزار برکت است و هزار رحمت است و خوردنش شفاء هر دردیست.

91 و فرمود: خربزه را با دندان بخورید و دندان بگیریید و قطعه قطعه نکنید که میوه مبارک و پاکیزه است، دهان را پاک می کند، قلب را مقدس و پاک می نماید دندان را سفید می کند. خدا راضی می نماید بویش از عنبر و آبش از کوثر است و گوشتش از فردوس و لذتش از بهشت و خوردنش از عبادات است.

92 و فرمود: و از ابن عباس منقول است که رسول خدا صل الله علیه وآله وسلم فرمود بر شما باد به خوردن خربزه که در آن ده خصلت است: آن بمنزله غذا و آب اشنان و ریحان، مثانه (1) را پاک می کند شکم را شستشو می دهد آب کمر را زیاد می کند، بر قوه جماع می افزاید، سردی را قطع می کند جسم را پاکیزه می نماید.

93 و فرمود: بر شما باد به انار و پیه آن را بخورید که آن معده را دباغی می کند و هیچ دانه ای از آن در شکم نمی رود جز آنکه قلبش را روشن می کند و از شیطان و وسوسه اش تا چهل روز دور کند.

ص: 17

94 و فرمود: بر شما باد به اترج (1) که آن را نورانی و مخ را (2)

زیاد می کند.

95 و فرمود: انگور را دانه دانه بخورید که گواراتر است، انجیر را دو دانه دو دانه بخورید که آن برای بواسیر و ورم زانو و درد سر انگشتان مفید است.

96 و فرمود: بادنجان بخورید و زیاد هم بخورید که آن درختی است در بهشت، پس هر کس بخورد و آن را درد پندارد درد است و هر کس بخورد و آن را شفا داند دوا است (یعنی هر کس به نیت بدی بخورد برای او مثل درد است و هر کس به نیت شفا بخورد برای او مثل دوا است).

97 و فرمود: کدو بخورید که اگر خدا می دانست چیزی از آن سبک تر بود برای برادم یونس علیه السلام می رویانید (3).

98 و فرمود: چون یکی از شماها شورا درست کند، کدو در آن زیاد بریزید که آن مخ و عقل را زیاد می کند.

99 و فرمود: هر کس یک دانه انار بخورد تا تمام شود تا چهل روز خداوند قلب او را نورانی کند.

ص: 18

1- در تحفه ص 14 فرمود: اترج به فارسی بالنگ و ترنج نامند الخ .

2- مغز سر

3- اشاره است به این آیه شریفه در سوره صافات آیه 146 (و أنبتنا علیه شجرة من یقظین) یعنی رویانیدیم بر تو درختی از کدو.

100 و فرمود: خوب خورشی است کشمش.

101 و فرمود: کسی نیست که یک دانه انار بخورد جز آنکه تا چهل روز شیطانِ خود را مریض کرده

102 و فرمود: کرفس سبزی انبیا است.

103 و فرمود: هر کسی سرکه بخورد ملکی موکل او شود و برای او طلب آمرزش کند تا از خوردن فارغ شود.

104 و فرمود: خوب خورشی است سرکه.

105 و فرمود: پیغمبر از بین میوه ها انگور و خربزه را دوست می داشت

106 و فرمود: بر شما باد کشمش که صفر را خاموش، و بلغم را ساکن و پی را محکم و خستگی را می برد و قلب را نیکو می کند.

107 و فرمود: بر شما باد به کدو که آن مغز سر را زیاد می کند.

108 و فرمود: عناب تب را می برد و گلابی قلب را جلا می دهد.

109 و فرمود: حضرت نوح علیه السلام از غم و اندوه به خداوند شکایت نمود، حضرت خطاب آمد: انگور بخور که غم را می برد.

110 و فرمود: چون خیار میل کنید از پائینش بخورید.

111 و فرمود: خربزه را به دندان بخورید که آبش رحمت و شیرینیش از شیرینی ایمان است، پس کسی که یک لقمه از خربزه به کسی بدهد خداوند می نویسد برای او هفتاد هزار حسنه و محو می کند از او هفتاد هزار گناه.

112 و فرمود: روزی از طائف برای رسول خدا خربزه را که آن از زیورهای زمین است و آبش از رحمت و شیرینیش از بهشت است.

113 با دندان بخورید خربزه را که آن از زیورهای زمین است و آبش از رحمت و شیرینیش از بهشت است.

114 راوی گفت: روزی رسول خدا در مجلس یکی از یارانش بود، فرمود: خدا یاد کند کسی را که به ما خربزه اطعام کند، فرمود: پس امیرالمؤمنین علیه السلام رفت و خربزه آورد، حضرت میل فرمود و اصحابش نیز خوردند، پس از آن فرمود و اصحابش نیز خوردند، پس از آن فرمود: خدا رحمت کند کسی را که به ما این (میوه) را اطعام کرد و کسی را که امروز خربزه خورد و می خورد از مسلمانان تا روز قیامت.

115 و فرمود: زنی نیست که حامله باشد و خربزه بخورد جز آنکه بچه اش صورت و خلقش نیکو شود.

116 و فرمود: خربزه قبل از غذا شکم را می شوید و از ته مرض را می برد.

117 راوی می گوید: آن حضرت خیار را با نمک و خربزه را با پنیر می خورد و میوه های تر میل می فرمود و گاهی خربزه را با دو دست می خورد.

118 و فرمود: گل نرگس را بو کنید و لوروزی یک مرتبه یا هفته ای یک مرتبه یا ماهی یک مرتبه یا سالی یک مرتبه، چون در قلب دانه ای ر جنون و جذام و برص هست (1)

119 حنا خضاب اسلام است، عمل مؤمن را زیاد می کند و درد سر را بر طرف می کند و چشم را تیز می نماید و قوه جماع را زیاد می کند و آن سید ریاحین است در دنیا و آخرت.

120 و فرمود: بر شما باشد به مرزنجوش بو کنید آن را که آن برای خشام خوب است و خشام دردیست (2)

121 و فرمود: فضیلت روغن بنفشه بر سائر روغنها مثل فضیلت دین اسلام است بر سائر دینها.

122 و فرمود: ورقی از کاسنی نیست مگر آنکه قطره ایی از آب بهشت در آن موجود است.

123 و در کتاب طب النبوی ص 313 روایت شده که رسول خدا صل الله و آله و سلم فرمود. بخورید کاسنی را و دورش نیندازید

ص: 21

1- جذام: خوره، برص: پیسی اندام از فساد مزاج. (منتهی)

2- خشم بفتح شین از بوی افتاده شدن بینی از علتی (کنز)

که نیست روزی از روزها جز آنکه قطره هائی از بهش در آن می بارد .

و فرمود : کسی که کاسنی بخورد و بخوابد کارگر نشود بر او سَمّی و نه سحری.

شارح حدیث گوید : کاسنی در طبیعت تابع فصول است ، در زمستان سرد و مرطوبی است و در تابستان گرم و خشک است و در فروردین و مهر معتدل است و در غالب اوقات میل به برودت و خشکی دارد و آن قابض و سر است برای معده نیکو است و بهتر آن است که نشویند و گردش را نگیرند و بخورند چون اگر شسته یا گردش شود قوّتش می رود الخ.

124 مرحوم مجلسی در حيله از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که : هر کس شب بخوابد و هفت دانه برگ کاسنی در معده او باشد در آن شب از قولنج ایمن است.

125 و فرمود : کسی که بخوهد مال و فرزندش زیاد شود برگ کاسنی زیاد بخورد.

126 و فرمود : نیکو سبزیست کاسنی ، هیچ برگی نیست از آن مگر آنکه قطره ای از آب بهشت روی آن هست ، پس در وقت خوردن حرکتش مدهید که قطراتش بریزد.

127 و از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کند فرمود: خوردن کاسنی شفای همه دردها است و هیچ دردی در بدن فرزند آدم نیست مگر آنکه کاسنی آن را از بیخ می کند. انتهی

مؤلف گوید: در باب چهارم حرف کاف اخباری راجع به کاسنی ذکر می شود انشاءالله

128 و فرمود: هر کس طالب است بیوید بوی مرا، گل سرخ را بیوید.

129 و فرمود: خدا خلق نفرموده درختی را که محبوبتر باشد بسوی او از حنا

130 و فرمود: یک درهم در راه خدا صرف کردن هفتصد درهم عوض دارد و یک درهم در خضاب به حنا صرف نمودن نه هزار درهم عوض دارد

131 و فرمود: چون ترب بخورید و بخواهید از بوی آن اجتناب کنید پس در اول دندانانی که به آن می زنید ب من صلوات بفرستید

132 و فرمود: سفره های خود را به سبزیجات زینت دهید که آن اگر بسم الله بگوئید شیطان را رد کند

133 و فرمود: سیاه دانه دواء هر دردیست جز مرگ

134 و فرمود: پنیر بخورید که آن باعث آمدن خواب و هضم طعام است

مؤلف گوید : چند حدیث در باب چهارم در حرف (پ) برای پنیر ذکر می شود

135 و فرمود : سیر بخورید که در آن شفاء هفتاد درد است

136 و فرمود : کسی که سداب بخورد و بخواید از سر گیج و التهاب پوستش که موجب سینه پهلو است ایمن می شود

137 و فرمود : کسی که سیر و پیاز و سبزی بخورد نزدیک من و مسجد نیاید (اخباری در حرف سین در مذمت سیر ذکر می شود)

138 و فرمود : چون وارد شهری شوید از سبزی و پیازش بخورید که درد شهر را از شما دور و خستگی را بر طرف و بازو را محکم و قوه جماع را زیاد می کند و تب را می برد.

139 و فرمود : بر شما باد به کرفس که اگر چیزی باشد برای زیاد کردن عقل هر آینه کرفس خواهد بود.

140 و فرمود : اگر در چیزی شفا باشد هر آینه در سنا خواهد بود.

141 و فرمود : بر شما باد به هلیله سیاه که آن از درخت بهشت است ، طعمش تلخ و در او شفا است از هر دردی .

142 و فرمود : مستحب است حجامت در روز دهم و بیست و یکم ماه (اخبار حجامت در باب دوم فصل سوم خواهد آمد).

ص: 24

143 و فرمود: در شبی که مرا به آسمان بردند نگذشتم بر جماعتی از ملائکه مگر آنکه عرض می کردند: یا محمد صل الله علیه وآله امر بفرما امت را به حجامت و بهترین چیزی که شما را مداوا می کنیم حجامت و ساه دانه و قسط(1) است.

ص: 25

1- قسط یم نوع عطریست و در قاموس گفته عود هندی و عربی است، مدرو نافع کبد است و آشامیدنش برای درد روده و تب ربع (یعنی یک روز خوب باشد) و کرم نافع است و بخورش برای زکام و هوانزله و وباء نافع است و مالیدنش برای پیسی ظاهر پوست و خال روی مفید است. و در طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم ص 273 گفته: قسط و کست به یک معنی است. و از انس از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که فرمود: بهتر چیزی که شما به آن مداوا می کنید حجامت و قسط هندیست. و از أم قیس روایت کند که: حضرت فرمود: بر شما باد به این عود هندی پس بدرستی که در آن هفت شفا هست: یکی سینه پهلو است. و این قسط بر دو قسم است، یکی سفید که آن را بحری نامند و دیگری هندی است که حرارتش اشد است ولی سفیدش ملین تر است و نفع هر دو زیاد است و در مرتبه سوم حار و خشک می باشد، بلغم را می خشکاند زکام را قطع می کند، و آشامیدنش نافع ضعف کبد و معده برودت آنها است و برای تب هر روزه و دو در میان مفید است و درد پلورا قطع می کنند و نافع سمومات اند و چون با آب و عسل خمیر کنی و بر صورت مالی رنگ روی را که سیاهی مایل به زردی باشد بر طرف می کند. و جالینوس گفته: از بیماری که از سردی پیدا شده و درد پهلوها و کشتن کرم کدو نافع است، و بتحقیق که مخفی مانده بر جهال اطباء نفع آن از برای سینه پهلو لذا منکر شده اند آن را پس اگر ظفر یافته بود اسن جاهل به این نقل از جالینوس هر آینه بجای نص می پنداشت کلام او را علاوه بر آنکه تصریح کرده اند بسیاری از اطباء گذشته بر آنکه قسط (عود هندی) برای سینه پهلوهای بلغمی شایسته است الخ انتهى.

144 و فرمود: خوردن گل حرام است بر هر مسلمانی و هر کس بمیرد و ذره ای از آن در شکمش باشد خداوند او را داخل آتش گرداند.

145 و فرمود: هر کس گل بخورد مثل آن است که کمک بر کشتن خود کرده باشد.

146 و فرمود: گل نخورید که در آن سه خصلت (پست) است باعث مرض و بزرگ شدن شکم و زرد شدن صورت است

147 و فرمود: تب نصیب هر مؤمنی است از آتش.

148 و فرمود: کسی که هفت روز تب کند خداوند هفتاد سال گناهان او را بیامرزد.

149 و فرمود: از چهار چیز اکراه نداشته باشید: یکی چشم درد که آن رگهای کوری را قطع می کند (دوم) زکام که آن رگ خوره را قطع می کند (سوم) سرفه که آن رگهای فالج را قطع می کند (چهارم) دمل و سوزه که آن رگهای برص را قطع می کند.

ص: 26

150 و فرمود: دردی نیست مگر درد چشم و همی نیست مگر قرض (بدهکاری).

151 و فرمود: تب خطاها را می ریزد چنانچه برگ از درخت می ریزد.

152 و مرحوم مجلسی رحمت الله در حلیه از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: یک شب تب کفاره گناهان گذشته و آینده است.

153 و نیز روایت کند که: مؤمن چون تب می کند گناهان از او می ریزد مانند برگ درخت و اگر بر رختخواب بیفتد ناله اش ثواب سبحان الله دارد و فریادش ثواب لا اله الا الله دارد و پهلو به پهلو که می گردد مانند کسی است که در راه خدا شمشیر می زند

154 و از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: چون حق تعالی بنده ای را دوست دارد یکی از سه تحفه از برای او می فرستد: یا تب یا درد چشم یا سر درد.

155 و فرمود: در احادیث معتبره بسیار وارد شده که بلای پیغمبران از همه شدیدتر است پس بعد از ایشان او صباء ایشان، پس بعد از اوصیاء هر نیکوتر و فاضل تر است بلایش بزرگتر است و مؤمن را بفدر ایمان و اعمال نیکش به او بلا می رساند، پس هر که ایمانش صحیحتر و عملش نیکوتر است بلایش بیشتر است و

هر که ایمانش ضعیف تر و عمل نیکش کمتر است بلایش کمتر است.

156 و فرمود: در احادیث معتبره از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: ثواب عظیم یا بالای عظیم می باشد و هیچ گروهی را خدا دوست نمی دارد مگر آنکه ایشان را مبتلا می گرداند.

157 و فرمود: حق تعالی را بندگانی هست خاص که از آسمان هیچ تحفه بر زمین نمی فرستد مگر آنکه از ایشان می گرداند بسوی غیر ایشان و هیچ بلائی نمی فرستد مگر آنکه می گرداند از دیگران بسوی ایشان.

158 و در حدیث حسن از حضرت صادق علیه السلام منقول است که: مؤمن چهل شب بر او نمی گذرد مگر آنکه او را امری رو می دهد که اندوهگین شود و بسبب آن متذکر و آگاه گردد الخ انتهی . پایان باب اول.

باب دوم: در طب الائمه علیهم السلام

اشاره

و در آن چند فصل است:

فصل اول: در مداوا کردن به حرام است

(بحار از طب الائمه) از عمر بن یزید صیقل روایت کند که گفت: من حاضر بودم خدمت حضرت صادق علیه السلام که مردی

ص: 28

بواسیر سختی داشت، از آن حضرت سوال کرد از خوردن دوائی که وصفش را به حضرت عرض داشته بود که آن دوائیست از نیبذ بقوام آمده و بواسطه لذتش نمی خورم بلکه برای او می خورم حضرت فرمود: خیر، یک جرعه هم نمی شود راوی گفت: چرا؟ فرمود چون حرام است و خدا در حرام نه شفا و نه دوا قرار نداده.

ایضاً از طب الائمه از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم

نهی فرمود از مداوا کردن به چیزهای خبیث (مثل سراب، خاک، سرگین).

(واز کافی) روایت کند که: مردی از حضرت صادق علیه السلام سؤال کرد از دوائی که به خمر خمیر شده آیا به چشم بکشند از آن؟ حضرت فرمود: خداوند در حرام شفا قرار نداده.

فصل دوم: در معالجه تب

بحار از محاسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: بخور سیب را که حرارت را خاموش و دل را خنک و تب می برد.

(و نیز از آن حضرت) روایت کند که فرمود: که خانواده بت را مداوا نمی کردند مگر به آن.

(و از طب الائمه) از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود : تب از جوشش جهنم است پس به آب سرد خاموشش کنید.

(و نیز از آن حضرت) روایت کند که فرمود : ما برای تب جز آب سرد و دعا چیزی نیافتیم .

(و ایضاً از طب الائمه) روایت کند که : حضرت صادق علیه السلام فرمود : جدّ ما اختیار نمی کرد برای تب مگر آنکه ده درهم شکر با آب سرد ناشتا میل می فرمود.

(در بحار از عیون) از حضرا امام رضا علیه السلام از پدرانش از امام حسین علیه السلام روایت کند که رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم وارد بر امیر مؤمنین علیه السلام او را تب دار دید ، امرش فرمود به خوردن سنجد(1).

(و از امیر المؤمنین) روایت کند که : مرضی نیست جز آنکه سر منشأ آن از داخل بدن است مگر جراحت و تب که این دو پیدا

ص: 30

1- شیخ در قانون ص 246 فرمود: نجیرا یعنی سنجد طبعش در اول درجه سرد است و در درجه آخر دوم خشک است و خاصیتش آن است که سیلان و جریان هر چیزی را حبس می کند و قبوضتش کمتر از کویچ است و صفرائی را که در احشا ریخته دفع می کند و برای سحج صفراوی نافع است (در منتهی الارب گفته : سحج یک نوع بیماری روده است) و شکم را ضبط می کند و برای کسی که زیاد بول می کند مفید است.

می شوند بدون آنکه در داخل ماده ای داشته باشند و تب را مداوا کنید به خوردن گُل بنفشه و آب سرد، چون حرارت و گرمی تب از جوشش و بدی جهنم است.

و فرمود: بر اشخاص تب دار در تابستان آب سرد بپاشید که حرارت تب ساکن می کند .

و فرمود: یاد آوری ما اهل بیت شفا است از تب و وسواس ریب.

و فرمود آب باران بخورید که آن بدن را پاک و مرضها را دفع می کند، خداوند فرموده: فرو فرستادیم برای شما از آسمان آب را تا شما را پاک کند و پلیدی شیطان را از شما ببرد و ربط دهد بر دل‌های شما و بواسطه آن شما را ثابت قدم کند.

(بحار از محاسن) از یحیی بن بشیر روایت کند که گفت: حضرت صادق علیه السلام به پدرم فرمود: ای بشیر، به چه چیز مریضهای خود را مداوا می کنید؟ عرض کرد: به این دواهای تلخ. فرمود این کار نکنید، شکر سفید (1) را بگیر و بکوب و قدری آب

ص: 31

1- مرحوم مجلسی فرموده: مراد از شکر سفید آن است که در فارسی قند می گویند و شاید هم نبات باشد و مثل اینکه این در تبهای بلغمی خوب باشد. مؤلف گوید: کسی نگوید که قند و نبات در سابق نبوده، بجهت آنکه در ص 48 خواهد آمد که در شمان سابق هم بوده. (1) مرحوم مجلسی رحمه الله فرموده: یعنی شدیدتر است از غیر ایشان.

سرد بر آن بریز و به او بیاشامان، آنکه شفا را در تلخ قرار داده قادر است که در شیرین هم قرار بدهد.

ایضا از محاسن از جابر از حضرت صادق علیه السلام

فرمود:

کباب تب را می برد. یعنی کباب پر و تکه که گوشت را به سیخ کشیده روی آتش پخته شود. (و در حدیث) دیگر فرمود: دو سال یا بیشتر بیماری کشیدم تا خداوند مرا الهام کرد که برنج را گفتم شستند و خشک کردند و اندکی بر روی آتش بو دادند و آرد کردند پس خشک کردند پس قدری از آن را قاویت و قدری شور با کرده خوردم.

(بحار از طب الاثمه) از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: تب بر اولاد پیغمبران دو مقابل است (1).

و نیز از طب الاثمه روایت کند که فرمود: خارج کردن تب به سه چیز است: قی کردن عرق نمودن، شکم خود را بکار انداختن.

ایضا از طب الاثمه از ابراهیم جعفی از پدرش روایت کند که گفت: داخل شدم بر حضرت صادق علیه السلام

فرمود: ترا چه شده که می بینم رنگ صورتت تغییر کرده؟ عرض کردم: تب ربع دارم (2). فرمود چرا غفلت نموده از چیزی که

ص: 32

1- مرحوم مجلسی رحمت الله فرموده: یعنی شدیدتر است از غیر ایشان.

2- ربع بالكسر تب که یک روز گیرد و دو روز گذراد (منتهی الارب)

مبارک و پاکیزه است، شکر را خورد کن و با آب ناشتا هر وقت تشنه شدی بیاشام. گفت: همین کار کردم دیگر تب نکردم.

(و از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام) سؤال شد از تب کهنه فرمود: عسل و سیاه دانه را ممزوج کن و سه انگشت از آن بخور که این تب را ریشه کن کند و هر دوی اینها مبارک هستند خداوند درباره عسل فرموده (يُخْرِجُ مِنْ بَطُونِهَا شَرَابٌ مُخْتَلِفٌ أَلْوَانُهُ فِيهِ شِفَاءٌ لِلنَّاسِ) (1) و رسول خدا درباره سیاه دانه فرموده: شفاء هر دردیست مگر مرگ الحدیث.

(بحار از طب الائمه) از امام علی نقی علیه السلام روایت کند که: بهترین چیزها برای تب سه یک (ربع) آن است که در روز نوبه پالوده با عسل بسازی و زعفران بسیار در آن بکنی و در آن روز غیر آن چیزی نخوری.

و نیز از طب الائمه از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: اگر مردم می دانستند چه فوایدی در سیب موجود است مداوا نمی کردند مریضهای خود را مگر به آن.

و سماعه گوید از حضرت صادق علیه السلام سؤال کردم از مریضی که سیب می خواهد و حال آنکه نهی شده اند از خوردن

ص: 33

1- در سوره نحل آیه 71 یعنی بیرون می آید از شکمهای آنها یعنی زنبور آشامیدنی یعنی عسل که مختلف است رنگهایش در آن شفافی است برای مردم.

آن ، فرمود: بخورائید به تب داران خود سیب را که چیزی نافعتر از آن نیست.

(بحار از مکارم و طب الاثمه) روایت کند که : چون شخصی از اهل منزل حضرت صادق علیه السلام مریض می شد می فرمود: از صفرا است، امر می کرد آب می آورند به او می آشامیدند، و اگر می گفتند سرخ است می فرمود: از خون است، امر می نمود به حجامت

(وازدعائم) از امیرالمومنین علیه السلام روایت کند که فرمود: امام حسن علیه السلام سخت بیمار بودند ، حضرت زهرا علیها السلام برداشته و نزد پدر بزرگوارش برد و عرض کرد : ای رسول خدا ، دعا کن خداوند بچه ات را شفا دهد . حضرت بالای سرش نشست و فرمود : ای فاطمه جان ، خداوند کسی است که فرزند را به تو بخشیده و قادر است شفا دهد. جبرئیل نازل و عرض کرد : یا محمد صل الله علیه و آله وسلم ، خداوند نازل نکرد بر تو سوره ای از قرآن مگر آنکه در آن کلمه فاء است و فاء از آفت است مگر سوره حمد که در آن کلمه فاء نیست ، پس قدح ابی طلب کن و چهل مرتبه سوره حمد بر آن بخوان و بر امام حسن علیه السلام پپاش که خداوند شفا خواهد داد. چون اینکار کرد مثل اینکه از بند خلاصی جست.

(واز رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم) روایت کند : چون کسی سه ساعت تب کند و صبر نماید ، خداوند به ملائکه اش

مباهات کند و بفرماید: ای ملانکه من، به عبد و بنده من نگاه کنید و به صبرش در بلاى من نظاره نمائید و بنویسید برای عبد من برات آزادی از آتش را، پس بنویس بسم الله الرحمن الرحيم این نوشته ایست از طرف خداوند عزیز حکیم که برات آزادی است برای عبدش فلان پسر فلان که من تو را از عذاب خود آزاد کردم و بهشت را برای تو واجب نمودم پس سلامتی داخل بهشت شو.

(و نیز از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که: هر کس نصیبی از آتش جهنم دارد و نصیب مؤمن تب است، و اینکه خداوند فرمود (وإن منکم إلا واردھا کان علی ربک مقضیاً) (1) فرمود: هر کس از مسلمین تب کند بتحقیق به جهنم وارد شده و قسمت مؤمن از آتش همان است و راوی حدیث عبدالله بن مسعود است، در آخر روایت دارد که یک شب تب گناه یک سال جریمه دار را می ریزد (2).

ص: 35

1- در سوره مریم علیها السلام آیه 72 یعنی و نیست از شما مگر آنکه وارد جهنم خواهد شد و اینکار نزد خداوند حتمی و واجب و حکم کرده باشد.

2- در کتاب طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم ص 23 در ذیل این حدیث چنین گفته که: این حدیث دو احتمال دارد، یکی آنکه چون تب داخل می شود و در همه اعضا و مفاصل و عدد آنها سیصد و شصت می باشد پس به عدد هر عضوی گناه یک روبخشیده می شود، دیگر آنکه تب در بدن یک نوع تأثیری می کند که تا یک سال زائل نمی شود، الخ

در طب النبی فرمود: تب نصیب هر مؤمنی است از آتش جهنم.

و فرمود: تب خطاها را می ریزد چنانچه برگ از درخت می ریزد.

مرحوم مجلسی رحمه الله علیه در حلیه المتقین از امام صادق علیه السلام روایت کند که: یک شب تب کفاره گناهان گذشته و آینده است. و نیز روایت کند که: مؤمن چون تب می کند گناهان از او می ریزد مانند برگ درخت، و اگر در رختخواب بیفتد ناله اش ثواب سبحان الله دارد، و فریادش ثواب لاله الا الله دارد، و پهلو به پهلو که می گردد مانند کسی است که در راه خدا شمشیر می زند.

مؤلف گوید: دعاهائی برای رفع تب و دفع آن رسیده، مناسب دیدم دو تائی آنها را ذکر نمایم: یکی دعائیست که مرحوم مجلسی در حلیه ص 184 و مرحوم حاج شیخ عباس قمی در مفاتیح ص 112 ذکر فرموده اند که حضرت سلمان فرمود: حضرت فاطمه علیها سلام آموخت به من کلامی که از حضرت رسول صل الله علیه و آله وسلم آموخته بود و در وقت صبح و شام آن را می خواند، و فرمود اگر می خواهی در دنیا هرگز تورا تب نگیرد مداومت کن بر آن، و آن دعا این است:

بسم الله الرحمن الرحيم بسم الله النور بسم الله نور بسم الله نور بسم الله الذى هو مدبر الامور بسم الله الذى خلق النور من النور الحمد لله الذى خلق النور من النور و أنزل النور على الطور فى كتاب

مسطور فی رقّ منشور بقدر مقدور علی نبیّ محبوب الحمد لله الذی هو بالعزّ مذکور و بالفخر مشهور و علی السراء و الضراء مشکور و صلّی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهرين.

دعای دوم آنکه مرحوم مجلسی در حلیه ص 181 فرمود: روایت معتبر وارد شده است که حضرت رسول را تب شدیدی عارض شد، جبرئیل آمد و این دعا را بر آن حضرت خواند و در همان ساعت تب را زائل شد:

بسم الله ارقیک بسم الله اشفیک بسم الله من کلّ داء یغیک بسم الله و الله شافیک بسم الله خذها فلتتهنک بسم الله الرحمن الرحیم فلا أقسم بمواقع النجوم لتبرأَنَّ باذن الله .

فصل سوم: در حجامت و حقنه و دوا در بینی ریختن و قی کردن است.

(بحار از حفص بن بختری) از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: دوا چهار چیز است: حجامت و دوا در بینی چکانیدن و حقنه نمودن و قی کردن.

(و از طب الاثمه) از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: هر کس حجامت کند در آخر پنجشنبه هر ماهی در اول روز بیماری از او کشیده شود کشیده شدنی.

(بحار از خصال) از امیر المؤمنین علیه السلام روایت کند که: حجامت بدن را سالم و عقل را محکم می کند الخ.

و رسول خدا صل الله عليه وآله وسلم فرمود: فزوتتر چیزی که شما خواسته باشید به آن مداوا کنید حقنه است که شکم را بزرگ و مرض درونی را پاک و بدن را قوی می کند. و روغن گُل بنفشه در بینی چکاندن و حجامت است.

و فرمود خودداری کنید از حجامت و نوره کشیدن در روز چهارشنبه که آن روز نحس، و جهنم در آن روز خلق شده.

(و از ابن عباس) روایت شده که: بهترین چیزی که به آن مداوا می کنید دوا در بینی چکاندن است.

(بحار از مجالس صدوق رحمت الله) روایت کند که: رسول خدا صل الله عليه وآله وسلم نهی فرمود از حجامت کردن روز چهارشنبه.

(واز معانی الاخبار) از رسول خدا صل الله عليه وآله وسلم روایت کند که فرمود: خوب عادتی است عادت به حجامت، چشم را جلا می دهد و بیماری را می برد.

(بحار از طب الاثمه) از سماعه روایت کند که گفت: شنیدم حضرت صادق علیه السلام می فرمود: حقنه یکی از دواها است، و گمان می کنند که شکم را بزرگ می کند و حال آنکه مردان صالح حقنه می کردند.

(از حفص بن عمر) روایت کند که : حضرت صادق علیه السلام فرمود : بهترین چیزی که شما به آن مداوا می کنید حجامت و دوا در بینی چکاندن و حمام رفتن و حقنه نمودن است.

(و از طب الاثمه) از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که : دوا چهار چیز است : حجامت کردن ، نوره کشیدن ، قی نمودن حقنه کردن.

(و از امام محمد باقر علیه السلام) روایت کند که : بهتر چیزی که به آن مداوا می شود حقنه کردن ، و دوا در بینی چکاندن ، و حمام رفتن است .

ایضا از آن جناب منقول است که رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود : حجامت در سر نمودن شفاء هر دردیست مگر مرگ.

(بحار از انس) از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که : حجامت کردن در سر شفا است از هفت چیز : جنون ، مرض خورده ، برص ، درد انگشتان ، تاریکی چشم ، درد سر (1).

و نیز فرمود : حجامت ، عقل و حافظه را زیاد می کند.

و فرمود حجامت در گودی پشت سر موجب فراموشی می شود (2).

ص: 39

1- مؤلف گوید : در روایت این شش مرض بیشتر ذکر نشده ، شاید مرض هفتمی از قلم نساخ یا راوی ساقط شده باشد .

2- و شیخ در کتاب اول از قانون ص 135 فرموده : لکن حجامت در گودی پشت سر باعث فراموشی می شود یقینا چنانچه نبی صل الله علیه و آله وسلم فرموده ، چون مؤخر دماغ جای حفظ است ، پس حجامت ضعیفش می کند ، انتهی کلامه .

(و از حضرت صادق علیه السلام) منقول است که : چون بچه بحد چهار ماه برسد ، در هر ماهی یک مرتبه در گودی پشت سرش حجامت کنید که لعابش را می خشکاند و حرارت را از سر و بدنش می برد .

(و از رسول خدا صل الله علیه وآله وسلم) منقول است که فرمود : رد سه است و دوا هم سه : پس درد صفرا و سودا و بلغم و خون است ، و دواء خون حجامت ، و دواء صفرا خوردن مسهل ، و دواء بلغم حمام است .

(و از حضرت صادق علیه السلام) روایت کند که : مردی از خارش بدن به آن حضرت شکایت نمود، حضرت فرمود : سه مرتبه از هر دو پا مابین عرقوب (پی پشت پا) و کعب را (1) حجامت کن ، این عمل را کرد خوب شد.

و از مفضل بن عمر منقول است که گفت: شکایت کردم خدمت حضرت صادق علیه السلام از جرب و حرارتی که در بدن داشتم

ص: 40

1- مراد آن چیز است که بین ساق و قدم است نه بلندی روی پا که در مسح گفته می شود.

فرمود: بر شما باد به رگ زدن اکحل (1)، این عمل را کردم خوب شدم و الحمدلله شکرا.

و بعضی خدمت موسی بن جعفر علیه السلام از جرب شکایت کردند، فرمود: جرب از بخار جگر است از پای راست رگ بزن و مداومت کن به خوردن مقدار دو درهم روغن بادام شیرین با آب جو و دوری کن از ماهی و سرکه چون این عمل را کرد به اذن خداوند خوب شد.

(از کافی از ابی عروه) یا از شعیب عرقوفی روایت کند که: داخل شدم بر امام موسی بن جعفر علیه السلام در حالی که او در زندان روز چهارشنبه حجامت می کرد. عرض کردم: این روزیست که مردم می گویند: هر کس در این روز حجامت کند مبتلا به برص می شود. حضرت فرمود: کسی از این مرض می ترسد که مادرش در حال حیض به او حامله شده باشد.

(بحار از کافی) از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: حجامت نکنید در ظهر روز جمعه، پس هر کس در آن وقت حجامت کند و چیزی به او برسد ملامت نکند مگر خود را.

ص: 41

1- رگ اکحل رگ میانگی دست است که آن را رگ هفت اندام و میزاب البدن گویند یا آن رگ حیات است (منتهی الارب) و در المنجد گوید: رگی است در ذراع.

و از آن حضرت منقول است که فرمود: آیت الکرسی را بخوان و هر روز که می خواهی حجامت کن، و صدقه بده، و هر روز که می خواهی مسافرت نما.

و مرحوم کجلی در حلیه ص 174 از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم چون حجامت می کردند با آب سرد غسل می کردند تا حرارت خون را فرو نشانند.

و در حدیث دیگر فرمود: رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم در پشت گردن حجامت می کردند، پس جبرئیل آمد و امر کرد که از میان دو کتف حجامت کنند.

و در حدیث دیگر دارد که: حضرت صادق علیه السلام حجامت کردند و بعد از حجامت سه پارچه قند و نبات طلبیدند و میل نمودند و فرمود: خون صافی را ایجاد و حرارت را قطع می کند.

و از امام علی نقی علیه السلام منقول است که فرمود: انار شیرین بعد از حجامت، خون را ساکن می کند و خون اندرون را صاف می نماید.

و از حضرت صادق علیه السلام منقول است که حجامت کردن در روز شنبه باعث ضعف می شود.

و نیز از آن جناب منقول است که فرمود: در ماه مبارک رمضان بهتر آن است که شب حجامت کنند.

و فرمود: حجامت ما روز یکشنبه است، و حجامت شیعیان ما روز دوشنبه.

و فرمود: مواظب باش که ناشتا حجامت مکنی تا اندک چیزی بخوری که بیشتر باعث بیرون آمدن خون و قوت بدن می شود.

و فرمود: چون بعد از خوردن حجامت کنند خون جمع می شود و فاسد آن را بیرون می برد، و اگر پیش از خوردن باشد خون صالح بیرون می رود و خون فاسد در بدن می ماند.

و از موسی بن جعفر علیه السلام منقول است که: حجامت کردن در یکشنبه شفای هر دردیست (1).

ص: 43

1- مؤلف گوید که: مرحوم مجلسی رحمت الله در بحار ج 14 در فائده سوم باب حجامت می فرماید: از اخبار باب حجامت ظاهر شد که بهترین روزها برای حجامت روز پنجشنبه و یکشنبه است بدون معارضه با اخبار دیگر، و بسیاری از اخبار دلالت بر رجحان روز سه شنبه دارد ولی با بعضی اخبار معارض دارد. و نیز بعضی اخبار دلالت بر رجحان روز دوشنبه دارد ولی معارض است، و همچنین روز شنبه و جمعه، و این در صورت اختیار است ولی در صورت اظطرار هر روز که باشد مانعی ندارد مخصوصاً اگر آیه الکرسی بخواند و صدقه بدهد الخ.

و در طب النبی فرمود: مستحب است حجامت در روز دهم و بیست و یکم هر ماه.

و فرمود: شیئی که مرا به آسمان برند نگذشتم بر جماعتی از ملائکه مگر آنکه عرض می کردند: یا محمد، امر بفرما اُمتت را به حجامت، و بهترین چیزی که شما را مداوا می کنیم حجامت و سایه دانه و قسط (یعنی عود هندی) است.

فصل چهارم: در پرهیز از خوردن چیزهایی است که ضرر دارد

بحار از امام رضا علیه السلام روایت کند که فرمود: پرهیز این نیست که خوردن چیزی را ترک کنند، بلکه پرهیز آن است که خوردن را کم کنند.

و از کافی روایت کند که: محمد بن فیض گفت: عرض کردم خدمت حضرت صادق علیه السلام: فدایت شوم، شخصی که از ماها بیمار می شود طبیبها امر به پرهیز می کنند. حضرت فرمود: خیر، ما اهل بیت نمی کنیم مگر از خرما، و مداوا می کنیم به سیب و آب سرد. گفت: عرض کردم چرا از خرما پرهیز می دهید؟ فرمود: برای آنکه رسول خدا صل الله علیه وآله وسلم علی علیه السلام را در مرضش از آن پرهیز می داد.

بحار از طب الائمه روایت کند که حلبی گفت: شنیدم حضرت صادق علیه السلام می فرمود: پرهیز بیش از هفت روز نفعی ندارد.

و در حيله روايت كند كه از حضرت صادق عليه السلام سؤال شد كه : پرهيز تا چند روز است براى بيمار؟ فرمود : تا ده روز .

و از عالم عليه السلام روايت كند كه فرمود : پرهيز سر هر دوائىست و معده خانه هر مرضى است ، و بدهيد به بدن آنچه را عادت دارد(1)

و از مكارم از امام رضا عليه السلام روايت كند كه فرمود : اگر مردم ميانه روى مى كردند در خوراك ، هميشه بدنشان سالم بود.

و از دعائم روايت كند كه رسول خدا صل الله عليه وآله وسلم فرمود: مريضهاى خود را اكراه نكنيد به چيز خوردن كه خدا آنها را آب و نان مى دهد.

فصل پنجم : در علاج سر درد است

بحار از قرب الاسناد روايت كند كه : رسول خدا صل الله عليه وآله وسلم هر وقت سر درد مى گرفتند روغن كنجد در بينى مى چكانيدند.

و از طب الاثمه روايات كند كه : مرد خراسانى از حج مراجعت نمود، خدمت حضرت صادق عليه السلام وارد شد و سلام كرد و

ص: 45

1- لذا مشاهده مى شود اشخاصى كه عادت به دوغدارند اگر يك سال اتفاق افتد و نخورند بيمارند ، يا اگر عادت به هواى سرد دارند ، در هواى گرم مريض مى شوند .

چند مسئله راجع به امر دین سؤال نمود و حضرت جواب فرمودند تا آنکه آن مرد گفت « یابن رسول الله صل الله علیه وآله وسلم ، از روزی که از منزلم خارج شده ام مبتلا به سر درد گشته ام روزی که از منزلم خارج شده ام مبتلا به سر درد گشته ام . حضرت فرمود : الآن بر خیز و داخل حمام شو و بکاری ابتدا مکن تا اینکه هفت کف آب بر سرت بریزی و در هر دفعه بسم الله الرحمن الرحیم بگو ، بعد ها در دسر نخواهی دید، چون این کار کرد در همان ساعت خوب شد(1).

ص: 46

1- در برء الساعه محمد بن زکریا فرموده : اگر سر درد در پیش سر باشد و بالای ابرو ، آن از زیادی خون است . و علاجش آن است که قدری خون بواسطه حجامت یا رگ زدن کم کند که همان ساعت ساکن شود ، یا قدری خون بواسطه حجامت یا رگ زدن کم کند که همان ساعت ساکن شود ، یا قدری تریاک مصری خوب ببوید و کمی هم بر بینی و پیشانی و دو طرف آن بمالد ، یا اینکه چند دانه عناب یا شربتش را بخورد ، یا شوربای عدس میل کند ، یا قدری گشنیز خشک بخورد که همان آن ساکن گردد. و اگر درد سر در وسط سر باشد علامتش حرارت است . علاجش آن است که پارچه ای از کتان با روغن گُل آلوده کرده بر سر گذارند ، یا با روغن گل و شیر دختر تر کند و بر سر گذارد همان ساعت خوب می شود ، یا گُل نیلوفر ببوید ، یا مغز خیاری که در سرکه بسیار ترش گذاشته باشند میل کند ، یا از مرباهای ترش که موجب خاموش کردن صفرا است بخورد که بزودی در دساکن شود ، یا بر کف پا روغن بنفشه بمالد دفعتهً خوب می شود . و اگر درد در پشت سر باشد از بلغم است . و علاجش آن است که آب ترب و سکنجبین و آب شبت بیاشامد و بسیار قی کند که هر چه بلغم هست از شکمش خارج شود ، و جدیت کند که با آب گرم این عملیات را انجام دهد که در همان ساعت درد ساکن می شود ، سا قدری مربای هلیله و یا مربای املج بخورد که فوراً ساکن می شود ، الخ. مؤلف گوید : سر دردی که حضرت صادق علیه السلام به آب حمام معالجه فرمود از همین قسم بوده یعنی از زیادی بلغم بوده . و نیز در برء الساعه فرموده : علاجش درد شقیقه آن است که به چوب اشنان یا استخوان شگ بخورد دهد .

فصل ششم : در معالجه چشم و گوش

بحار از خصال از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام روایت کند که فرمود : سه چیز است که چشم را جلا می دهد : نظر کردن به سبزی ، و آب جاری ، و صورت نیکو.

بحار از محاسن از صادق علیه السلام روایت کند که : قارچ از گیاه بهشت است و آبش از برای درد چشم نافع است .

و از امیر المؤمنین علیه السلام روایت کند که : مسواک کردن چشم را جلا می دهد.

و از طب الائمه روایت کند که : دواء گوش درد آن است که یک کف کنجد پوست نکنده و یک کف خردل(1) بگیرد و جداگانه

ص: 47

1- در تحفه حکیم ص 108 فرموده : خردل تخم گیاهیست برگش شبیه به برگ توت و از آن کوچکتر و خشن و مرعیع الساق و گلشن زرد و قسمتی از برّی آن را به ترکی قجی نامند الخ.

بکوبد و پس از آن همه را مخلوط کند و روغنش را بگیرد و در شیشه ای بگذارد و درش را با مهر آهنی مهر کند کند و هر وقت خواست دو قطره در گوش بریزد و با پنبه تا سه روز ببندد به اذن خداوند خوب می شود.

دواء دیگر آنکه : چون درد بگیرد سداب را با روغن زیت بپزد دو قطره در آن بریزد به اذن خدای عزوجل ساکن می شود .

و از امیر المؤمنین علیه السلام روایت کند که : چشم سلمان و ابوذر بدرد آمد ، حضرت رسول صل الله علیه و آله وسلم و عیادت ایشان تشریف برد ، چون نظر مبارکش به ایشان افتاد و تا چشمت درد می کند طرف چپ نخوابد و هرگز خرما نرو تا خدای عزوجل شفا دهد

و از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود : هر کس در هر جمعه ناخن بگیرد از زیر هر ناخنی دردی خارج می شود .

و فرمود : سرمه روشنائی چشم را زیاد کند و پلک آن را برویاند.

و فرمود : هر کس در هر پمچشنبه ناخن بگیرد و ابتدا کند به انگشت کوچک و بعد انگشت دست چپ را بگیرد مثل آن است که امان از چشم درد گرفته باشد.

عمر بن توبه از پدرش روایت کند که: مردی خدمت حضرت صادق علیه السلام شکایت نمود از سفیدی که در چشمش پدیدار شده بود و از درد دندان و از بادی که در زانو و مفاصلش بود. حضرت امر فرمود که دو درهم فلفل سفید و دو درهم دارفلفل (1) و یک درهم نشادر صاف خوب بگیرد و همه را بکوبد و غربال کند و سه میل از آن در چشم بکشد و یک ساعت صبر کند، و درد را ساکن کند به اذن خداوند تعالی.

و مرحوم مجلسی رحمت الله در حایه از حضرت صادق علیه السلام روایات کند که فرمود: ماهی خوردن برای درد چشم زیاد دارد.

و فرمود به آب سرد چشمت را بشوی و بعدش سرمه سنگ بکش.

بحار از کشف الغمه از جمیل بن دراج روایات کند که گفت من خدمت حضرت صادق علیه السلام بودم، بکر بم اعین وارد شد در حالی که چشم درد می کرد، حضرت فرمود: آیا شخص زیرک چشمش درد می کند؟

عرض نمود: چه باید کرد؟

ص: 49

1- در فارسی فلفل دراز گویند. (تحفه)

فرمود: بعد از خوردن طعام دستش را بشوید و بر چشمش بکشد. گفت این کار را کردم دیگر چشم درد نگرفتم.

و از کافی از علی بن محبوب روایت کند که: مردی وارد بر حضرت صادق علیه السلام و شکایت از چشمش کرد. حضرت فرمود: چرا غفلت کرده ای از این سه جزء: صبر، کافور، مر (شیره درختی است) (یعنی اینها را بر چشم بکش) چون این عمل کرد خوب شد.

ایضا از کافی از غلام از غلام علی بن یقطين روایت کند که: علی بن یقطين چشم درد داشت، حضرت موسی بن جعفر علیه السلام ابتداء خودش نوشت: چه منع کرده تو را از سرمه ابي جعفر علیه السلام علیه السلام؟ یک جزء کافور ریاحی (1) و یک جزء صبر اسقوطری (2)

همه را با هم بکوبند و از حریر در آورند و به چشم بکشند مثل سرمه سنگ، هر دردی را از سر و بدن بیرون کند.

ص: 50

1- در قانون ص 198 فرموده: کافور اقسامی است، یک قسم قیصوری و یک قسم ریاحی الخ.

2- در قانون ص 228 فرموده: صبر یک قسم اسقوطری و یک قسم عربی و یک قسم سمحانی است، و بهتر آنها اسقوطری است، و آبش مثل آب زعفران است الخ.

بحار از دعوات راوندی از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: در وقت خواب سرمه کشیدن، امان از آب آوردن چشم است.

و از امیر المؤمنین علیه السلام روایت کند که فرمود: قارچ از من است (1)، و من از بهشت است و آبش شفاء چشم است. و از محاسن و کافی از رسول خدا روایت کند که فرمود: قارچ از من است، و من از بهشت است و آبش شفاء چشم است (2).

ص: 51

1- من چیز شیرینی بود که بر بنی اسرائیل نازل می شد. (مجمع)

2- در قانون ص 20 فرمود: آب قارچ، چشم را جلا می دهد، چون از نبی صل الله علیه و آله وسلم روایت شده و مسیح طیب و غیر او اعتراف کرده اند، انتهی کلامه. و در کتاب النبوی صل الله علیه و آله وسلم ص 280 فرمود: قارچ سرد و تر است در درجه سوم، و برای معده بد می باشد، و به کندی هضم می شود، و زیاد خوردنش باعث قولنج و سکتة و فلج و موجب درد معده و عسر بول است، و ترش ضررش کمتر است از خشکش، و فرمود برای تاریکی چشم و چشم دردی که از حرارت باشد نافع است، و اعتراف اطبا را نقل کرده، انتهی کلامه. مرحوم مجلسی رحمه الله از ابن حجر او از خطایی نقل کرده که: سبب اینکه قارچ این همه فضیلت پیدا کرده آن است که حلال محض است و در بدست آوردنش شبهه ای نیست، و از این استنباط نموده که در چیز حلال جلاء چشم است و در حرام عکس است، انتهی کلامه.

فصل هفتم: در معالجه امراض دندان و دهان

بحار از امام رضا علیه السلام روایت کند که فرمود: برای زخم دهان زیره و سعتر (1) و نمک بگیر و بکوب و دو مرتبه یا سه مرتبه در دهان کن خوب می شود. راوی حدیث گوید: این عمل را انجام دادم خوب شد.

از کافی از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: هر کس اول لقمه اش را با نمک بخورد، نقطه ای سفید و سیاه که در صورت او پیدا می شود می برد.

و ایضا از کافی از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام روایت کند فرمود: کسی که استنجا کند به سعد (2) بعد از غائط به درد بواسیر مبتلا نشود.

و کسی که بعد از طعام به آن دهنش را بشوید هیچ دردی به دهانش عارض نشود.

و ایضا از کافی از ابی ولاد روایت کند که گفت: دیدم حضرت موسی بن جعفر علیه السلام را که در حجر نشسته بود و جماعتی از

ص: 52

1- سعتر گیاهی است در عراق، در قانون ص 217 فرموده: درد دندان را ساکن می کند و لثه را شفا می دهد، انتهى

2- سعد گیاهی است و در تحفه ص 156 فرمود: بیخست بقدر زیتون و بزرگتر از آن، و سیاه و اندرونش سفید و خوشبو، و به فارسی مشک دمین و به ترکی طیلاق و در تنکابن اسکتو نامند، انتهى

اهل بیتش بودند، شنیدم می فرمود: دندانم درد می کرد، سعد را گرفته بر آن مالیدم بهبودی حاصل کرد و دردش ساکن شد.

بحار از طب الائمه روایات کند که آن حضرت فرمود: سرکه که از شراب بعمل آمده باشد بِن دندان را محکم می کند.

و از کافی از حمزه بن طیار (1) روایات کند که گفت: خدمت حضرت موسی بن جعفر علیه السلام بودم، دیدند که گفت: خدمت حضرت موسی بن جعفر علیه السلام بودم، دیدند که من بخود می پیشچم، سبب پرسیدند، عرض کردم خوب شد و خیر به حضرت دادم، فرمود: مردم مداوا نمی کنند به چیزی که بهتر از گرفتن خون یا آشامیدن عسل باشد.

و نیز از کافی از سلیمان بن جعفر جعفری روایت کند که گفت: شنیدم از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام که می فرمود: دواء دندان آن است که حنظل را بگیری و پوستش کنده و روغنش را گرفته، اگر دندان را کرم خورده و به گود افتاده چند قطره در آن بچکاند و قدری هم در پنبه بکن و توی دندان گذار و بخواب به پشت و تا سه مرتبه این عمل را بجای آور. و اگر کرم نخورده و

ص: 53

1- مرحوم مجلسی رحمه الله فرمود: آنچه که در کتب رجال ذکر شده آن است که حمزه بن طیار در زمان حضرت صادق علیه السلام فوت شد و آن حضرت برای او طلب مغفرت کردند، پس روایتش از موسی بن جعفر علیه السلام شاید در زمان پذیرش بوده انتهی کلامه رفع مقامه.

دردش از باد است ، چند قطره در گوشه‌ی که طرف دندان است بچکان تا سه شب ، در هر شبی دو قطره یا سه قطره ، به اذن خداوند خوب خواهد شد.

راوی گوید که : شنیدم حضرت می فرمود که : هر کس درد دهان داشته باشد ، یا خون از بن دنداننش آید ، یا دهانش جوشیده باشد ، یا خون از بن دنداننش آید ، یا دهانش جوشیده باشد ، یا رنگش مایل به سرخی گشته باشد ، یک حنظل تازه رسیده که زرد شده باشد به گل بگیرد و سرش را سوراخ نماید ، و کاردی از آن سوراخ داخل کند ، و مغز آن را به رفق و مدارا بتراشد بطوریکه سوراخ نشود ، پس سرکه ای که از خمر بعمل آمده و بسیار تند باشد در آن سوراخ بریزد و روی آتش گذاشته خوب بجوشاند پس از آن بردارد و به دندان و دهان بمالد و بعد از آن به سرکه مضمضه کند ، و اگر خواست آنچه در حنظل است در شیشه یا ظرف دیگر بریزد و هر چه کهنه شود نفعش بیشتر می شود.

و در حلیه روایات کند که : حضرت عیسی علیه السلام به شهری گذارش افتاد ، دید دندانهای مردم آنجا ریخته و صورت ایشان باد کرده ، فرمود : در وقت خواب دهان را باز گزاید ، چنان کردند آن علتها از ایشان بر طرف شد.

مؤلف گوید : شیخ در کتاب سوم قانون ص 96 فرموده : کسی که دوست دارد دندانش سالم بماند باید رعایت هشت چیز بنماید ، خلاصه آن هشت چیز را حقیر خاتمه این فصل قرار می دهم :

(اول) آنکه غذاهای لطیف که زود فاسد می شود مثل شیرو ماهی شورپی در پی نخورد.

(دوم) آنکه اصرار بر قی کردن نکند خصوص اگر آنچه را که قی می کند ترش باشد.

(سوم) آنکه چیزهاب سخت و لزج را نخاید خصوص اگر شیرین باشد مثل حلوا و انجیر خشک.

(چهارم) آنکه چیزهای سخت را با دندان نشکند.

(پنجم) آنکه دوری کند از خوردن هر چیزهایی که دندان را کُند می کند (مثل آلوچه نارس)

(ششم) آنکه دوری کند از خوردن هر چیزی که بسیار سرد است خصوص روی گرمی (مثلاً اینکه روی غذای بسیار گرم خصوص روی چیز سرد (مثل اینکه از روی آب یخ چاهی بسیار گرم بخورد)

(هفتم) آنکه مداومت کند بر پاک لای دندانها ولی نه بحدی که گوشت دندان را زخم کند یا خود دندان را سست نماید ، بلکه حد وسط را رعایت کند.

ص: 55

(هشتم) آنکه دوری کند از خوردن چیزهایی که خاصیت آن دندان را ضرر می رساند مثل کُزاث (تره) چون تره ضرر سختی بر دندان ولته دارد ، انتهی کلامه.

فصل هشتم : در معالجه کرم شکم است

بحار از عیون از امام رضا از پدرانش از امیر المؤمنین علیه السلام روایت کند که آن حضرت فرمود : بخورید سرکه که از خمر درست شده که آن کرمهای در شکم را می کشد.

و به همان سند از رسول خدا صل الله علیه وآله وسلم رویات کند که فرمود : ناشتا خرما بخورید که کرمهای در شکم را می کشد.

و از محاسن از ابن سنان از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود : هر کس در موقع خوابیدن هفت دانه خرماى عجوه (1) بخورد کرمهای شکمش را می کشد .

و از طب الاثمه از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که امیر المؤمنین علیه السلام فرمود : هر کس در موقع خوابیدن هفت دانه خرماى عجوه بخورد کرمهای شکمش را می کشد.

و ایضا از آن حضرت رویات کند که فرمود : سرکه خمر بخورید که آن می کشد هر جانوری را که در شکم است (2)

ص: 56

1- خرماى عجوه یک نوع خرمائیسست در اطراف مدینه و فعلا موجود است.

2- سرکه خمر آن است که خمر به خودی خود یا به علاج سرکه شود و علماء احوط می دانند که خمر بنخودی خود سرکه شود و عملی کل حال خمر چون سرکه شود پاک و حلاب می شود.

و نیز از امیر المؤمنین علیه السلام روایت کند که فرمود: بخورید خرماى عجوه را که کرم شکم را می کشد ولی باید ناشتا بخورید.

فصل نهم: در معالجه خارج کردن زالو از شکم

بحار از خرائج روایت کند که: نه یا ده برادر بودند در قریه ای از قرای عرب و یک خواهر داشتند، به او گفتند: هر چه خدا به ما روزی دهد در دسترس تو خواهیم گذاشت، دیگر میل به شوهر مکن. دختر راضی و میل ایشان را موافق آمد و در خدمت ایشان کوشید و ایشان هم او را اِکرام می کردند و گرامیش می داشتند تا آنکه دختر حائض شد و بعد از پاک شدن خواست غسل کند، رفت در چشمه ای که نزدیک آن قریه بود، زالو در شکم بزرگ شد بحدی که شکن بالا آمد و برادرها گمان کردند که او زنا داده و حامله گشته، پس خواستند او را بکشند.

بعض آنها گفتند: خوبست که پیش امیرالمؤمنین علیه السلام ببریم و او این عمل را انجام دهد. پس بردند خدمت آن حضرت و عرض کردند آنچه را در باره خواهرشان گمان می بردند.

ص: 57

پس امیر المؤمنین طشتی احضار نمود که پر از لجن بود و دختر را امر فرمود که در طشت بنشیند ، بمجرد نشستن ، زالوبوی لجن را حس کرده بیرون آمد . الخبر .

و مرحوم مجلسی رحمه الله فرمود : جماعت کثیری از سنی و شیعه این قصه را نقل نموده ، یکی از آنها شاذان بن جبرئیل است که از علمای شیعه می باشد ، و از سنیان اسعد بن ابراهیم اردبیلی مالکی است به اسانید خودشان از عمار بن یاسر و زید بن ارقم روایت کند که آن دو گفته اند : ما نزد امیرالمؤمنین علیه السلام بودیم که ناگاه صدای بزرگی بلند شد و این در دکه القضا بود (1) امیر المؤمنین علیه السلام به عمار فرمود : بین چه خبر است؟ رفت دید زنی سوار بر شتر صدا به ناله و شیون بلند کرده و می گوید یا غیاث المستغیثین بسوی تو رو آورده و به تو دست توسل زده ام ، مرا رو سفید گردان.

عمار گوید : اطراف آن زن هزار اسب سوار با شمشیرهای کشیده بودند که بعضی بر له و بعضی بر علیه . پس گفتم :

بیاورید نزد امیرالمؤمنین . زن را پیاده کردند و آن جماعت با او به مسجد وارد شدند ، و تمام اهل کوفه جمع شدند ، حضرت فرمود : هر چه دارید سؤال کنید ای اهل شام.

ص: 58

1- مرحوم حاج شیخ عباس قمی هم در مفاتیح الجنان اشاره ای به این قضیه فرموده

پیرمردی از بیت ایشان بلند شد و عرض کرد: ای مولای من، این دختر من است، پادشاهان عرب او را خواستگاری کرده اند، اینک سر مرا بین فامیلم به زیر انداخته، چون دختر است و حامله شده، پس این غم مرا بر طرف نما.

حضرت به دختر فرمود: چه می گوئی؟ عرض کرد: اینکه می گوید دختر است راست می باشد، و اما اینکه می گوید حامله است بحق خودت سوگند من هرگز از خود خیانتی نمی بینم.

حضرت منبر تشریف بردند و فرمودند: حاضر کنید برای من دایه و قابله کوفه را. پس زنی را آوردند که لبناء نام داشت، قابله زنهای کوفه بود. حضرت به او فرمودند: بین خود و این دختر پرده زن و نگاه کن ببینم حامله است یا نه؟ نگاه کرد گفت: بلی هم دختر است و هم حامله.

حضرت فرمود: کدام یک از شماها قادر هستید قدری برف برای من حاضر کنید؟ عرض کردند: در بلاد ما برف زیاد است ولی فعلا قادر نیستیم.

عمار گوید: حضرت دست دراز کرده از بالای منبر کوفه و قدری برف آورد که آب از آن می چکید، پس فرمود: ای دایه، بگیر این برف را و برو بیرون مسجد و طشتی زیر باشد که زالویی به وزن هفتصد و پنجاه درهم ببینی، پس این کار کرد، و برگیت زالو در دست با دختر نزد حضرت آورد و همانطور بود که فرموده

بود، به پدر دختر فرمود: بگیر دختر خود را، بخدا قسم زنا نکرده بود، بلکه در بین آب نشسته بود، این زالو داخل شکمش شده بود در وقتی که ده ساله بود، و تابحال در شکمش بزرگ شده. و روایات طویل و به الفاظ مختلف هستند ما اقتصار نمودیم بر قدر حاجت و متقین و این دو روایت دلالت دارند بر اینکه هر گاه زالو داخل در بدن انسان بشود با برف و لجن می شود خارج کرد.

فصل دهم: در علاج ورم جگر و شکم درد و کمر درد

بحار از کافی روایت کند که: غلامی خدمت حضرت موسی بن جعفر علیه السلام از سپرز شکایت کرد. فرمود: سه روز تره به او بدهید، چون این عمل را کردند خون فرو نشست و خوب شد.

مر حوم مجلسی رحمه الله فرموده: مثل اینکه سپرزش از طغیان خون بوده.

و از مکارم از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود برای کمر درد کاشم(1) بیاشامید.

و نیز از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: گلابی بخورید که قلب را جلا می دهد و دردهای باطنی را ساکن می کند به اذن خداوند.

ص: 60

1- در منتهی الارب گوید: کاشم گیاهیست که آن را انجدان نامند.

و از طب الائمه از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود : کاشم بیاشامد که آن برای درد کمر خوب است.

و از موسی بن جعفر علیه السلام و جعفر بن محمد و محمد بن علی روایت کند که مردی از دوستانشان ار درد سپرز شکایت کرد و گفت : هر دوائی مداوا کرده و آن روز بروز بدتر می شود حتی اینکه مشرف به هلاکت است .

حضرت فرمود : تره بخر و با روغن عربی خوب سرخ کن و بخوران به هر کس که این مرض را دارد تا سه روز که چون این کار کنی خوب خواهد شد انشاء الله .

فصل یازدهم : در معالجه شکم و اسهال و درد معده سردی و سستی

بحار از محاسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود : مبتلا به اسهال شدم بطوری که گوشتهایم ریخت ضعیف شدیدی پیدا کردم ، پس به قلبم خطور کرد که برنج بگیرم و بشویم و برشته کنم و آرد نمایم و بخورم ، پس گوشت بر من روئید و استخوانم محک شد و همیشه اوقات مردم مدینه می آمدند و می گفتند : یا ابا عبدالله علیه السلام بده به ما آنچه را که اهل عراق برای شما می فرستند ، آن وقت حضرت به ایشان می داد.

مؤلف گوید : خلاصه مطلب آن شد که آرد برنج برشته برای مرض اسهال نافع است.

و ایضا از محاسن از محمد بن مروان روایت کند که : من نزد حضرت صادق علیه السلام بودم که اسهال داشت، آن شب را از نزدش بر خواسته و رفتم ، و من نسبت به آن حضرت از همه مهربانتر بودم، فدایش آمده دیدم دردش ساکن شده عرض کردم : فدایت شوک ، دیشب که از خدمت شما مرخص شدم درد شدیدی عارض جنابتان بود. فرمود: بلی ، امر کردم قدری برنج شستند و خشکانیده و کوبیدند ، قدری خوردم شکمم خوب شد.

بحار از محاسن از هشام بن سالم روایت کند که : حضرت صادق علیه السلام فرمود : مبتلا به مرض سختی شدم و از آن مرض دل روش پیدا کردم بطوریکه قوتم رفت ، پس امر کردم قدری برنج آوردند و داده قاویت کرده خوردم قوتم برگشت .

و از طب الاثمه از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که : مردی خدمت حضرت باقر علیه السلام شکایت از اسهال نمود، حضرت امر فرمود : گِل ارمنی بگیر و به آتش ملایم برشته کن و قدری از آن را بخور ساکن خواهد شد.

نیز از طب الاثمه از محمد بن ابراهیم جعفری روایت کند که : مردی خدمت حضرت امام رضا علیه السلام از درد شکم شکایت کرد و خواهش نمود که حضرت دعا کند برای او زیرا که دوا بسیار استعمال کرده بطوریکه عاجز شده و هیچ نفعی ندیده بود بلکه دردش بیشتر شده بود. حضرت فرمود : هر وقت درد سخت شد،

گردورا بگیر و در بین آتش بگذار سوزانیده آن دقت بخور همان ساعت ساکن خواهد شد . می گوید : بخدا قسم یک مرتبه بیشتر این عمل را نکردم جز آنکه خوب شدم به اذن خداوند.

بحار از طب الائمه از محمد بن اسحاق بن فیض روایت کند که گفت : من نزد حضرت صادق علیه السلام بودم که مردی از شیعیان وارد شد و عرض کرد : یابن رسول الله ، دختر من آب شده و جسمش از بین رفته و مرض طولانی شده و اسهال گرفته.

حضرت فرمودند: چه مانع شده از برنج و پیه مبارک بدرستی که خداوند پیه را بر بنی اسرائیل حرام کرده برای آن برکت بزرگی که داشته تا آنجا راوی گفت : اکنون چه کنم یابن رسول الله ؟ فرمود: چهار یا پنج پارچه سنگ بردار و بگذار زیر آتش و قدری برنج بریز در دیگ و پز و قدری پیه قلوه تازه بگیر و بگذار در کاسه ای و چون برنج پخته شد سنگها را بردار و بینداز در کاسه ای که پیه ها را گذاشته ای و کاسه دیگر روی آن کاسه بگذار بطوریکه بخارش خارج نشود و محکم حرکت بده ، پس وقتی که پیه آب پیدا شد بریز روی برنج و بخوز ولی نه سرد باشد و نه گرم که آن عافیت خواهد داد به اذن خداوند ، و یک مرتبه بیشتر این عمل را نکرد جز آنکه عافیت یافت.

ایضا از طب الائمه از عبدالله بن جهم روایت کند که گفت : ذریح محاربی نزد حضرت صادق علیه السلام شکایت کرد که :

شکم من صدا می کند . حضرت فرمود : درد هم دارد؟ عرض کرد : بلی . فرمود تورا چه مانع است از خوردن سیاه دانه و عسل .

بحار از عیاشی روایت کند که : مردی خدمت امیرالمؤمنین علیه السلام رسیده و عرض کرد : یا امیرالمؤمنین ، من اسهال گرفته ام . حضرت فرمود : زن داری ؟ عرض کرد : بلی . فرمود بگو مبلغی از مالش را از روی رضا و رغبت به توهبه کند و با آن پول عسل بخر و قدری آب باران بر آن بریز و بیاشام چون از خدا شنیدم که در کتابش می فرماید : از آسمان آب مبارک نازل کردیم ، و می فرماید از شکم زنبور عسل رنگارنگ خارج می شود که در آن برای مردمان شفا است ، و می فرماید : اگر زنان از مال خود چیزی به شما دادند از روی رضا پس بخورید که گوارا است انشاء الله شفا خواهی یافت . گفت همین کار کرد شفا یافت .

و از کافی از حمران روایت کند که گفت : حضرت صادق علیه السلام اسهال داشت ، امر فرمود برنج پختند و سماق بر آن پاشید و خورد خوب شد .

فصل دوازدهم : در معالجه گلو درد و شش و سرفه و سل

بحار از طب الائمه از احمد بن بشاره روایت کند که گفت در وقت حج رفتم مدینه و داخل مسجد رسول الله صل الله علیه وآله وسلم رفتم و دیدم حضرت موسی بن جعفر علیه السلام در طرف چاه نشسته ، نزدیک شدم و سر و دستش را بوسیدم و سلام کردم ،

جواب داد و فرمود: از آن مرض چطوری؟ عرض کردم: هنوز باقی است - و من مبتلا به سل بودم - فرمود: این دوا را از مدینه بگیر، پیش از آنکه به مکه روی عافیت خواهی یافت به اذن خداوند. و قلم و کاغذ بیرون آورد و نوشت: بگیر سنبل (1) و زعفران و عاقر قرحا (گیاهیست) و بنج (آنهم گیاهیست) و خرق (انجره) و فلفل سفید همه را مساوی گرفته و ابرفیون دو جز بگیر و بکوب و از پارچه نرم بیخته با عسل صاف کرده خمیر کن و به هر کس سل دارد مقدار یک نخود با آب گرم در وقت خواب بده و بخورد و خودت نخور مگر سه شب تا خوب شوی به اذن خداوند.

بحار از کافی از ابن اُذنیه روایت کند که: مردی نزد حضرت صادق علیه السلام شکایت از سرفه کرد و من آنجا حاضر بودم، پس حضرت به او فرمود: قدری انجدان و مثل آن شکر بگیر و یک روز یا دو روز بخور، ابن اُذنیه گوید: چند روز بعد از آن قضیه آن مرد را دیدم، گفت: یک مرتبه بیشتر معالجه نکردم که خوب شد.

بحار از طب الاثمه از حلبی روایت کند که حضرت صادق علیه السلام فرمود: ما نیافتیم برای گلو درد مانند حسو اللین (یعنی جرعه جرعه شیر آشامیدن).

ص: 65

1- در منتهی الارب گوید: سنبل گیاهیست خوش بوی و آن انواع است و هندی و سنبل العصافیر هم گویند، و گویند و رومی را ناردین و اجود آن سوری است و اضعف آن هندی الخ.

و از مفضل روایت کند که گفت: سؤال کردم از حضرت صادق علیه السلام از اینکه من سخت نفسم در وقت راه رفتن صدا می کند حتی اینکه چه بسا باشد از خانه خود تا خانه شما دو مرتبه می نشینم. حضرت فرمود: بول شتر شیر ده بیاشام پس آشامیدم، خداوند در دم را بر طرف نمود.

فصل سیزدهم: در معالجه زکام

بحار از طب الائمه از ابراهیم بن ابی یحیی روایت کند که: من شکایت کردم نزد حضرت صادق علیه السلام از زکام، حضرت فرمود: احسانیت از احسانهای خدا و لشکریست از لشکریهای او که برای درد تو فرستاده تا آن را ریشه کن کند، پس توبه زن شش یک در هم سیاه دانه و نصف آن کندس (1) بگیر و بکوب و در بینی بکش که آن زکام را می برد، و اگر ممکن است صبر کن و به چیزی معالجه نکن، چون در زکام منافع بسیار است.

بحار از کافی از هشام بن سالم از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: زکام لشکری است از لشکریهای خدا بسوی دردها و می فرستد تا آنها را برطرف کند.

ص: 66

1- کندس بیخ نباتی است درون آنزرد و بیرون آن سیاه و قی آور و مسهل و پیسی را می برد، و چون سائیده شود عطسه آورد، و چشمی را که گند است را نورانی کند، و شب کوری را برطرف نماید(ق).

و نیز از حضرت صادق علیه السلام منقول است که رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: احدی از اولاد آدم نیست جز آنکه در او دورگ موجود است: یکی در سر و دیگری در بدن، و آنکه در سر می باشد جذام را بحرکت می آورد، و آنکه در بدن است برص را.

پس چون رگ سر بحرکت آید خداوند زکام را بر آن تسلط دهد تا هر چه در آن است بیرون کند، و چون رگ بدن بحرکت آید خداوند دُمَل و سوزه را بر آن مسلط کند تا هر چه مرض در آن هست خارج کند، پس اگر کسی در خود دُمَل یا زکام مشاهده کرد باید خدا را حمد نماید بر آن عافیت (از طرف دمل و زکام می آید).

و فرمود: زکام فضولاتی است در سر (باید خارج شود).

بحار از کافی از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: رسول خدا زکام را مداوا نمی کرد و می فرمود: احدی نیست جز آنکه در او رگی از خوره هست، پس چون زکام به او برسد ریشه کن کند آن را.

و از خصال از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که فرمود: چهار چیز را اِکراه نداشته باشید: یکی زکام که آن امان است از خوره (دوم و سوزه که آن امان است از برص سوم دردِ

چشم که آن امان است از کوری . چهارم سرفه که آن امان است از فلج .

مؤلف گوید : محمد بن زکریا در برء الساعه فرموده : علاج زکام که سخت ترین دردها است آن است که آب بسیار گرم بر سر بریزد که گرمیش را در دماغ احساس کند فوراً خوب می شود.

و یا آنکه پارچه کتان را به آتش گرم کرده بر سر بیندازد که چون احساس حرارت نمود خوب می شود، انتهى.

فصل چهاردهم : در معالجه بادها

بحار از طب الائمه روایات کند که : جابر بن حسان صوفی نوشت خدمت حضرت صادق علیه السلام که : ای پسر رسول خدا ، منع کرده مرا بادی که زیر پوست و گوشتم افتاده و از سر تا قدمم را گرفته ، پس دعا کنید خدا مرا شفا دهد . پس حضرت دعا فرمود برای او و مرقوم داشتند که : بر تو باد به چکانیدم عنبر و روغن زبیب (1) در بینی انشا الله عافیت یابی . پس این عمل را کرد شفا یافت و مثل اینکه از بند خلاصی پیدا کرد.

و در روایت دیگر منقول است که : صباح بن محارب گفت: من نزد حضرت ابی جعفر ابن الرضا علیه السلام بودم که این سخن پیش آمد که شیب بن جابر را لقوه در او بهم رسیده و روی و چشمش

ص: 68

1- سیماب . (م)

را بر گردانیده . حضرت فرمود : پنج مثقال از قر نفل (1) بگیرد و در شیشه بگذارد و سرش را محکم ببندد و گِل بمالد و بقدر سک روز در تابستان و دو روز در زمستان آفتاب گذارد پس از آن از شیشه بیرون آورد و نرم بکوبد و به آب باران مخلوط کند و بر پشت بخوابد بر آن طرف بدن که لقوه گرفته بمالد و بر آن حال خوابیده باشد تا قر نفل خشک شود. چون چنین کند آن مرض بر طرف شود و به بهترین عادت خود برگردد به اذن خداوند تعالی

راوی گفت : اصحاب زود به او خبر دادند (که حضرت چنین دستوری داده) پس به همان دستور عمل نمود ، بهتر از اولش شد.

فصل پانزدهم : در معالجه تقطیر بول و دردِ مثانه و سنگ مثانه

بحار از طب الءمه روایت کند که : عمر و آفرق خدمت حضرت امام محمد باقر علیه السلام از تقطیر بول شکایت نمود حضرت فرمود: إسفند بگیر و آن را شش مرتبه با آب سرد و و یک مرتبه با آب گرم بشوی ، پس از آن در سایه بخشکان ، پس از آن با روغن کنجد خالص تر کن و ناشتا سفوف (2) نما و بخور که آن تقطیر بول را به اذن خداوند قطع کند.

و مرحوم مجلسی رحمت الله در حلیه روایت کند که : شخصی به حضرت صادق علیه السلام شکایت کرد از درد مثانه ، حضرت

ص: 69

1- تخم گلی است بسیار خوشبو مانند یاسمین . (منجمد)

2- در منتهی الارب گوید « سفوف ، دوی کوفته بیخته معجون نکرده را گویند.

فرمود که : این آیات را در وقت خواب سه مرتبه و بعد از بیدار شدن یک مرتبه بخوان (أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ - أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُونِ اللَّهِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ) (1).

و در حدیث دیگر منقول است که : شخصی به خدمت حضرت امام علی نقی علیه السلام نوشت که : شخصی از شیعیان شما بولش بند آمده . حضرت در جواب نوشتند : آیات قرآن بسیار بر آن بخوان تا شفا یابد ، انتهى .

بحار از طب الائمه روایت کند که : خرازینی گفت : داخل شدم بر یکی از ائمه علیهم السلام و سلام دادم و خواهش نمودم که دعا کنند برای برادری که داشتم و مبتلا بود به سنگ مثانه و نمی خوابید ، پس به من فرمود : برگرد و بگیر از برای او هلیه سیاه و بلبلج (2) و املج (3) و آمله و فلفل و دارفلفل (4) و دار چینی و زنجبیل و شقاق و وَّجَّ

ص: 70

1- در سوره بقره آیه 106 و 107

2- بلبلج ثمر درخت هندیست . (تحفه)

3- املج ثمر درخت هندیست و معروف است . (تحفه)

4- دار فلفل به فارسی فلفل دراز گویند و آن بار درختی است کثل درخت توت و ثمرش مثل لوییا و در غلاف او دار فلفل می باشد . و بعضی گویند شکوفه درخت فلفل است و قوتش تا سه سال باقی می ماند . (تحفه)

(1) و انیسون (2) و خولنجان ، اجزا را مساوی گرفته و بکوبند و با روغن گاو تازه ممزوج کنند و دو برابر تمام اجزاء عسل صاف کرده با شکر پنیر داخلش کنند و هر مرتبه بقدر فندقی بخورند.

فصل شانزدهم : در دواهای دل درد و کمر درد

بحار از کافی از امیرالمؤمنین علیه السلام روایت کند که آن حضرت فرمود : هر کس بچه از او نمی شود شیر و عسل بیاشامد .

و مرحوم حاج شیخ عباس قد سره در باقیات و صالحات روایت کند که : شخصی خدمت رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم شکایت کرد از درد شکن برادرش ، حضرت فرمود : امر کن برادرت را که بیاشامد شربتی از آب گرم و آن مرد رفت و فردای آن روز آمد و عرض کرد که : آن شربت را به او آشامانیده و فائده نبرد.

فرمود : خدا راست می گوید و شکن برادرت دروغ می گوید، بر او را شربت عسل بده و تعویذ کن آن را به سروه حمد هفت مرتبه . پس چون آن مرد رفت ، حضرت فرمود به امیرالمؤمنین علیه السلام : یا علی ، بدرستی که برادر این مرد منافق است از این جهت است که آن شربت او را نفع نمی بخشد.

ص: 71

1- وجّ به فارسی اکبر ترکی نامند و آن بیخ نباتی است که در آبها می روید و به فارسی و سن زرد گویند. (تحفه)

2- انیسون به فارسی بادیان رو می گویند ، تخم نباتی است . (تحفه)

بحار از محاسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کند در ضمن حدیثی که فرمود : برنج و خرما می نارس بواسیر را قطع می کند .

و در روایت دیگر فرمود : تره ، بواسیر را قطع کند و آمان از مرض خورده است ، اگر کسی به خوردن آن مداومت کند .

و از حضرت امام رضا علیه اسلام روایت شده که آن حضرت در بستانی تره می خورد. مردی عرض کرد : اینها کود دارد.

حضرت فرمود : چیزی از آن به تره نرسیده و آن برای بواسیر خوب است .

و در حلیه مرحوم مجلسی رحمت الله رویات کند که : شخصی به حضرت امام رضا علیه السلام شکایت کرد از بواسیر ، حضرت فرمود : سوره یس را با غسل بنویس و بشوی و بیاشام.

و نیز از آن حضرت روایت کند که : از برای دفع بواسیر ، هلیله سیاه و بلبله و آمله را با هم مساوی گرفته بکوبند و از حریر بیرون کنند ، پس قدری از مقل ازرق گرفته در آب تره بخیسانند تا سه شب ، پس این دواها را در میان آن ریخته خمیر کنند و دست به روغن بنفشه چرب کرده آن را بقدر عدس حب کنند و در سایه خشک کنند ، و اگر در تابستان باشد بقدر یک مثقال بخورد ، و اگر زمستان باشد بقدر دو مثقال ، و در آن ایام که آن را می خورد از ماهی و سرکه و سبزیها اجتناب کند .

مؤلف گوید : صاحب قانون فرموده : خونی که از بواسیر جاریست آمان از چند مرض است و بسیاری از امراض را شماره کرده من جمله آنها آکله و جنون و مالیخولیا و سرطان و جرب و خورده و سینه پهلو و دردشش و سرسام است ، و چون آن خون معتاد که می آمد حبس شود ، ترس یکی از آن امراض می رود ، انتهی مخلصاً.

بحار از محاسن روایت کند که حضرت صادق علیه السلام فرمود: بهترین خرماها خرمای پرنی است، درد را بر طرف می کند و در آن دردی نیست، و بلغم را زائل می کند و با هر دانه ای حسنه ای است. (در باب چهارم حرف خاء اخباری راجع به خرما ذکر می شود).

فصل هجدهم: در معالجه بلغم و رطوبات

یاسر خادم از حضرت امام رضا علیه السلام روایت کند که فرمود: ناشتا خربزه خوردن باعث فلج می شود.

و از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: مسواک نمودن و قرآن خواندن بلغم را قطع می کند.

و از امیر المؤمنین علیه السلام روایت کند که فرمود: خواندن قرآن و مساک کردن و کندر جویدن بلغم را قطع می کند.

و از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: هر کس ناشتا داخل حمام شود بلغم را پاک می کند، و اگر بعد از غذا داخل شود صفرا را پاک می کند، و اگر بخواهی گوشتت زیاد شود با شکم خالی حمام داخل شو.

و از امیر المؤمنین علیه السلام منقول است که فرمود: سه چیز بلغم را قطع می کند: قرائت قرآن و جویدن کندر و آشامیدن عسل.

و از امام محمد باقر علیه السلام منقول است که فرمود: زیاد شانه کردن بلغم را می برد، و سر را شانه کردن رطوبات را قطع می کند.

و رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم در وصیتش به امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: یا علی، سه چیز است که حافظه را زیاد و بلغم را کم می کند: یکی مسواک، دیگری خوردن شیر، سومی خواندن قرآن، الخبر.

فصل نوزدهم: در علاج سم و گزیدن حیوانات مودی

بحار از محاسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که فرمود: رسول خدا را عقرب زد، حضرت حرکت دادند افتاد، و فرمود: خدا تو را لعنت کند که نه مؤمن از تو سالم می ماند و نه کافر.

پس نمک طلبیدند و گذاشتند جای نیش آن و با انگشت مالیدند تا آب شد، پس از آن فرمود: اگر مردم می دانستند چه فائده در نمک می باشد هر آینه محتاج به تریاق نمی شدند.

بحار از محاسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که: عقرب در نماز رسول خدا را زد، حضرت کفششان را برداشته و او را زدند، و بعد از تمام شدن نماز فرمودند: خدا تو را لعنت کند که نه خوبان را صرف نظر می کنی و نه بدان را، پس از آن نمک سائیده طلبیدند و بجای نیش آن مالیدند و فرمودند: اگر مردم می دانستند چه فائده ای در نمک سائیده موجود است دیگر با وجود آن محتاج به تریاق و غیر آن نمی شدند.

و از دعوات راوندی روایت کند که : امیر المؤمنین علیه السلام فرمود : پیغمبر را عقرب را که اگر کسی را وامی گذاشت هر آینه این نمازگذار را وامی گذاشت.

پس از آن آب طلب کرد و سوره حمد و معوذتین را بر آن خواند و یک جرعه آشامیده ، پس از آن نمک طلبید و در آب انداخت و جای نیش عقرب را توی آب مالش دادند تا خوب شد. و قریب به همین مضامین در کافی ذکر شده .

مؤلف گوید: و از طرق عامه در کتاب طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم از عبدالله بن مسعود روایت شده که گفت : رسول خدا در نماز بود، چون به سجده رفتند عقرب انگشت آن حضرت را زد ، پس چون به سجده رفتند عقرب انگشت آن حضرت را زد، پس چون از نماز منصرف شد فرمود : خدا لعنت کند عقرب را که او نمی گذارد نه پیغمبر و نه غیر پیغمبر را .

گفت : پس از آن ظرفی را طلبید که در آن نمک بود، پس انگشت مبارک را گذاشت توی آب نمک و سوره توحید و معوذتین را آنقدر خواند تا دردش ساکن شد.

فصل بیستم : در معالجه وبا

بحار از محاسن از قندی روایت کند که گفت : وبائی به مردم رسیده و ما در مکه بودیم ، به من هم رسید ، پس نوشتم ، او نوشت : سیب بخور ، چون خوردم عافیت یافتم.

ص: 75

ایضا از ابی یوسف قندی روایت شده که گفت: در مکه به مردم وبائی رسید و مرا هم گفت، نوشتم به سوب موسی بن جعفر علیه السلام، در جواب نوشت: سب بخور، چون خوردم عافیت یافتم.

بحار در باب وبای روایت کند که: از حضرت صادق علیه السلام سؤال شد از وبای، فرمود: عذاب خداوند است برای یک دسته و رحمت است برای دسته دیگری. عرض کردند: چگونه رحمت عذاب می شود؟ فرمود: آیا نمیدانید که آتش جهنم برای کفار عذاب است و برای ملائکه که نگهبانند رحمت است.

و از علی بن مغیره روایت کند که گفت: خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کردم: جماعتی در بلدی هستند، مرگ در آنجا واقع می شود، آیا برای ایشان جایز است که رسول خدا مذمت فرموده. فرمود: آنها را در مقابل دشمن قرار داده بودند و رسول خدا دستور داده بود که آنها آنجا ثابت باشند و از جای خود حرکت نکنند، چون وبای در آنها افتاد از آنجا به جای دیگر محول شدند، پس جابجا شدن آنها مثل آن بود که از جنگ فرار کرده باشند.

و از علی بن جعفر علیه السلام روایت کند که از برادرش موسی بن جعفر علیه السلام پرسید از وبائی که در زمینی می آید آیا برای مردی جایز است فرار کند؟ فرمود: فرار کند مادامی که در مسجدش نباشد، پس اگر در مسجدی که نماز می خواند واقع شد، صلاح نیست فرار از آن.

فصل بیست و یکم : در دفع خوره و برص و بهق است

بحار از محاسن از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که : خداوند خوره را از یهود بر طرف کرد بواسطه خوردن چغندر و خارج کردن رگها از گوشت در وقت خوردن.

ایضا از آن حضرت روایت کند که فرمود : جماعتی از بنی اسرائیل مبتلا به بهق(1)

شده بودند ، پس به موسی علیه السلام وحی شد که ایشان را امر کن که گوشت گاو را به آتش بپزند و بخورند.

ابو الصباح کنانی از حضرت صادق علیه السلام روایت کند که آن حضرت فرمود : آب گوشت گاو، برص(2)

و بهق را می برد.

و از طلب الائمه روایت کند که : محمد بن سنان گفت: مردی خدمت حضرت صادق علیه السلام از بهق و برص شکایت کرد ، حضرت فرمود : داخل حمام شو و حنا را با نوره مخلوط کن و به خود بمال که اگر این کار کنی دیگر آن دو مرض را نخواهی دید.

آن مرد گوید : بخدا قسم یک مرتبه بیش این عمل را نکردم و خداوند مرا از آن عافیت بخشید و دیگر دبرنگشت .

ص: 77

1- بهق : سفیدئیست در بدن ظاهر می شود.

2- برص : پیسی اندام از فساد مزاج . (منتهی الارب)

حضرت صادق علیه السلام از پدرانش از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که فرمود: کم نظر کنید به کسانی که صاحبان امراض مُسریه هستند و داخل بین آنها نشوید، و چون به ایشان گذارتان افتد زود رد شوید که مبتلا نشوید به آنچه ایشان مبتلا هستند.

بحار از طب الائمه روایت کند که: امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: کوتاه کردن شارب از جمعه تا جمعه امان از خوره، و موی بینی نیز امان از خوره است.

و در کتاب طب النبوی از طرق عامه روایت شده که رسول خدا فرمود: فرار کن از اشخاصی که جذام «خوره» دارند مثل اینکه از شیر فرار می کنی.

و نیز فرمود: نظر نکنید به صاحبان خوره.

و نیز فرمود: سخن بگو با شخص خوره دار در حالی که بین تو و او بقدر یک نیزه یا دو نیزه فاصله باشد. پایان باب دوم.

باب سوم: در پاره ای از فرمایشات حضرت امام رضا علیه السلام در طب

اشاره

ص: 78

خطاب حضرت به مأمون : بدان ای امیر المؤمنین (1)

که خداوند بنده مؤمنش را مبتلا به بلائی جز آنکه قرار داده برای آن دوائی که به آن مداوا شود.

و برای هر قسم دردی یک قسم دوا قرار داده ، و برای آن است که جسم انسان مانند مملکتی است ، پس پادشاه جسد آن چیز است که در قلب است (2)

و کار گزارانش رگها و عضوها و مخ می باشد.

و خانه پادشاه قلبش می باشد.

و زمین پادشاه جسد است ، و اعوان و انصارش دست و پال و چشم و گوشها است.

و خزینه اش معده است و شکم .

و حجابش سینه اش می باشد .

پس دستها کمک و نزدیک و دور می کنند به حکمی که از طرف پادشاه برای آنها صادر می شود.

و پاها پادشاه را هر طرف که بخواهد نقل و حرکت می دهند.

ص: 79

1- از روی تقیه فرموده ای امیر المؤمنین، و الا این لقب مختص به علی بن ابیطالب علیه السلام است.

2- در بعض نسخ ، پادشاه جسد قلب است.

و چشمها راهنمایی می کنند به آنچه از پادشاه پنهان شده، چون پادشاه در پشت پرده است چیزی به او نمی رسد مگر بواسطه گوش .

و چشمها بمنزله دو چراغند ، و قلعه جسد گوشها می باشند ، داخل نمی کنند بر پادشاه جز آنچه را موافق او باشد ، چون تا اذن از طرف پادشاه صادر نشود نمی توانند چیزی را بر او داخل کنند ، پس وقتی اذن صادر نشود نمی تواند چیزی را بر او داخل کنند ، پس وقتی اذن صادر شود سرش را به زیر انداخته و ساکت می شود تا بشنود ز آنها و جواب دهد به آنچه میل دارد ، پس زبان از طرف پادشاه مترجم شود، البته به اسباب زیادی من جمله با دهان و بخار معده و کمک لبها است ولی برای لبها قوتی نیست جز به زبان(1).

و بعضی از دیگری بی نیاز نیستند (بلکه همه اجزا به یکدیگر محتاجند) و کلام نشود مگر آنکه به بینی برگردد ، چون بینی کلام را زینت می دهد مثل نبی.

و همچنین دو سوراخ بینی داخل می کند بر پادشاه آنچه را که باشد امر می کند بدستها که مانع شوند و نگذارند داخل شود.

و برای پادشاه مع ذلک ثواب و عقاب است که عقابش سخت تر از عقاب پادشاهان ظاهری دنیا است و ثوابش افضل از ثواب ایشان است.

ص: 80

1- بعضی نسخ : جز به دندان

پس عقابش حزن و ثوابش فرح است و اصل حزن در سپرز و اصل فرح در کلین (1) است و از آنجا دورگ متصل بصورت و از صورت اثر حزن و فرح ظاهر می شود و تمام این رگها طریقتند بسوی پادشاه و از او بسوی کارگران و شاهد اینها آن است که تو چون دو ابنوشی رگها به کمک کارگران آن دوا را به موضع مرض می رسانند.

بگیر از طعام آنچه را که موافق تست

و فرمود: بدان ای امیر المؤمنین که : جسد بمنزله زمین پاکیزه ایست ، هر وقت آباد و آب داده شد بطوریکه نه زیاد باشد و نه کم ، چون اگر زیاد باشد غرق می شود و اگر کم باشد تشنه می ماند . آن وقت عمارتش بادوام و افزودنش زیاد و حاصلش نیکو گردد. و اما اگر از آن غفلت شود فاسد گردد ، علف هم نروید ، پس جسد به این منزله است و بتدبیر در غذاها و آشامیدنیها شایسته و سالم ماند و عافیتش نیکو گردد .

پس نظر کن ای امیر المؤمنین آنچه را که از طعمها موافق معده تست و بدن تو به آن تقویت پیدا می کند برای خود اختیار کن و اندازه گیری نما و همان اندازه را غذای خود قرار ده.

بدان ای امیر المؤمنین که هر یک از این طبایع دوست می دارد آنچه را که موافق خود می داند ، پس اختیار کن غذائی را که موافق جسد توست و کسی که زیادتر از

ص: 81

1- گرده ، قلو هم گویند. (م)

ظرفیت خود غذا بخورد ضرر بُرده و کسی که نه زیاد و نه کم بخورد متنفع شده و همین طور است آب.

پس حد میانه آن است که بگیری از طعام بقدر کفایت خود، و قبل از سیر شدن دست بداری، چون این کار برای معده و بدن تو شایسته و برای عقل تو نیکو و برای جسم سبکتر است.

پس اکنون ذکر می‌کنم از گفتار قدماء چیزی را که سزاوار است ذکرش از فصلهای سال و ماههای رومی که در آن سال واقع است هر فصلی را جداگانه و (ذکر آنچه را) که سزاوار است استعمال و یا اجتنابش در آن ماهها از قبیل خوردنی و آشامیدنیها و کیفیت حفظ شرابی که حلال است آشامیدنش و می‌توان استعمال نمود بعد از هر غذایی.

ذکر فصول سال

اما فصل ربیع پس بدرستیکه آن روح زمانها است (چون در این فصل همه اشیاء نمو و رشد می‌کنند).

و اول ماه ربیع آذر است (1) عدد روزهایش سی روز است و در این ماه روز و شب خوش است و زمین نرم است و سلطنت بلغم از بدن می‌رود و خون بهیجان می‌آید و در

ص: 82

1- مطابق با فروردین است.

این ماه باید غذاهای لطیف و گوشت و تخم مرغ نیمبرشت (عسلی) استعمال شود و شربت‌ها بعد از تعدیلش با آب خورده شود و از خوردن پیاز و سیر و ترشی دوری کند و آشامیدن مسهل نیکو است و باید رگ بزند و حجامت کند.

ماه دوم

ماه دوم نیشان است (1)

و عدد روز هایش سی روز است، در این ماه روزها طولانی و مزاج فصل قوی گشته و خون بحرکت آمده و بادهای شرقی جریان پیدا کرده و در این ماه کباب و نحو آن هرچه برشته باشد و با سرکه درست شده باشد و گوشت‌های صید استعمال کند و در این ماه بسیار جماع کند (چون خون و منی در این فصل بسیار است) و بدنش را در حمام روغن بمالد و ناشتا آب نخورد و ریاحین و بوهای خوش بو کند.

ماه سوم

ماه سوم ایار است (2)

عدد روزهایش سی و یک روز است، در این ماه بادهای صاف شده (بکسی ضرر نمیزند) و این ماه آخرین فصل ربیع است و نهی شده در این ماه از خوردن چیزهای شور و گوشت‌های غلیظ مثل گوشت سر و پا و گوشت گاو و شیر و در این ماه اول روز بحمام رفتن نافع است و تعب و مشقت پیش از غذا کراهت دارد.

ص: 83

1- مطابق با اردیبهشت است.

2- مطابق با خرداد است.

ماه چهارم

ماه چهارم حزيران است (1) که سى روز است، در اين ماه سلطنت بلغم و خون از بدن ميرود و زمان صفرا پيش مى آيد و در اين ماه نهى شده از زحمت کشيدن و گوشت چرب خوردن و اِکثار آن و مُشک و عنبر بوئيدن و در اين ماه خوردن سبزيجات بارده نافع است مثل کاسنى و خرفه و خيار و خيارچنبر و شيرخشت و ميوه هاى تر و غذاهاى ترشى دار و گوشت بزغاله دوساله و بره هشت ماهه يا شش ماهه و مرغ و طيهوج (2) و دُزاج و شير و ماهى تازه (همه اينها در اين ماه نافع است)

ماه پنجم

ماه تموز است (3)

. عدد روزهايش سى و يك روز است، در اين ماه گرما شديد ميشود و آبها به ته مينشينند و در اين ماه آب سرد ناشتا آشاميده ميشود و چيزهاى سرد و تر خورده ميشود و مزاج شربتها (مثل شربت بنفشه و نيلوفر) شکسته ميشود و بايد غذاهاى لطيف که سريع الهضم هستند خورده شود چنانچه در ماه چهارم گفته شد و بايد در اين ماه شکوفه و گلها و رياحين سرد و تراستعمال شود.

ص: 84

1- مطابق با تير است .

2- در تحفه گويد : طيهوج را در فارسى تيهو نامند ، از کبک کوچکتر و در رنگ مثل او و در افعال مانند آن ، و جهت ناقهين و ضعيف الاحشاء بغايت نافع است.

3- مطابق با مرداد است.

ماه ششم ماه آب است(1)

که سی و یک روز است، در این ماه بادهای گرم شدید میشود و زکام در شب بحرکت می آید (لذا در این فصل بسیاری از مردم زکام میشوند) و باد شمال وزیدن میگیرد و مزاج را باید در این ماه بتبرید (خوردن خنکی) اصلاح کرد و خوردن دوغ یا ماست در این ماه نافع است و باید از جماع کردن و مسهل خوردن دوری کند و زحمت کمتر بکشد و ریاحین بارده ببوید.

ماه هفتم ایلول است (2)

که سی روز است در این ماه هوا پاکیزه میشود و سلطنت سودا قوی میگردد (چون سودا، خشک و سرد است و هوا هم در این فصل خشک و سرد است لذا در این فصل بیماریهای سوداوی زیاد میشود) و آشامیدن مسهل شایسته است و خوردن شیرینیاها و گوشتهای معتدل مثل گوشت بزغاله شش یا هفت ماهه و بره یکساله نافع است و در این ماه از خوردن گوشت گاو و چیزهای برشته و داخل شدن در حمام دوری کند و عطرها معتدل را استعمال کند و از خوردن خریزه و خیارچنبر خوداری نماید.

ص: 85

1- مطابق با شهریور است.

2- مطابق مهر است.

ماه هشتم ماه تشرین اول است (1)

که سی و یک روز است، این ماه بادهای مختلف میوزد و بادهای صبا شروع میشود و باید در این ماه از رگ زدن و آشامیدن دوا دوری نمود و در این ماه جماع ممدوح است و خوردن گوشت چرب و انار ترش و شیرین و خوردن میوه بعد از طعام نافع است و در این ماه باید گوشت با توایل (2) خورده

شود و باید آب در این ماه کم خورده شود و ریاضت و زحمت در این ماه ممدوح است.

ماه نهم تشرین دوم است (3)

که سی و یک روز است، در این ماه باران ربیع قطع میشود (یعنی مثل باران ربیع درشت و تند نمی آید) و از آب خوردن در شب در این ماه نهی شده و باید در این ماه جماع و حمام رفتن را کم کند و در هر روز صبح در این ماه قدری آب گرم بیاشامد و از خوردن سبزیجات مثل کرفس و نعناع

و تره تیزک دوری کند.

ص: 86

1- مطابق با آبان است.

2- توایل را مرحوم مجلسی رحمه الله احتمال داده به معنای ادویه حاره باشد و احتمال هم داده که به معنای ماش و نخود و عدس و لوبیا باشد. و در مجمع به معنای کباب گرفته. و در تحفه ص 70 فرموده: توایل اسم اصطلاحی ادویه یابسه است که در اطعمه کنند مثل گشنیز و زیره و امثال آن.

3- مطابق با آذر است.

ماه دهم کانون اول است (1)

که سی و یک روز است، در این ماه بادهای شدید، قوی میشود و سرما سخت میگردد و آنچه در ماه نهم ذکر شد در این ماه نافع است و باید در این ماه از خوردن غذای سرد دوری کند و از حجامت و رگ زدن پرهیزید و غذاهای گرم از حیث قوه و فعل استعمال کند.

ماه یازدهم

ماه یازدهم کانون دوم است (2)

که سی و یک روز است، در این ماه غلبه با بلغم است و سزاوار است که در این ماه ناشتا قدری آب گرم میل کند و جماع در این ماه ممدوح است و در این ماه خوردن مثل سبزیجات گرم از قبیل کرفس و شاهی و تره نافع است و اول صبح داخل شدن بحمام مفید است و خود را بروغن شیو و آنچه مناسب است چرب کند و دوری کند از خوردن شیرینی و ماهی تازه و شیر.

ماه دوازدهم

ماه دوازدهم شباط است (3)

که بیست و هشت روز است، در این ماه بادهای مختلف می وزد و باران زیاد می آید و گیاهان ظهور پیدا میکند و درختان آب میدوانند و خوردن

ص: 87

1- مطابق با دی است .

2- مطابق با بهمن است .

3- مطابق با اسفند است .

سیر و گوشت پرنده و صید و میوه های خشک نافع است و باید شیرینی در این ماه کم خورده شود و کثرت جماع و حرکت و مشقت در این ماه ممدوح است.

طرز ساختن شراب حلال

خلاصه فرمایش حضرت در وصف شراب حلال آن است که فرمود: ده رطل (1) کشمش پاک بگیر و بشوی و در آب صاف بخیسان بطوریکه مقدار چهار انگشت آب روی آن باشد، و اگر زمستان است تا سه شب و سه روز بماند، و اگر تابستان است تا یکشنبه روز، پس از آن در دیک پاکی قرار بده، و اگر ممکن است آتش از باران باشد و الا هر آبی که شیرین و صاف است قرار بده و بپز تا کشمشها باد کند و پخته شود، پس از آن فشار بده و آتش را صاف کم و سردش نما و باز به دیگ بر گردان و با پوب نشان کن و به آتش نرم بجوشان تا ثلثان شود.

پس از آن یک رطل عسل زنبور صاف کرده بزیز روی آن و همان مقدار آب زیاد کن تا هر جای دیگ رسید و بجوشان تا مقدار عسل برود و بحد اول برسد، آن وقت یک درهم زنجبیل و نیم درهم سنبل الطیب و به مقدار آن کاسنی و نیم درهم مصطکی همه را جداگانه بکوب تا خوب سائیده شود و بریز در پارچه نازکی و محکم ببند، و در میان آن شربت بینداز و خوب حرکت بده تا قوت آنها به شربت برسد، و همیشه روی آتش ملایم باشد، و حرکت بده تا اینکه مقدار عسل برود، آن وقت دیگ را

ص: 88

زمین گذار و سردش کن و تا سه ماه بگذار بماند تا مزاج هر یک از آنها درهم داخل شود آن وقت استعمال بکن ، و مقدار آنچه که آشامیده می شود از آن یک وقیه با دو وقیه از آب خالص است (1)

پس چون غذا بخوری به آن مقداری که وصف کردم برای تو ، بیاشام از این شربت بعد از طعام سه کاسه ، پس چون این کار کنی ایمن شده ای به اذن خداوند در آن روز و شب از مرضهای سرد مزمن (مهنه) مثل درد سر انگشتان و بادها و غیر از اینها از دردهای عصب و مخ و معده و بعض دردهای جگر و سپرز و روده و احشاء . پس اگر بعد از آن میل به آب کردی از همان شربت بیاشام ولی نصف آنچه قبلاً می آشامیدی ، چون این شایسته تر است برای بدن امیرالمؤمنین ، و بهتر است برای جماعش ، و سخت تر است برای ضبط و حفظش چون صلاح بدن و قوامش به خوردن و آشامیدن است و فسادش نیز به آن می باشد ، پس اگر خوردنی و آشامیدن است و فسادش نیز به آن می باشد پس اگر خوردنی و آشامیدنی صالح شد بدن هم صالح می شود ، و اگر فاسد شد ، بدن هم فاسد می شود.

انسان از صفرا و سودا و خون و بلغم خلق شده

ص: 89

1- مؤلف گوید : وقیه را در قریب‌الدین کبیر در فصل هجدهم فرموده به مثقال شرعی سیزده مثقال نیم و به مثقال صیرفی هفت مثقال الّا هشت شعیره دانسته و تفصیلش بخ آنجا رجوع شود ص 552 .

بدان ای امیرالمؤمنین که قوت نفوس تابع مزجه بدنها است و م مزجه تابع هوا است، و آن مزجه تغییر می کند بواسطه تغییر هوا در امکانه، پس چون هوا گاهی سرد و گاهی گرم شود، مزجه ابدان تغییر نماید، و در صورتها اثر کند، و چون هوا معتدل شود، مزجه ابدان هم معتدل شوند و آن وقت شایسته باشد تصرفات مزاجها در حرکات طبیعی مثل هضم و جماع و خواب و گردش و سایر کارها. چون خداوند تعالی اجسام را بر چهار طبیعت بنیاد کرده و آن چهار طبیعت صفرا و سودا و خون و بلغم است، و خلاصه آنکه دو گرم و دو سرد بینشان مخالفت هست، پس گرمها را لین و خشک قرار داده و سردها را تر و خشک، پس از آن تقسیم کرده و بر چهار جزء از بدن که عبارت باشند از: سر و سینه و دنده های که مشرف بر شکمند و پائین شکم. پس بدانکه سر و گوش و چشم و دو سوراخ بینی و دهان و بینی از خون است، و سینه از بلغم و باد و طرف دنده ها از صفرا و پائین شکم از سودا است.

در تعبیر خواب

بدان ای امیر المؤمنین که خواب سلطان دماغ است و قوام جسد است، پس چون اراده خواب کنی باید اول بسمت است بخوابی و بعد از آن بطرف چپ، و هر وقت خواستی بلند شوی از سمت راست بلند شو و خود را عادت بده براینکه در هر شبی دو ساعت بیدار باشی، و داخل طهارت خانه شو، اگر ترا حاجتی باشد، و باید مکث در آنجا بقدر حاجت، و زیاد نشین که موجب داء الفیل می شود (یک قسم پا درد است).

بدان ای امیر المؤمنین بدرستی که احوال انسان که خداوند او را بر آن نهاده و موجب تغییر انسان شده چهار حالت است:

حالت اول: سم پانزده سالگی است که در این پانزده سال است جوانی و حسن و بهائش، و خون در جسمش سلطنت دارد.

حالت دوم: از بیست سالگی است تا سی و پنج که در این حال سلطنت با صفر است و قوتش غلبه دارد بر شخص، و این قویترین چیز است که بوده و خواهد بود تا سی و پنج سال پایان آید.

پس از آن داخل در حالت سوم می شود تا اینکه مدت عمرش را تا شصت سال به کمال راسند و در این حال سلطنت با قوه سوداست، و در این سن دارای حکمت و موعظه و معرفت و انتظام امور و صحت نظر در عاقبت کارها و رأی راست و قلب مطمئن در تصرفات می باشد.

پس از آن داخل در حالت چهارم می شود، و در این حال سلطنت با بلغم است، و هر چه از عمرش بگذرد رو به انهدام (و خرابی) است، و زندگانی بر او دشوار آید، و آب و رونقش رفته و لاغر شده و قوه اش کاسته گشته و وجودش فاسد شده، و هر چه که پیش خود معلوم بود و می شناخت انکار کند تا کارش به جائی رسد که بخواهد پیش مردم و بیدار باشد در وقت خواب، و از گذشتگان خبر دهد، و چیزهای تازه را

فراموش کند، و هر چه که پیش خود معلوم بود و می شناخت انکار کند تا کارش به جائی رسد که بخوابد پیش مردم و بیدار باشد در وقت خواب، و از گذشتگان خبر دهد، و چیزهای تازه را فراموش کند، و هر چه را که سابقاً از خود دیده بود از قوه بدنی و روحی تغییر کرده و عکس آن را مشاهده کند، و آب و رونق و بهائش خشک شده و رشد مو و ناخنش کم گشته و همیشه جسمش روبه پستی و عکس آنچه را زندگی کرده ببیند، چون در زمان سلطنت بلغم است و آن بارد و جامد است، پس بواسطه جمود و برودتش است که برای فناء هر جسمی در آخر کار قوه بلغمی بر او استیلاء پیدا می کند.

در اوقات حجامت

فرمود: بدان ای امیرالمؤمنین که اگر خواستی حجامت کنی باید در دوازدهم ماه باشد تا پانزدهم، چون در این اوقات حجامت برای بدن تو بیشتر صلاحیت دارد، و چون ماه ناقص شود دیگر حجامت مکن مگر آنکه مضطر باشی بعلت آنکه در وقت نقصان ماه خون کم می شود، و در وقت زیاد شدنش خون زیاد می شود.

و باید حجامت بقدر گذشتن سال باشد مثلاً آدم بیست ساله هر بیست روز یک مرتبه حجامت کند، و سی ساله هر سی روز یک مرتبه، و چهل سال هر چهل روز یک مرتبه، و هر چه عمرش زیاد تر شود به همین قیاس است.

و حجامت کردن بالای پس گردن برای سنگینی سر نافع است.

و حجامت کردن بالای پس گردن برای سنگینی سر نافع است .

و حجامت نمودن رگهای سمت راست و چپ پشت گردن تخفیف درد سر و صورت و چشمان می دهد ، و برای درد دندان نافع است ، و چه بسا رگ زدن جای همه اینها را بگیرد .

و گاهی برای زخم دهان و لثه و دردهای دهان زیر چانه را حجامت کنند .

و برای حفقانی که از پری و گرمی باشد حجامت نمودن بین دو کتف نافع است، و همچنین برای دردهای کهنه که در کلیه و مثانه و رحم است نافع است ، الی آخر کلامه علیه السلام فی الحجامه.

ضرر بعض غذاها

فرمود : دوری کن ای امیرالمؤمنین از اینکه جمع کنی در معده خود بین تخم و ماهی ، چون هر وقت این دو با هم در شکم جمع شود موجب زانو درد و قولنج و بواسیر و درد دندان گردد.

و شیر و نبید که اهلش می آشامند چون با هم جمع شوند موجب درد زانو و برص شود.

و مداومت بر خوردن پیاز (در بعضی نسخ تخم) موجب پیدایش یک سیاه شود و در صورت . و خوردن چیز شور و گوشت لخم نمک دار و ماهی شور بعد از رگ زدن یا حجامت کردن موجب پیسی و جرب خواهد شد.

و خوردن قلوبه گوسفند و تودلی آن جایگاه بول را دردناک کند .

و با شکم پر داخل حمام شدن تولید قولنج کند.

و غسل کردن با آب سرد بعد از خوردن ماهی موجب فلج گردد.

و مجامعت با زن حائض سبب آن شود که (که بچه که از آن نطفه بسته می شود) مبتلا به مرض خوره می گردد.

و بعد از جماع بول نکردن سبب پیدایش سنگ مثانه شود.

و جماع بعد از جماع که غسل فاصله نداشته باشد سبب دیوانگی بچه شود.

و زیاد تخم مرغ خوردن و ادامه به آن دادن تولید سپرز و باد در سر معده شود.

و خوردن گوشت خام موجب پیدایش کرم شود در شکم .

و خوردن انجیر و ادامه آن سبب پیدایش شپش شود در بدن.

آشامیدن آب سرد روی چیز گرم یا روی شیرینی سبب فساد دندان شود.

زیاد خوردن گوشت حیوان وحشی و گاو موجب تغییر عقل و تحیر فهم و کندی ذهن و بسیاری نسیان شود(1)

و فرمود: چون اراده حمام کنی و بخواهی مبتلا و درد سر نشوی تا داخل شدی پنج کف آب گرم بر سر بریز که انشاءالله از درد سر و شقیقه سالم خواهی ماند.

حمام ترکیب مثل جسد است

و بدان ای امیر المؤمنین که حمام ترکیب مثل ترکیب جسد است (یعنی چهار خانه دارد مثل اینکه برای جسد چهار طبیعت است .

خانه اولش باید سرد و خشک باشد . خانه دوم سرد و تر باشد.

خانه سوم گرم و تر باشد . چهارم گرم و خشک باشد . و منفعت حمام بزرگ است انسان را به اعتدال می کشاند .

و چرک را پاک می کند . و پی و رگها را نرم می کند . و اعضاء بزرگ را تقویت می دهد . و فضولات را آب می کند و کندی را بر طرف می سازد.

ص: 95

1- مؤلف گوید: مرحوم مجلسی رحمه الله فرموده: تندی ذهن و ذکاوت فهم از فصا و لطافت روح است، و زیاد خوردن این قسم گوشتها موجب تولید اخلاط سوداوی و خون کثیف گشته و روح بسبب آن کثیف شده و از حرکات فکری عاجز ماند.

و اگر بخواهی سوزه بر بدنت ظاهر نشود قبل از داخل شدن در آب ، بدنت را با روغن بنفشه چرب کن.

و اگر خواستی نوره بکشی و زخم و ترک و زردی به تو نرسد اول در آب سر غسل کن و بعد نوره بکش.

و اگر کسی بخواهد برای نوره کشیدن حمام برود باید از دوازده ساعت جماع نکند . باید قدری صبر و افاقیا و [حضض \(1\)](#)

در نوره پیاشد (الی ان قال) و باید زرنیخ شش یک نوره باشد .

و باید بعد از تمام شدن از نوره چیزی بر خود بمالد که بود آن را ببرد مثل ورق شفتالو و ثجیر العصفر [\(2\)](#)

حنا و گل سنبل ، الخبر .

نصایح کلی

ص: 96

1- در تحفه فرموده : حضض دو قسم است : مکی و هندی ، و آن عصاره برگ و بر تنخم نباتیست خارناک الخ.

2- ثجر به معنای آب آمده ، عصفر هم به معنای گل کافشه است ، ولی اینجا مراد از عصفر گلی است همانند زعفران نزد عطاردها معروف است.

و اگر کسانی بخواهد که به درد مthane (جایگاه بول) مبتلا نشود بول خود را نگاه دارد ، و اگر چه پشت حیوانش سوار باشد (یعنی پیاده شود و بول کند که در تأخیرش ضرر است).

و اگر کسی که خواسته باشد که معده اش او را اذیت نکند ، بین غا خوردن آب نیاشامد تا فارغ شود، و اگر کسی بین غذا آب بیاشامد بدنش مرطوبی و معده اش ضعیف و رگها قوه غذا را نمی گیرند ، چون اگر از اول آب بیاشامد طعام در معده متفرق شود.

و اگر کسی بخواهد سنگ مthane پیدا نکند و مبتلا به حصر بول نشود منی را در وقت نزول شهوت حبس نکند و از روی عمد مجامعت را طول ندهد و اگر کسی بخواهد مبتلا به درد نشود و درد بواسیر بر او ظاهر نگردد باید هر شبی هفت دانه خرما ی برنی (یک نوع خرمائست در مدینه منوره معروف است) با روغن گاو بخورد و بین بیضتیش را روغن خالص یاسمین بمالد.

. اگر کسی بخواهد حافظه اش زیاد شود باید هر روز صبح ناشتا هفت مثقال کشمش سیاه بخورد .

و اگر کسی بخواهد نسیانش کم و حافه اش زیاد شود باید هر روزی سه پاطچه زنجبیل با عسل پرورده شده بخورد و در هر روز طعامش را با خردل (1) میل کند .

ص: 97

1- خردل یک قسم آن به فارسی نامند و یک قسم آن را به ترکی ککج نامند.

و اگر کسی بخواهد عقلش زیاد گردد هر روزی سه دانه هلیله با نبات سائیده میل کند.

و اگر کسی بخواهد ناخنش شق نشود و میل به زردی پیدا نکند و اطراف آن زخم نشود ، ناخن نگیرد مگر روز پنجشنبه .

و اگر کسی بخواهد گوشش درد نکند پس در وقت خواب پنبه در آن گذارد.

و اگر کسی بخواهد در ایام زمستان زکام را از خود دور کند باید در هر روزی سه لقمه موم نگرفته بخورد.

عسل و علامتهای آن

و بدان ای امیر المؤمنین که برای عسل علامتهائی هست که به آنها شناخته می شود که کدام مضر است ، چون یک قسم آنها که به مشام برسد عطسه آورد و یک قسم آنها طوریکست که مست می کند و برای آن در وقت چشیدن سوزندگی سختی است.

پس اینها اقسام عسلهائی هستند که کشنده اند.

و تأخیر مینداز بوئیدن گل نرجس را که آن مانع از زکام است در ایام زمستان ، و سیاه دانه نیز همین خواص را دارد.

و اگر کسی از زکام تابستان بترسد باید هر روزی یک دانه خیار میل کند و از نشستن در آفتاب دوری نماید .

و اگر کسی از درد شقیقه و دل بترسد باید خوردن ماهی تازه را عقب نیندازد چه تابستان و چه زمستان .

و اگر کسی بخواهد آدمی باشد صالح و سبک جسم و کم گوشت ، باید از غذاء شبش کم کند (و در شب چیز کم بخورد) .

و اگر کسی بخواهد لبش ترک و شق نخورد و پوست نیندازد باید ابروش را با روغن سرش چرب کند .

و اگر کسی بخواهد گوشها و لوزتیش نیفتد شیرینی نخورد مگر آنکه بعدش یا سرکه غرغره کند.

و اگر کسی بخواهد که مرض یرقان و زردی به او نرسد باید در تابستان اول که درب اطاق را باز می کند بیرون نیاید.

و اگر بخواهد که بادی در بدنش پیدا نشود باید در هر هفته ای یک مرتبه سیر بخورد.

و اگر بخواهد که دندانش فاسد نشود شیرینی نخورد مگر بعد از خوردن یک پارچه نان (تا لای دندانها پر شده شیرینی به مغز آن نرسد)

و اگر کسی بخواهد غذایش زود هضم شود باید بعد از خوردن غذا بطرف راست تیکه کند و پس از آن بسمت چپ تا وقتی که بخوابد.

و اگر کسی بخواهد که بلغم را بدنش دور کند باید هر صبحی قدری از ادویه تند را (مانند زیره و فلفل) میل کند، و حمام بسیار برود، و با زنان زیاد هم خواب گردد، و در آفتاب بنشیند، و دوری کند از هر غذای سرد و مرطوبی که این عمل بلغم را بر طرف وریشه اش را می سوزاند.

و اگر کسی بخواهد شعله صفرا را خاموش کند باید هر روز یک چیز مرطوبی و سرد بخورد و بدنش را باد زند و حرکت کم کند و به کسی که دوست می دارد زیاد نظر نماید.

و اگر کسی بخواهد که سودا را بسوزاند باید بسیار قی کند و رگ بزند و بر نوره کشیدن مداومت کند.

و اگر کسی بخواهد بادهای سرد را از بدنش دور کند باید حقه نمیاد و روغنهای لَین بر بدنش بمالد و خود را در اَبَرَن (1) با آب گرم نگاه دارد.

و اگر کسی بخواهد از بلغم خلاصی یابد در هر صبحی یک مثقال اطفیل صغیر بخورد.

و من جمله فرمایشات آن حضرت راجع به سفر است

فرمود: بدان ای امیرالمؤمنین که برای مسافر سزاوار است .

ص: 100

1- اَبَرَن : ظرفی را گویند که در آن آب گرم باشد با ادویه و مریض را در آن نشانند (بحار ملتقی العصرین)

دوری کند با شکم پر مسافرت نمودن و با شکم خالی هم نباشد بلکه حدّ وسط باشد.

. باید از غذاهای سرد میل کند مثل گوشت گوساله و سرکه و زیت و آب غوره و نحو اینها از غذاهای سرد. و بدانکه حرکن شدید در گرمای شدید برای کسانیکه لاغر و شکمشان خالی از طعام است مضر است ولی برای اشخاص فربه نافع است .

و مسافر باید هر منزلی که وارد می شود آب آن را نخورد تا اینکه با آب منزل قبلی مخلوط نماید تا اذیتی از آن آب به او نرسد الخ.

و بر مسافر واجب است قدری خاک از وطنی که در آن تربیت شده برآورد و به هر منزلی که می رسد قدری از آن خاک را در ظرفی که آب می آشامد بریزد و با آب آن منزل مخلوط کند و بگذارد تا صاف شود آن وقت بیاشامد.

اوصاف آبها

و بهترین آبها چه برای مقیم و چه برای مسافر آن آبیست که سر چشمه اش طرف مشرق و خفیف و سفید باشد.

و افضل آبها آن است که از سمتی که خورشید در تابستان طلوع می کند خارج شود، و اصح و افضل آن است که به همین صفت باشد و محل جریانش از کوههای خاکی باشد.

و اما آبهای شور و آبهای سنگین شکم را قبض می کند .

و آبهای شور و آبهای سنگین شکم را قبض می کند.

و آبهای برف یخ برای سائر اجساد مضر است.

و آبهای باران سبک و شیرین و صاف است و برای اجسام نافع می باشد ولی بشرط آنکه زیاد نمانده باشد.

و آب چاه شیرین و صاف نافع است ولی مشروط به آنکه جریانش با دوام باشد و زیاد در زمین حبس نشده باشد.

و آب رودها و شورزارها در تابستان طبیعتشان گرم و غلیظ است و اگر ادامه به آشامیدنش دهند تولید صفرا و سبب بزرگی سپرز می شود.

آداب مجامعت

در آداب جماع فرمود: جماع مکن با زنها در اول شب چه زمستان و چه تابستان، چون در اول شب معده و رگها همه پرند و آن وقت جماع پسندیده نیست، و از آن جماع قولنج و لقوه و پا درد و سنگ مثانه و تقطیر بول و فتق و ضعف چشم تولید می شود.

پس اگر اراده جماع داشته باشی باید در آخر شب باشد چون آن وقت برای بدن شایسته تر و برای بچه امیدواری بیشتر و برای عقل بچه ای که خداوند حکم فرموده بین آن زن و مرد پاکیزه تر است.

و مجامعت مکن بازنی جز آنکه با او بازی کنی و بازی را طول دهی و پستانش را فشار دهی چون تو این کار کنی شهوت زن غلبه پیدا می کند. و آبش جمع می شود. چون آبش از پستانش خارج می شود و شهوت از صورت و چشمش ظاهر می گردد و به تو میل پیدا می کند با آنچه تو از او میل داری.

و مجامعت مکن با ایشان جز آنکه (از حیض و نفاس) پاک باشند.

و چون بخواهی مجامعت کنی نه ایست ایستادنی و ننشین نشستنی بلکه بسمت راست تکیه بده و بعد از انجام عمل بول کن که ایمن شوی از سنگ مثانه به اذن خداوند تعالی، و پس از آن غسل کن، و بلافاصله قدری مومیای به آب غسل یا با غسل صاف کرده بیاشام که اگر این کار کنی آن آبی که از تو خارج شده مثل آن بزودی بجای خود برگردد. پایان باب سوم و الحمدلله علی کلّ حال.

باب چهارم: در بیان اطعمه و اشربه مباحه است (بترتیب حروف معجم)

آب

در طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: بهترین صدقه ها آب است.

و فرمود: سید آشامیدنیها در دنیا و آخرت آب است.

و فرمود: تب از چرک جهنم است پس سردش کنید به آب.

و فرمود: چون میل به آب پیدا کنید بیاشامید ولی بطور مکیدن نه به یک نفس.

و فرمود: به یک نفس آب خوردن موجب قساوت می شود.

و فرمود: کسی که از شما آب بیاشامد و سه مرتبه نفس بکشد ایمن باشد.

و فرمود: به یک نفس آب خوردن موجب قساوت می شود.

و فرمود: کسی که از شما آب بیاشامد و سه مرتبه نفس بکشد ایمن باشد.

انگور

حضرت صادق علیه السلام فرمود: چهار چیز است که از بهشت نازل شده، یکی از آنها انگور است .

و در طب النبی فرمود: بهترین میوه های شما انگور است.

در حدیث دیگر فرمود: پیغمبری از پیغمبران خدا غم و اندوه شکایت کرد، خداوند امر فرمود که انگور بخور.

و در طب النبی فرمود: حضرت نوح علیه السلام از غم و اندوه به خدا شکایت نمود، خطاب آمد: انگور بخور که غم را می برد.

در حدیث دیگر فرمود: چون آب تما شد و استخوانهای مردگان نمایان شد، حضرت نوح علیه السلام چون آنها را بدید سخت ناشکیبائی نمود و غمگین گشت، خداوند وحی فرمود: انگور سیاه بخور تا غمت زائل شود(1).

انار

در طب النبوی فرمود: هر کس یک دانه انار بخورد تا تمام شود تا چهل روز خداوند قلب را نورانی کند.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: پنج چیز از بهشت است، یکی از آنها انار است.

در حدیث دیگر فرمود: جمیع میوه ها صد و بیست رنگ است، سید آنها انار است.

در طب النبوی فرمود: کسی نیست که یک دانه انار بخورد جز آنکه تا چهل روز شیطان خود را مریض کرده.

و حضرت امام محمد باقر و امام جعفر صادق علیه السلام فرمودند: میوه ای روی زمین نیست که محبوبتر باشد نزد رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم از انار، و دوست می داشت که در وقت خوردن آن شریک نداشته باشد.

در حدیث دیگر وارد شده که: از جمله چیزهایی که حضرت آدم صل الله علیه و آله وسلم از انار، و دوست می داشت که در وقت خوردن آن شریک نداشته باشد.

ص: 105

در حدیث دیگر وارد شده که: از جمله چیزهایی که حضرت آدم علیه السلام به فرزند خود هبه الله و صیت کرد آن بود که فرمود: بر تو باد به خوردن انار، الخبر.

و حضرت صادق علیه السلام می فرمود: هر چیز که می خورم دلم می خواهد کسی با من شریک شود جز در انار، چون اناری نیست مگر آنکه در آن یک حبه از بهشت موجود است.

در حدیث دیگر فرمود: کسی که یک دانه انار بخورد، چهل روز شیطان و سوسه را بیمار ساخته. در حدیث دیگر فرمود: چون امیر المؤمنین علیه السلام انار تناول می فرمود: دستمالی در زیر آن می افکند، سبب سؤال کردند.

فرمود: چون در انار چند حبه از بهشت می باشد. عرض شد: سهود و نصاری و غیر ایشان از فرق کفار می خوردند. فرمود: وقتی آنها بخورند، خداوند ملکی فرستد که آن حبه ها را برگیرد تا ایشان نخورند.

در حدیث دیگر فرمود: کسی که یک دانه ناشتا بخورد تا چهل روز قلبش نورانی گردد.

در حدیث دیگر فرمود: انار با پیهش بخوردید که معده را دبّاغی و ذهن را زیاد کند.

و در حدیث دیگر فرمود: انار ترش شکم شایسته تر است.

و حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: کسی که روز جمعه یک دانه انار ناشتا بخورد تا چهل روز قلبش نورانی گردد.

و اگر دو دانه بخورد تا هشتاد روز ، و اگر سه دانه بخورد تا صد و بیست روز دور شود از وسوسه شیطان ، و کسی که دور شود از او وسوسه شیطان ، معصیت خدا نکند خداوند داخل بهشتش کند.

در حدیث دیگر فرمود : خوردن انار شیرین آب کمر را زیاد و بچه را زیبا می نماید(1).

و در طب النبوی از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کرده که فرمود: بر شما باد به انار ، و پیه آن را بخورید که معده را دباغی می کند ، و هیچ دانه ای از آن در شکم نمی رود جز آنکه قلبش را روشن میکند و از شیطان و وسوسه او چهل روز دور کند.

اترج

در طب النبوی از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که فرمود: بر شما باد به اُترج (یعنی بالنگ) که آن دل را نورانی و مغز سر و مخ را زیاد می کند.

انجیر

در طب النبوی از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که فرمود: انگور را دانه دانه بخورید که آن گواراتر است ، و انجیر را دو دانه دو دانه بخورید که آن برای بواسیر و ورم زانو و درد سر انگشتان مفید است.

ص: 107

1- تمام این اخبار از وافی ج 3 است.

از حضرت امام رضا علیه السلام منقول است که فرمود: انجیر بوی را بر طرف و استخوان را محکم و موی را برویاند و بیماری را زائل کند و با بودن آن محتاج به دوائی نباشد.

و در حدیث دیگر فرمود: انجیر شبیه ترین چیزها است به نباتات بهشت(1).

در طب الرضا علیه السلام فرمود: خوردن انجیر و ادامه به آن سبب پیدایش شپش شود در بدن.

و در طب النبی فرمود: خوردن انجیر امان از قولنج است.

آلو

از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام منقول است که فرمود: آلوی تازه حرارت را خاموش و صفرا را ساکن می کند، و خشکش خون را ساکن و درد مهلک را خارج می نماید(2).

بول

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: بول شتر بهتر از شیر آن است.

ص: 108

1- وسائل وافی ج 3

2- وافی ج 3

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: بول شتر شفا هر دردیست که در جسد باشد(1)

در فصل (12) گذشت که بول شتر شیرده برای تنگی نفس مفید است.

برنج

در طب النبى صل الله عليه و آله وسلم فرمود: برنج در اطعمه مثل سید و آقا است در جماعتی .

حضرت صادق علیه السلام فرمود : چیزی از ناحیه شما به ما نمی رسد که بهتر از برنج باشد.

در حدیث دیگر فرمود: خوب طعامی است برنج ، روده ها را وسعت ، و بواسیر را قطع می کند ، و من حسرتِ اهل عراق را می برم که ایشان برنج و آب سرد می خورند چون هر دو روده را وسیع و بواسیر را قطع می کند.

و در حدیث دیگر فرمود: خوب طعامیست برنج ، من برای بیماران خودمان ذخیره می کنم .

در حدیث دیگر خوب طعامیست برنج ، ما بیماران خودمان را به آن مداوا می کنیم(2)

ص: 109

1- وسائل ج 3

2- وافى ج 3

در طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: روغن بنفشه به خود بمالید که در تابستان سرد و در زمستان گرم است.

و فرمود: فضیلت روغن بنفشه بر سائر روغن‌ها مثل فضیلت دین اسلام است بر سائر ادیان.

باقلا

حضرت صادق عیله السلام فرمود: خوردن باقلا ساقها را پر مغز و مغز سر را زیاد و تولید خون تازه می کند.

و حضرت رضا صلوات الله علیه فرمود: خوردن باقلا ساقها را پر از مغز و سبب تولید خون تازه می شود.

و حضرت صادق عیله السلام فرمود: باقلا را با پوستش بخورید که معده را دباغی می کند.

در حدیث دیگر فرمود: باقلا مغز ساقها را پر می کند(1)

ص: 110

حضرت امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: خوردن به برای قلبِ ضعیف قوّت است ، و معده را پاک ، و دل را پاکیزه می کند ، و شخص ترسورا شجاع می نماید.

و رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: بخور به را که قلب را پاک و ترسورا شجاع کند.

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: کسی که به خورد آبش پاکیزه و بچه اش نیکو می شود.

و رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: یا جعفر بخور به را که قلب را قوی و ترسورا شجاع نماید.

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: کسی که به بخورد خداوند تا چهل روز زبانش را به حکمت گویا نماید.

در حدیث دیگر فرمود: خداوند پیغمبری نفرستاد جز آنکه با او بوی به بود .

حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود: به اندوه محزون را می برد چنانچه دست عرق پیشانی را می برد.

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود : بر شما باد به خوردن به که آن قلب را جلا می دهد و غم سینه را می برد.

در حدیث دیگر فرمود: بخور به را که سه فائده دارد: دل را پر گوشت، بخیل را سخی، ترسو را شجاع می کند.

در حدیث دیگر فرمود: یاعلی، کسی که سه روز ناشتا به بخورد ذهنش را صاف کند و اندرونش را پر از حلم و علم نماید و از کلید ابلیس نگاه داشته شود(1).

بالنگ

ابراهیم بن عمر یمانی خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کرد: ایشان گمان می کنند که بالنگ ناشتا بهتر است. فرمود: اگر قبل از طعام بهتر باشد بعد از طعام دو مقابل بهتر است.

حضرت صادق علیه السلام به شخصی فرمود: اطباء شما در بالنگ شما به چیز امرتان می کنند؟ عرض کرد که: امر می کنند که قبل از طعام بخوریم. حضرت فرمود: من امر می کنم که بعد از طعام بخورید.

در حدیث دیگر فرمود: بالنگ را بعد از طعام بخورید چون آل محمد صلوات الله علیهم این کار می کردند.

و حضرت امام رضا علیه السلام فرمود: نان خشک بالنگ را هضم می کند(2).

ص: 112

1- وسائل ج 3

2- وسائل وافی ج 3.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: بخورید بادنجان را که درد را می برد و دردی ندارد.

امام علی النقی علیه السلام به بعض کارگزارانش فرمود: برای ما بادنجان زیاد بیاور که آن گرم است در وقت حرارت و سرد است در وقت برودت و معتدل است در جمیع اوقات و خوب است در هر حال(1).

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: بادنجان برای سودا نیکو است .

در حدیث دیگر فرمود: چون رطب را درک نمائی و انگور برسد ضرر بادنجان می رود(2).

و در طب النبوی فرمود: بادنجان بخورید و زیاد هم بخورید که آن درختی است در بهشت ، پس هر کس بخورد و آن را درد پندار درد است ، و هر کس بخورد و آن را شفا داند دواء است .

پنیر

راوی گفت : از حضرت صادق علیه السلام سؤال کردم از پنیر ، فرمود: مرض است ، دوا در آن نیست . پس چون شب شد وارد بر حضرت شدم ، دیدم در سفره پنیر هست

ص: 113

1- وافی ج 3.

2- وسائل ج 3.

، عرض کردم: فدایت شوم شیخ از پنیر سؤال کردم به من فرمودید پنیر درد است دوا در آن نیست، و اکنون در سفره مشاهده می‌کنم. فرمود: صبح مُضر است و شب نافع است و آب کمر را زیاد می‌کند.

در حدیث دیگر فرمود: پنیر و گردو هر وقت با هم جمع شوند در هر کدام شفا است، و چون جدا شوند در هر کدام درد است (1).

و در حدیث دیگر فرمود: خوب لقمه ایست پنیر، دهان را شیرین، و بوی را نیکو کند، و طعام را لذیذ نماید، و کسی که اول ماه پنیر بخورد امید می‌رود که حاجتش رد نشود (2).

در طب النبوی فرمود: پنیر بخورید که باعث آمدن خواب و هضم طعام است.

پیاز

حضرت صادق علیه السلام فرمود: پیاز تخکه را خوب می‌کند، و بلغم را می‌برد و قوه جماع را زیاد می‌کند.

ص: 114

1- وافی ج 3.

2- وسائل ج 3.

و فرمود: چون وارد شهری شوید از سبزی و پیازش بخورید که درد شهر را از شما دور سازد، و خستگی را برطرف کند، و باز و را محکم کند و قوه جماع را زیاد کند، و تب را می برد.

و در حدیث دیگر فرمود: پیاز هم را می برد، و پی را محکم می کند، و قوه راه رفتن و جماع را زیاد می کند، و تب را زائل می کند.

و در حدیث دیگر فرمود: بخورید پیاز را که دارای سه خصلت است: تخمه را خوب و لته را محکم و قوه جماع را زیاد می کند.

و در حدیث دیگر فرمود: پیاز تخمه را خوب و کمر را محکم و پشت را رقیق می کند.

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: چون داخل شهری شوید پیازش را بخورید که وباء آن شهر را از شما دور کند(1)

پیله

حضرت صادق علیه السلام فرمود: پیله گاو شفا است.

در حدیث دیگر فرمود: کسی که یک لقمه ای پیله بخورد بقدر آن بیماری از بدنش خارج شود.

ص: 115

1- وافی ج 3.

زراره از حضرت صادق علیه السلام سؤال نمود: کدام پیه است که بمقدار خودش درد را خارج می کند؟ فرمود: پیه گاو الخ.

و حضرت امام محمد باقر علیه السلام فرمود: کسی که یک لقمه پیه در شکم خود داخل کند مانند آن درد خارج کرده (1).

تریت

تریت (2)

حضرت امام صادق علیه السلام فرمود: بر تو باد به ترتیب که من نیافتم چیزی را که موافق تر باشد از آن.

و رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: خدایا برکت بده به امت من در تریّت.

در حدیث دیگر فرمود: تریّت برکت است.

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: از بالای تریّت نخورید و از اطرافش بخورید که برکت در بالای آن است.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: تریّت طعام عرب است (3).

ص: 116

1- وسائل ج 3.

2- تریّت نانیست که در آبگوشت خورده کنند.

3- وسائل وافی ج 3

ابو حسنه جمال گوید : شکایت کردم خدمت حضرت موسی بن جعفر علیه السلام از کمی اولاد ، فرمود: استغفار کن خدا را ، و تخم را با پیاز بخور.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: پیغمبران به خدا از کمی اولاد شکایت نمود، خطاب آمد : گوشت را با تخم بخور.

موسی بن بکر گوید : شنیدم حضرت کاظم علیه السلام می فرمود: خوردن تخم اولاد را زیاد می کند.

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: زردی تخم سبک و سفیدش سنگین است(1).

تره تیزک

حضرت صادق علیه السلام فرمود: تره تیزک یعنی تره شاهی مال بنی امیه است(2).

در حدیث دیگر فرمود: تره تیزک موجب خوره می شود(3).

ص: 117

1- وسائل وافی ج 3 .

2- تره تیزک را در اصفهان شاهی و در نجف رشاد گویند.

3- وسائل وافی ج 3 .

ترب

در طب النبوی فرمود: چون ترب بخورید و بخواهید از بوی آن دوری کنید، پس در اول دندانانی که به آن می‌زنید بر من صلوات بفرستید.

تربچه

حضرت صادق علیه السلام به حنان، بخور تربچه را که در آن سه خصلت است: برگش باد را بر طرف کند. مغزش بول را جاری سازد. بیخش بلغم را قطع کند.

در حدیث دیگر فرمود: بیخ تربچه بلغم را قطع کند. مغزش غذا را هضم دهد. برگش بول را بتندی جاری نماید(1).

تره

موسی بن بکر گفت: برای حضرت کاظم علیه السلام غلامی بود مبتلا به مرض سپرز، حضرت فرمود: سه روز تره به او بخوارید، چون این کار کردیم خون ایستاد و خوب شد.

یونس بن یعقوب گفت: دیدم حضرت موسی بن جعفر علیه السلام تره را از بیخ می‌کند و می‌شست و میل می‌فرمود.

ص: 118

از حضرت صادق علیه السلام سؤال شده از تره ، فرمود : بخور آن را که دارای چهار خصلت است : بوی را خوش ، و باد را زائل ، و بواسیر را قطع کند ، و هر کس مداومت بر خوردنش نماید امان از خوره می شود.

حنان بن سدید گفت : با حضرت صادق علیه السلام سِرِ سفره ای بودم و من میل به کاسنی نمودم . حضرت فرمود: یا حنان ، چرا تره نمی خوری ؟ عرض کردم : برای آن خبری که از شما درباره کاسنی رسیده . فرمود: چه رسیده ؟ عرض کردم : از شما روایت کنند که فرموده اید : هر روز یک قطره از بهشت روی کاسنی می بارد . فرمود : روی تره هفت قطره می بارد . عرض کردم : چگونه بخورم ؟ فرمود: بیخش را بخور و سرش را بینداز (1).

چغندر

حضرت صادق علیه السلام فرمود: خداوند خوره را از یهود بواسطه خوردن چغندر و خارج کردن رگها از گوشت بر طرف نمود.

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: خوب سبزیست چغندر .

حضرت رضا صلوات الله علیه فرمود: بخورانید به مریضهای خود برگ چغندر را که در آن شفاست و دردی با آن نیست و مضرت ندارد، و بیمار را به خواب می اندازد ، و اصلش سودا را بحرکت آورد.

ص: 119

1- وافی وسائل ج 3 .

در حدیث دیگر فرمود: چغندر رگ خوره را قطع کند (1).

و در حلیه روایت کند که : داخل شکم صاحب ذات الجنب (سینه پهلو) نشده چیزی مثل برگ چغندر.

حلیم

حلیم (2)

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: بر شما باد به خوردن حلیم که تا چهل روز انسان را برای عبادت به نشاط آورد، و آن از مائده هائیسست که برای رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم نازل شد.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: پیغمبری به خدا از ضعف و کمی جماع شکایت نمود، خداوند امرش فرمود به خوردن حلیم.

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود پیغمبری به خدا از کمر درد شکایت نمود، خداوند امرش فرمود به خوردن حلیم.

ص: 120

1- وافى ج 3.

2- گوشت و گندم را با هم بپزید و خوب بکوبید و روغن سالم باشکر سالم در آن حل کنید میل نمایید.

در حدیث دیگر فرمود: جبرئیل مرا امر نمود بخوردن حلیم تا پشتم محکم و بر عبادت پروردگارم قوی شوم(1).
و در طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: بر شما باد به حلیم که آن تا چهل روز به نشاط می آورد برای عبادت .

حلوا

از حضرت موسی بن جعفر علیه السلام منقول است که فرمود: ما و شیعیان ما خلق شده ایم از شیرینی پس ما دوست داریم حلوا را .
و از حضرت امام محمد باقر علیه السلام منقول است که فرمود: کسی که نخواسته باشد از ما حلوا را شراب را خواسته (2)

حنا

در طب النبوی فرمود: حنا خضاب اسلام است ، عمل مؤمن را زیاد می کند ، و درد سر را بر طرف می کند ، و چشم را تیز می نماید ، و قوه جماع را زیاد می کند ، و آن سید ریاحین است در دنیا و آخرت .

ص: 121

1- وسائل ج 3.

2- صاحب وافی فرمود: سببش آن است که شراب خو رغبتی به حلوا نمی کند.

در کافی ج 6 ص 483 امام صادق از امیر المؤمنین علیهما السلام روایت کند که فرمود: با حنا خضاب کنید که چشم را جلا می دهد، و موی را می رویاند الخ.

و ایضا فرمود: حنا بوی را از انسان می برد و آبرو را زیاد می کند و بوی دهان را پاکیزه می کند، و بچه را زیبا می کند.

و فرمود: یک درهم در خضاب به حنا صرف نمودن نه هزار درهم عوض دارد.

خرما

حضرت زین العابدین علیه السلام مرد خرما خورد را دوست می داشت بجهت آنکه رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم خرما را دوست می داشت .

سلیمان جعفری گوید: داخل بر امام رضا علیه السلام شدم، نزدش خرمای برنی (1) دیدم دیدم او جدیت تامی در خوردنش داشت، به من فرمود: یا سلیمان، نزدیک شو و میل کن نزدیک رفته و خوردم و عرض کردم: فدایت شوم، این خرما را با میل می خورید؟ فرمود: بلی، دوستش دارم. گفتم: برای چه؟ فرمود: برای آنکه رسول خدا و علی و حسن و حسین و زین العابدین و امام محمد باقر و امام صادق و پدرم علیهم السلام دوست می داشتند و منم دوست می دارم، و شیعیان ما دوست می دارند چون

ص: 122

1- یک قسمتی از خرما است.

ایشان از گِلِ ما خلق شده اند، و دشمنان ما ای سلیمان مسکر را دوست دارند چون خلق شده اند از آتش بی دود.

حضرت اما صادق علیه السلام فرمود: بهترین خرمایِ شما برنی است (1)، درد را می برد و دردی در آن نیست، و خستگی را بر طرف می کند و ضروری ندارد، و بلغم را زائل می کند و با هر خرمائی ثوابیست (2).

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: ما نزد رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم بودیم، جماعتی از عبدالقیس وارد و سلام کردند و یک جلت خرما خدمت حضرت نهادند، حضرت فرمود: صدقه است یا هدیه؟ عرض کردند: هدیه است. فرمود: از کدام قسم است؟ عرض کردند: برنی است. فرمود: این جبرئیل است مرا خبر می دهد که در این خرما نه خصلت است. بوی دهان را پاکیزه، معده را پاک، طعام را هضم، قوه گوش و چشم را زیاد، کمرا را قوی نماید، شیطان را دیوانه و دورش کند، موجب قرب خداوند گردد (3).

و در طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: خانه ای که در آن خرما نباشد مانند آن است که طعامی نداشته باشد.

و فرمود: : خرما ناشتا بخورید که کرم معده را می کشد.

ص: 123

1- یک نوع خرمائیسست در مدینه معروف است (م)

2- وافی ج 3.

3- خصال ج 2.

و فرمود: چه خوب سحر یست برای مؤمن خرما .

و فرمود: هر کس دارد به خرما افطار کند ، و هر کس ندارد به آب که آن پاک کننده است .

خریزه

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: خریزه پیه زمین است، مرض و فسادى در آن نیست و دارای ده خصلت است (بمنزله) طعام است (منزله) شراب است، میوه است، ریحان است، حلوا است (بمنزله) اشنان است، خورش است (بمنزله) سبزیست (بمنزله) دوا است (1).

حضرت صادق علیه السلام فرمود: بخورید خریزه را که در آن بیست خصلت است (من جمله) پیه زمین است، مرضی در آن نیست، خوردنیست، آشامیدنیست، میوه است، ریحان است، اشنان است، خورش است، قوه جماع را زیاد می کند، مثنانه را بشوید، بول را جاری سازد.

در حدیث دیگر فرمود: خریزه ناشتا موجب فلج است (2).

و در طب النبى خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: ربیع امت من انگور و خریزه است.

ص: 124

1- وافى ج 3 .

2- وسائل ج 3.

و فرمود: خربزه بخورید که میوه بهشت است و در آن هزار برکت است و هزار رحمت است و خوردنش شفاء هر دردیست .

و فرمود: خربزه را بادندان بخورید و دندان بگیرید و قطعه قطعه نکنید که میوه مبارک و پاکیزه است، دهان را پاک می کند ، قلب را مقدس و پاک می نماید ، دندان را سفید می کند ، خدا را راضی می نماید ، بویش از عنبر و آبش از کوثر و گوشتش از فردوس و لذتش از بهشت و خوردنش از عبادات است .

و فرمود: بر مشا باد به خوردن خربزه که در آن ده خصلت است : بمنزله غذا و آب و اشنان و ریحان است ، جایگاه بول را پاک می کند ، شکم را شستشو می دهد ، آب کمر را زیاد می کند، بر قوه جماع می افزاید ، سردی را قطع می کند ، جسم را پاکیزه می نماید.

و فرمود: پیغمبر از بین میوه ها انگور و خربزه دوست می داشت .

و فرمود : خربزه را به دندان بخورید که آبش رحمت و شیرینیش از شیرینی ایمان است ، پس کسی که یک لقمه از خربزه به کسی بدهد خداوند می نویسد برای او هفتاد هزار حسنه و محو می کند از او هفتاد هزار گناه .

و فرمود: روزی از طائف برای رسول خدا خربزه هدیه آوردند ، حضرت آن را گرفته و بوئید و بوسید .

و فرمود: با دندان بخورید خربزه را که آن از زیورهای زمین است، و آبش رحمت و شیرینیش از بهشت است.

راوی گوید: روزی رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم در مجلس یکی از یارانش بود، فرمود: خدا یاد کند کسی را که به ما خربزه اطعام کند. پس امیر المؤمنین علیه السلام رفت و خربزه آورد. حضرت میل فرمود و اصحابش نیز خوردند، پس از آن فرمود: خدا رحمت کند کسی را که به ما این میوه را اطعام کرد، و کسی را که امروز خربزه خورد و می خورد از مسلمانان تا روز قیامت.

و فرمود: زنی نیست که حامله باشد و خربزه بخورد جز آنکه بچه اش صورت و خلقش نیکو شود.

و فرمود: خربزه قبل از غذا شکم را می شوید، و مرض را بکلی می برد.

و فرمود: خربزه را با پنیر می خورد، و گاهی خربزه را با دو دست می خورد.

خرفه

حضرت صادق علیه السلام فرمود: سبزیی روی زمین نیست که اشرف و نافع تر باشد از خرفه، و آن سبزی حضرت فاطمه است. پس از آن فرمود: خدا لعنت کند بنی امیه را که آن را بقله الحمقاء نامیدند برای آن بغضی که با ما و دشمنی که با حضرت فاطمه سلام الله علیها داشتند.

ص: 126

رسول خدا صل الله عليه و آله وسلم روی ریگزار بسیار گرم راه رفته پای مبارکش اذیت شد، چون روی خرفه راه رفتند خوب شد، آن وقت دعا فرمود و بسیار دوست داشتند و می فرمودند: چه سبزی با برکتی است (1)

رسول صل الله عليه و آله وسلم فرمود: بر شما باد به خرفه که اگر چیزی عقل را زیاد کند همانا خرفه است.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: خرفه سبزی حضرت فاطمه علیه السلام است (2)

خیار

حضرت صادق علیه السلام فرمود: رسول خدا صل الله عليه و آله وسلم خیار را با نمک می خورد.

در حدیث دیگر فرمود: چون خیار بخورید از پائین آن بخورید که آن موجب برکتش می شود (3).

و در طب النبوی فرمود: چون خیار میل کنید از پائینش بخورید.

و فرمود: حضرت خیار را با نمک می خورد.

ص: 127

1- وافی ج 3

2- وسائل ج 3

3- وافی ج 3

رسول خدا صل الله عليه و آله وسلم فرمود: بخورید روغن زیت را و خود را با آن چرب کنید که آن از درخت با برکت است .

و از وصیتهای حضرت آدم علیه السلام به پسرش هبه الله آن بود که فرمود: بخور روغن زیتون را که آن از درخت مبارکیست.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: روغن زیتون باد را برطرف کند .

رسول خدا صل الله عليه و آله وسلم فرمود: زیت ، روغن ابرار و خورش اخیار است.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: روغن زیتون آب کمر را زیاد کند(1)

رسول خدا صل الله عليه و آله وسلم در وصیت خود به امیرالمؤمنین در وصیت خود به امیر المؤمنین فرمود: یا علی ، بخور روغن زیت را و بر هود بمال که هر کس این کار کند تا چهل روز شیطان نزدیکش نرود.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: روغن زیت طعام متقین و پرهیزکاران است(2).

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: روغن گاو شفا است.

ص: 128

1- وافی ج 3

2- وسائل ج 3

در حدیث دیگر فرمود: روغن کنجد دوا است، و در تابستان بهتر از زمستان است، و چیزی داخل شکم نمی شود که مثل آن باشد.

صادق آل محمد صل الله علیه و آله وسلم فرمود: خوب خورشی است روغن کنجد.

در حدیث دیگر فرمود: چون مرد به پنجاه سالگی برسد باید نخواست در حالی که روغن کنجد در شکمش باشد. یعنی کنجد برای شخص پیر خوب نیست.

حماد بن عثمان گفت: نزد حضرت صادق علیه السلام بودم که پیر مردی از اهل عراق وارد شد، حضرت فرمود: سبب چیست کلام تو متغیر است؟ عرض کرد: دندانهای پیشینم افتاده. حضرت فرمود: منم بعض دندانهایم افتاده حتی آنکه شیطان وسوسه می کند و می گوید: اگر باقی دندانهایت بیفتند با چه چیز طعام می خوری؟ می گویم: لا حول و لا قوه الا بالله، چس از آن فرمود: بر تو با به تربیت که آن شایسته است و دوری کن از روغن کنجد که آن بحال پیر مردان ملایم نیست (1).

ریحان کوهی

حضرت صادق علیه السلام فرمود: ریحان کوهی سبزی انبیا است و در آن هشت خصلت است: گوارا، سدها را باز، ، نفس را طیب، باد را پاکیزه، طعام را لذیذ،

ص: 129

1- وافی ج 3

بیماری را به آسانی خارج، و امان از خوره است، و چون در شکم انسان است استقرار پیدا کند تمام بیماریها را زائل کند (1)

زردک

حضرت صادق علیه السلام فرمود: خوردن زردک (جزر) قلوه ها را (گرده) را گرم و ذگر را بر می خیزاند.

در حدیث دیگر فرمود: زردک امان از قولنج و بواسیر و کمک بر جماع است.

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: خوردن زردک گرده را گرم و ذگر را بلند می کند، راوی گفت: دندان ندارم، چگونه بخورم؟
فرمود به آتش بپز (2)

سبزیجات

در طب النبوی فرمود: چون وارد شهری شوید از سبزی و پیازش بخورید که درد شهر را از شما دور کند و خستگی را بر طرف سازد و بازو محکم کند و قوه جماع را زیاد کند و تب را می برد.

ص: 130

1- وسائل ج 3

2- وافی ج 3

و فرمود: سفره های خود را به سبزیجات زینت دهید که آن اگر بسم الله بگوئید شیطان را رد کند.

سداب

در طب النبی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: هر کس سداب بخورید و بخواید از سرگیجی و التهاب پوست شش که موجب سینه پهلو است ایمن می شود.

سیاه دانه

در طب النبی فرمود: سیاه دانه دواء هر دردیست جز مرگ .

سنا

در طب النبی فرمود: اگر در چیزی شفا باشد هر آینه در سنا خواهد بود.

سرکه

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: خوب خورشی است سرکه ، فقیر نمی شود خانه که سرکه در آن باشد.

ص: 131

حضرت صادق علیه السلام فرمود: فقیر نمی شود خانه ای که سرکه در آن باشد.

در حدیث دیگر فرمود: بهترین خورشها نزد رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم سرکه بود.

در حدیث دیگر فرمود: سرکه خمر (1) حیوانات

در شکم را می کشد و دهان را محکم می کند .

در حدیث دیگر فرمود: سرکه خمر لثه و عقل را محکم می کند ، و حیوانات شکم را می کشد ، و خورش قرار دادن سرکه شهوت زنا را قطع می کند ، و باید اول غذا ابتدا به نمک و آخر آن به سرکه شود.

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: خوب خورشی است سرکه ، سودا را می کشد و صفرا را خاموش می کند و قلب را زنده می نماید .

حضرت رضا صوات الله علیه فرمود: سرکه ذهن را محکم و عقل را زیاد می کند(2).

و در طب النبوی فرمود: هر کس سرکه بخورد ملکی موکل او شود و برای او طلب آمرزش نماید تا از خوردن فارغ شود.

و فرمود: خوب خورشی است سرکه .

ص: 132

1- در وافی فرموده : سرکه خمر آن است که آب انگور صاف کرده را قدری سرکه داخل کنند و در آفتاب گذارند تا سرکه شود.

2- وافی ج 3

حضرت صادق علیه السلام فرمود: سیب معده را جلا می دهد.

در حدیث دیگر فرمود: سیب سبز، تب را می برد و حرارت را ساکن می کند.

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: سیب برای سم و سحر و جنونی که از جن برسد و بلغمی که غالب باشد نافع است، و چیزی که نفعش مثل سیب سریع باشد نیست.

زیاد قندی گفت: با برادرم داخل مدینه، مردم مبتلا به خون دماغ شدند و طوری بودم که اگر کسی دو روز خون دماغ می شد می مرد، به منزل رفتم دیدم برادم سیف نام خون خون دماغ شده، خدمت حضرت موسی بن جعفر علیه السلام شتافتم، چون خدمت حضرت رسیدم فرمود: یا زیاد، به سیف بخوران، چون این عمل کردم خوب شد.

ابن بکیر گفت: سالی در مدینه مبتلا به خون دماغ شدم، بعضی اصحاب از حضرت صادق علیه السلام سؤال کردند از چیزی که جلوگیری آن باشد، فرمود: قاویت سیب بخورانید، چون قاویت سیب به من خوراندند خوب شدم.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: نمی شناسم برای سمومات چیزی که نافع تر باشد از قاویت سیب.

در حدیث دیگر فرمود: ما اهل بیت مداوا نمی کنیم تب را جز به آب سرد و خوردن سیب .

در حدیث دیگر فرمود: اگر مردم می دانستند چه فائده ای در سیب هست مداوا نمی کردند بیماران خود را مگر به آن .

در حدیث دیگر فرمود: به تب داران خود سیب بخورانید که چیزی نافع تر از آن نیست .

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: سیب بخورید که معده را دباغی می کند(1).

حضرت صادق علیه السلام فرمود: بخور سیب را که حرارت را خاموش و شکم را سرد و تب را می برد.

و در حدیث دیگر فرمود: وبا را می برد.

حضرت باقر علیه السلام فرمود: چون بخواهی سیب بخوری ، اول ببوی و بعد بخور که اگر این کار کنی هر مرض و بادی را از بدن تو خارج کند.

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: نه چیز موجب فراموشی است ، یکی خوردن سیب ترش است الخبر(2).

ص: 134

1- وافی ج 1

2- وسائل ج 3

حضرت صادق علیه السلام فرمود: سنجد گوشتش گوشت می رویاند، و پوستش پوست، و استخوان استخوان، و گرده (قلوه کلیه) را گرم، و معده را دباغی، و بواسیر و تقطیر بول را امان است، و ساقها را قوی، و رگ خوره را قطع می کند(1).

سیر

از حضرت صادق علیه السلام سؤال شد از سیر، فرمود: رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم نهی فرمود از آن از بویش، پس فرمود: هر کس بخورد این سبزی خبیث را نزدیک مسجد ما نیاید، و اگر بخورد و به مسجد نیاید باکی نیست(2).

در بعض اخبار وارد شده که هر کس سیر بخورد باید نماز را اعاده دهد ولی علما رضوان الله علیهم حمل بر کراهت نموده پس واجب نیست اعاده نماز.

و در طب النبوی فرمود: سیر بخورید که در آن شفاء هفتاد درد است.

ص: 135

1- وافى ج 3

2- وافى ج 3

حضرت صادق علیه السلام فرمود: شیر گاو دوا است.

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم هر وقت شیر می خورد می فرمود: خدایا برکت بده به ما در این و زیادش کن

و در طب النبى صل الله علیه و آله وسلم فرمود: چون شیر بیاشامید پس مضمضه کنید چونکه برای آن چربی است.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: شیر طعام پیغمبران مرسل است .

مردی گفت : من شیر خوردم ضرر زد ، حضرت صادق علیه السلام فرمود: بخدا با چیزی خورده ای که آن چیز ضرر زده ، گمان مردی

گفت : من بدنم ضعیف شد ، حضرت صادق علیه السلام فرمود: بر تو باد به شیر که گوشت را می رویاند و استخوان را محکم می کند .

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: اگر کسی شیر بخورد و بگوید ای خدا من شیر خوردم برای آنکه پیغمبر تو دوست می داشت

هیچ ضرری به نرسد .

و در طب النبى صل الله عليه و آله وسلم فرمود: بر شما باد به خوردن شير كه قلب را از حرارت پاك مى كند چنانچه انگشت عرق را از پيشانى پاك مى كند و كمر را محكم مى نمايد و عقل را زياد و ذهن را تيز مى كند و چشم را جلا مى دهد و فراموشى را بر طرف مى كند .
در حديث ديگر فرمود: شفا است.

حضرت امام محمد باقر عليه السلام فرمود: شير گوسفند سياه بهتر است از گوسفند سرخ ، و شير گاو سرخ بهتر از گاو سياه است(1).
در طب النبى صل الله عليه و آله وسلم فرمود: به زنهای حامله شير بخورانيد كه عقل بچه اش زياد مى شود.

شكر

موسى بن بكر گفت: حضرت موسى بن جعفر عليه السلام در غالب اوقات وقت خواب شكر مى خورد.

ص: 137

حضرت صادق علیه السلام فرمود: شکر نافع هر چیز است و ضرری از هیچ جهت ندارد.

در حدیث دیگر فرمود: اگر کسی هزار درهم داشته باشد و غیر از آن چیزی نداشته باشد و همه را شکر بخرد اسراف نکرده (1).

شلغم

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام بر تو باد به خوردن شلغم که احدی نیست مگر آنکه در او رگ خوره هست و شلغم آن را آل می کند

حضرت صادق علیه السلام فرمود: احدی نسیت مگر آنکه در او رگی از خوره هست پس به شلغم آبش کنید.

در حدیث دیگر فرمود: بر شما باد به شلغم پس بخورید آن را و مداومت کنید بر آن و پنهان کنید جز از اهلش ، چون هیچ کسی نیست مگر آنکه در او رگی از خوره هست پس آبش کنید به خوردن شلغم (2).

ص: 138

1- وافى وسائل ج 3

2- وافى ج 3

در طب النبوی صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: سه چیز است که جسم را فربه می کند بوی خوش ، لباس نرم ، آشامیدن عسل.

و فرمود: بر شما باد به خوردن عسل ، بخدائی که جانم بدست قدرت اوست خانه ای نیست که در آن عسل باشد جز آنکه ملائکه برای اهل خانه ای طلب رحمت کنند ، و اگر شخصی بیاشامد مثل آن است که هزار دواء داخل شکمش شده، و هزار هزار درد خارج شده ، و اگر بمیرد و آن عسل ، قلب را نگاه می دارد ، و سردی سینه را می برد.

و فرمود: هر کس حافظه می خواهد باید عسل بیاشامد.

و فرمود: اگر کسی برای شما عسل آورد که بخورید رَدّش نکنید.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: مردم طلب عسل نکرده اند به چیزی که مانند عسل باشد (یعنی عسل از همه چیز بهتر است).

حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: لیسیدن عسل شفاء هر دردیست الخ.

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: مریضی طلب شفا نکرده که مانند غسل باشد.

عدس

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: خوردن عدس قلب را نازک و اشک را جاری می سازد.

شخصی از بنی اسرائیل از قساوت قلب و کمی اشک شکایت نمود، از طرف خدا وحی شد که: عدس بخور، چون خورد قلبش نازک و اشکش جاری شد.

شخصی خدمت رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم از قساوت قلب شکایت کرد، و حضرت فرمود: بر تو باد به خوردن عدس که قلب را نازک و اشک را جاری می سازد.

محمد بن فیض گفت: نزد حضرت صادق علیه السلام شوریای عدس خوردم و عرض کردم: فدایت شوم، اینها می گویند هشتاد پیغمبر برای عدس دعا کردند. فرمود: دروغ گفته اند، بیست پیغمبر هم نبودند (1).

ص: 140

1- وافی ج 3

رسول خدا صل الله عليه و آله وسلم در وصیتش به امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: یا علی بر تو باد به عدس که آن مبارک و مقدس است ، قلب را نازک ، اشک را زیاد می کند (1)

عناب

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: عناب تب را می برد.

در حدیث دیگر فرمود: فضیلت عناب پر میوه ها مثل ما است بر مردم (2).

در تحفه فرموده: عناب بهترین آن رسیده بالیده (3)

شیرین است ، و خشک او بهتر از تازه است ، و معتدل در حرارت و برودت و مایل به رطوبت و قوتش تا دو سال باقیست ، و ملین احشاء و مسهل اخلاط رقیقه و مُنضج غلیظه و دافع خشونت سینه و حلق آواز و صاف کننده خون و مُولّد خونِ صالح است الخ.

ص: 141

1- وسائل ج 3

2- وسائل ج 3

3- بالیده یعنی پر گوشت

حضرت رضا صلوات الله علیه فرمود: خوب قوتی است قاویت، گرسنه را سیر، و غذای سیر را هضم می کند.

حضرت صادق علیه السلام فرمود: قاویت، گوشت را می رویاند و استخوان را محکم می کند.

در حدیث دیگر فرمود: قاویت طعام پیغمبران مرسل یا انبیا است.

در حدیث دیگر فرمود: قاویت خشک برص را بر طرف کند.

در حدیث دیگر فرمود: قاویت، صفرا و بلغم را از معده می کند و هفتاد نوع را دفع می کند.

در حدیث دیگر فرمود: کسی که چهل روز صبح قاویت بیاشامد کتفش پر از قوت شود.

سیف عمار گفت: بعضی رفقای ما در مکه مریض شد، خدمت حضرت صادق علیه السلام خیر دادم، فرمود: قاویت جو به او بخورانید که عافیت خواهد یافت

ص: 142

1- کوبیده مثل گندم برشته و نخود و نحو آن را قاویت نامند.

انشاءالله و آن غذا است در شکم مریض . گفت : این کار را یک روز یا دو روز کردم خوب شد.

در حدیث دیگر فرمود: قاویت عدس عطش را قطع کند و معده را قوی گرداند و شفاء هفتاد مرض است ، صفرا را خاموش ، شکم را پتگ می کند ، و چون مسافرت می کرد همراه خود قاویت بر می داشت ، و اگر از یاران و همراهانش خونس بحرکت می آمد می فرمود: قاویت عدس بیاشام که آن حرکت خون را ساکن و حرارت را خاموش می کند.

علی بن مهزیار گفت : زنی داشتیم حیض شده و خونس قطع نمی شد تا اینکه نزدیک مرگ رسید ، حضرت صادق علیه السلام امر فرمود: قاویت عدس به او دادیم خونس بند آمد و خوب شد(1).

قارچ

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: قارچ از من است و من از بهشت است ، و آبش شفاء چشم است (2).

ص: 143

1- وافی ج 3

2- وافی ج 3

مؤلف گوید: در فصل ششم چند حدیث در فضیلت قارچ ذکر شد رجوع شود.

کباب

موسی بن بکر گفت: خدمت حضرت موسی بن جعفر علیه السلام رسیدم، فرمود: می بینم ضعیف شده ای. عرض کردم: بلی.

فرمود: کباب بخور. چون خوردم خوب شدم.

در حدیث دیگر فرمود: چه شده تو را زدر می بینم

گفت: عرض کردم ضعفی به من رسیده. فرمود: گوشت بخور، خوردم جمعه دیگر دیدند من به همان حال هستم، فرمود: تو را امر نکردم که گوشت بخور عرض کردم: من از روزی که فرمودید تا بحال غیر از گوشت چیزی نخورده ام، فرمود: چه نوع خوردی عرض کردم: پختم و خوردم. فرمود: خیر، کباب کن و بخور. این کار کردم، پس از یک هفتم مرا طلبید درحالی که خون در صورتم برگشته، فرمود: اکنون خوب شده ای.

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: کباب تب را می برد(1).

ص: 144

درست گفت: نزد حضرت صادق علیه السلام گفتگوی کله گوسفند شد فرمود: کله جای پاکیزه ای واقع شده، نزدیک به چراگاه و دور از بدی است(1).

کشمش

امیرالمؤمنین علیه السلام فرمود: کسی که هر صبح ناشتا بیست و یک دانه کشمش سرخ بخورد مریض نشود مگر به مرض مرگ. رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: بر شما باد به کشمش که صفرا را دفع و بلغم را می برد و پی را محکم و خستگی را بر طرف و خلق را نیکو و نفس را پاکیزه و غم را زائل می کند.

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: کشمش پی را محکم و خستگی را بر طرف و نفس را پاکیزه می نماید(2).

و در طب النبوی فرمود: خوب خورشی است کشمش .

ص: 145

1- وساعل ج 3

2- وافى وسائل ج 3

حضرت صادق علیه السلام فرمود: کسی که بخوابد و هفت برگ از کاسنی باشد آن شب را از قولنج ایمن است انشاء الله .

در حدیث دیگر فرمود: کسی که دوست دارد آبِ کمر و اولادش زیاد شود کاسنی زیاد بخورد.

در حدیث دیگر فرمود: خوب سبزیت کاسنی ، برگی نیست مگر آنکه قطره ای از بهش روی آن می باشد ، پس بخورید و در وقت خوردن حرکت ندهید.

در حدیث دیگر فرمود: بر تو باد به کاسنی که آن آب کمر را زیاد و بچه را نیکو کند و آن گرم و ملین و اولاد پسر را زیاد نماید(1).

و در طب النبوی فرمود: ورقی از کاسنی نیست مگر آنکه قطره ای از آب بهشت در آن موجود است.

و در کتاب طب النبوی ص 313 روایت شده که : رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: بخورید کاسنی را و دورش نیندازید که نیست روزی از روزها مگر آنکه قطره هائی از بهشت در آن می بارد.

و فرمود: کسی که کاسنی بخورد و بخواید کارگر نشود در او سمّی و نه سحرّی.

ص: 146

در حلیه المتقین از امام صادق علیه السلام روایت کند که : هر کس شب بخوابد و هفت دانه از برگ کاسنی در معده او باشد در آن شب از قولنج ایمن است .

و فرمود: کسی که بخواهد مال و فرزندش زیاد شود ، برگ کاسنی زیاد بخورد .

و فرمود: نیکو سبزی کاسنی ، هیچ برگی نیست از آن مگر آنکه قطره ای از آب بهشت روی آن هست ، پس در وقت خوردنش حرکت مدهید که قطراتش بریزد.

و امام رضا علیه السلام فرمود: خوردن کاسنی شفای همه دردها است و هیچ دردی در بدن فرزندان آدم نیست مگر آنکه کاسنی از بیخ می کند.

کرفس

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: بر شما باد به خوردن کرفس که آن طعام الیاس و یسع و یوشع بن نون است(1).

نادر خادم گفت : حضرت رضا علیه السلام یادآور کرفس شد و فرمود: شما آن را لذیذ دانید و نیست حیوانی جز آنکه آن ار دوست دارد.

در طب النبی فرمود: کرفس سبزی انبیاء است.

و حضرت صادق علیه السلام فرمود: کرفس سبزی پیغمبران است (2).

ص: 147

1- وافى ج 3

2- وسائل ج 3

و در طب النبوی فرمود: بر شما باد به کرفس که اگر چیزی باشد برای زیاد کردن عقل هر آینه کرفس خواهد بود.

کاهو

حضرت صادق علیه السلام فرمود: بر شما باد به کاهو که آن خون را صاف کند(1).

کدو

یکی از صادقین علیه السلام فرمود: کدو مخ را زیاد کند.

در طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: کدو بخورید که اگر خدا می دانست چیزی از آن سبک تر بود برای برادرم یونس علیه السلام می رویاند.

و فرمود: چون یکی از شما شورا درست کند ، کدو در آن زیاد بریزد که آن مخ را زیاد می کند.

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: کدو عقل را زیاد می کند .

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: یا علی ، بر تو باد به کدو که عقل و مخ را زیاد کند(2).

ص: 148

1- وافى ج 3

2- وافى ج 3

در طب النبى صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: کسی که چهل روز پی در پی گوشت بخورد قلبش قسی و سخت می شود.

و فرمود: گوشت را در سفره با چاقو قطع نکنید که آن کار عجمان می باشد، بلکه با دهان بخورید که آن گوارا و گذراتر است.

و فرمود: پیغمبری از پیغمبران به خدا شکایت نمود از ضعف و ناتوانی خود، به او وحی شد که: گوشت را باشیر طبخ کن و بپز که من برکت و شفا را در آن قرار داده ام.

ابن سینا از حضرت صادق علیه السلام سؤال کرد از سید خورشها در دنیا و آخرت فرمود: گوشت است.

رسول خدا صلی الله علیه و آله وسلم فرمود: سید طعامها گوشت است .

حضرت صادق علیه السلام فرمود: گوشت می رویاند و کسی که چهل روز گوشت خوردن را ترک کن و خلشش بد شود، و کسی که خلشش بد شود اذان در گوشش بگوئید.

در حدیث دیگر فرمود: بخورید گوشت را که (قوه) گوش و چشم را زیاد کند . حضرت رسول صل الله علیه و آله وسلم فرمود: کسی که چهل روز گوشت نخورد به حساب قرض کند و بخورد.

سعد بن سعد گفت : خدمت حضرت رضا علیه السلام عرض کردم : اهل منزل من گوشت گوسفند نمی خورند ، فرمود: چرا عرض کردم : برای آنکه می گویند گوشت گوسفند سودا و سر درد و سائر مرضها را بحرکت می آورد . فرمود: یا سعد ، عرض کردم : لبیک فرمود: اگر خداوند چیزی را گرامی تر از گوسفند می داشت هر آینه آن را برای اسماعیل فدا می کرد.

بنی اسرائیل از برص به موسی علیه السلام شکایت کردند ، موسی علیه السلام به خدا شکایت نمود ، وحی شد : گوشت گاو را با چغندر بخورند .

در چند روایت وارد شده که گوشت گاو درد است.

در حدیث دیگر فرمود: کسی که دوست دارد غیظش را کم کند باید گوشت دراج بخورد.

در حدیث دیگر فرمود: رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم گوشت ذراع را دوست داشت .

ص: 150

در حدیث دیگر فرمود: گوشت ذراع و کتف را دوست می داشت و گوشت ران را کراهت داشت بواسطه قریش به جایگاه بول(1).

گل نرگس

در طب النبوی از حضرت رسول صل الله علیه و آله وسلم روایت کند که فرمود: گل نرگس را بو کنید یک مرتبه یا هفته ای یک مرتبه یا ماهی یک مرتبه یا سالی یک مرتبه ، چون در قلب دانه ای از جنون و جذام و برص هست که بوی گل نرگس آن را ریشه کن می کند.

گل

در طب النبوی فرمود: خوردن گل حرام است بر هر مسلمانی ، و هر کس بمیرد دو ذره ای از آن در شکمش باشد خداوند او را داخل آتش گرداند .

و فرمود : هر کس گل بخورد مثل آن سه است که کمک بر کشتن خود کرده باشد.

و فرمود: گل نخورید که در آن خصلت است ، باعث مرض می شود و شکم را بزرگ می کند و صورت را زرد می کنند

ص: 151

گردو

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: خوردن گردو در شدت گرما حرارت باطن و سوزن های جسد را بحرکت می آورد، و در زمستان گرده ها را گرم و سردی را دفع کند (1).

گلابی

حضرت صادق علیه السلام فرمود: بخورید گلابی را که قلب را جلا و درد شکم را ساکن به اذن خداوند تعالی .

در حدیث دیگر فرمود: گلابی معده را دباغی و قوی گرداند و آن با به مساویست، و روی طعام نافع تر است از ناشتا خوردن، و کسی که غصه داشته باشد باید آن را روی طعام یخورد (2).

و در طب النبوی فرمود: گلابی قلب را جلا می دهد.

ص: 152

1- وسائل ج 3

2- وافی ج 3

حضرت صادق علیه السلام فرمود: لویا بادهای باطنی را برطرف می کند(1).

ماهی حضرت موسی بن جعفر علیه السلام فرمود: بر شما باد به خوردن ماهی که اگر بدون نان بخوری تو را کفایت کند، و اگر با نان خوردی گوارا باشد.

امیر المؤمنین علیه السلام فرمود: مداومت بر خوردن ماهی نکنید که جسد را لاغر کند.

حضرت موسی بن جعفر علیه السلام خوردن ماهی تازه جسد را آب می کند.

در حدیث دیگر فرمود: ماهی تازه پیه چشم را آب کند(2).

در روایت دیگر فرمودند: ماهی تازه گوشت را آب کند.

در حدیث دیگر فرمود: مغز چشم را آب کند.

محمد بن یحیی گفت: بعضی اصحاب برای حضرت امام حسن عسگری علیه السلام نوشت و شکایت کرد از خون و صفرا نمود و گفت: اگر حجامت کنم صفرا حرکت کند، و اگر حجامت نکنم خون ضرر زند، چه می فرمائید در این مطلب حضرت در

ص: 153

1- وافی ج 3

2- وافی ج 3

جواب نوشت: حجامت کن و بعدش ماهی تازه کباب کرده بخور. گفت دو مرتبه این مسئله را سؤال کردم باز نوشت حجامت کن و بعدش ماهی تازه کباب کرده با آب و نمک بخور، چون این عمل را کردم خوب شدم.

در حدیث دیگر دارد: خوردن ماهی موجب سل می شود(1)

موز

موز(2)

یحی صنعانی گفت: در منا وارد بر امام رضا علیه السلام شدم، امام محمد تقی علیه السلام روی زانویش بود: حضرت موز را پوست می کند و به او می خورائید.

بو اسامه گفت: وارد بر حضرت رضا صلوات الله علیه شدم، موز نزدیک من آورد و من خوردم(3)

ماش

شخصی خدمت موسی بن جعفر علیه السلام از بهق(4)

شکایت نمود، حضرت امرش فرمود: به خوردن ماش(5)

ص: 154

1- وسائل ج 3

2- میوه ایست در شام و عراق فراوان

3- وافی ج 3

4- بهق پیسی ظاهر پوست است و غیر از برص می باشد.

5- وافی ج 3

میوه

در طب النبوی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: اول هر میوه ای را بخورید که موجب صحت بدن است و بر طرف کننده حزن است و در آخر آن دور اندازید که آن برای بدن درد است .

مرزنجوش

در طب النبوی فرمود: بر شما باد به مرزنجوش ، بو کنید آن را که آن برای خشام (درد بینی) خوب است و خشام دردیست .

نان

حضرت امام رضا علیه السلام فرمود: فضیلتِ نان جو بر گندم مثل فضیلت ما می باشد بر مردم ، و پیغمبری نبوده مگر آنکه دعا کرده خورنده نان جو و طلب برکت نموده ، و داخل شکمی نشود جز آنکه هر دردی را خارج کند ، و داخل شکمی نشود جز آنکه هر دردی را خارج کند ، و آن قوت پیغمبران و طعام نیکان است ، و خداوند ایا نموده که قرار دهد قوت پیغمبران را مگر جو.

ص: 155

و نیز فرمود: داخل نمی شود در شکم شخص مسلول جز آنکه نافع تر باشد از نان برنج .

حضرت صادق علیه السلام فرمود: به شخص مبطون نان برنج بدهید ، و داخل نشود در شکم مسلول چیزی که نافع تر باشد از نان برنج ، و آن معده را دباغی و درد با به مدارا خارج کند .

مؤلف گوید : اخبار زیادی در فضیلت نان رسیده که باید نان را زید کاسه نگذاشت و باید گرمیش داشت ، و چون در سفره حاضر کنند انتظار خورش نباشند ، و باید مانند درندگان بو نکنند چون آن مبارکست ، و اطاعت خداوند از قبیل نماز و روزه و حج بواسطه آن می باشد .

و باید اگر نان و گوشت با هم حاضر شد ابتدا به نان کرد.

و باید گرده های آن را کوچک نمود چون با هر گرده ی برکتیست .

و باید نان را مانند عجمان با کارد نبرید الی غیر ذلک از اخباری که درباره نان رسیده .

نمک

رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم فرمود: یا علی ، ابتدا به نمک کن و ختم به آن نما که هر کس این کار کند خداوند هفتاد نوع بلا را از او دور کند که آسانترین آنها خوره است.

ص: 156

در حدیث دیگر فرمود: هفتاد نوع بلا را دفع کند که من جمله خوره و جنون و برص است.

حضرت باقر علیه السلام فرمود: در نمک شفاء هفتاد مرض است ، و اگر مردم می دانستند چه فائده در نمک موجود است بغیر از آن مداوا نمی کردند.

در حدیث دیگر فرمود: خداوند به حضرت موسی علیه السلام وحی نمود که : به خود امر کن (در اول طعام خود) ابتدا به نمک کنند (و در آخرش) ختم به آن نمایند و الا ملامت نکنند مگر خود را (1).

و در طب النبی صل الله علیه و آله وسلم فرمود: سه لقمه با نمک پیش از طعام خوردن هفتاد و دو درد را از انسان دور کند که یکی از آنها دیوانگی و خوره و برص است .

و فرمود: سید خورشهای شما نمک است.

و فرمود: کسی که قبل از غذا و بعد از غذا نمک بخورد خداوند (360) نوع بلا را از او رفع کن که آسانترین آنها خوره است.

و فرمود: در وقت غذا خوردن ابتداء به نمک کنید که دواء هفتاد و دو درد است.

و در فصل نوزدهم اخباری در فضل نمک وارد شده رجوع کنید .

ص: 157

پسر عمار گفت : خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کردم : از رسول خدا صل الله علیه و آله وسلم روایت کنند که : هفتاد پیغمبر دعا کردند برای عدس . فرمود: مراد از عدس آن است که نزد شما نخود می نامند و ما عدس می گوئیم .

در حدیث دیگر وارد شده که حضرت رضا صلوات الله علیه نخود پخته را قبل از طعام و بعد از طعام می خوردند.

و در حدیث دیگر صحیح نیز از آن جناب منقول است که فرمود: نخود برای درد کمر نیکو است ، و قبل از طعام و بعد از طعام طلب می نمودند (و می خوردند) (1).

نان خشک

ابو بصیر گفت : خدمت حضرت صادق علیه السلام عرض کردم : من بالنگ را با عسل خورده ام و سنگین شده ام چون زیاد خوردم . حضرت به غلامشان فرمود نانی که در تنور خشک کرده بودند حاضر کرد ، به من فرمود: بخور که نان خشک بالنگ را هضم می کند . چون خوردم مصل اینکه اصلا چیزی نخورده بودم ، و همین معنی از امام رضا علیه السلام نقل شده (2).

ص: 158

1- وافی ج 3

2- وسائل ج 3

در طب النبوی فرمود: بر شما باد به هلیله سیاه که از درخت بهشت است ، طعمش تلخ و در او شفای هر دردیست .

و الحمد لله اولاً و آخراً و باطناً تمام شد این رساله شریفه بدست این عاصی محمود بن سید مهدی موسوی دهرخی اصفهانی اصلاً و النجفی مسکناً و مدفناً انشاء الله در تحت قبه مولى الموحدين اميرالمؤمنين صلوات الله و سلامه عليه و على اولاده الطيبين الطاهرين در شب چهارشنبه 28 شهر ج 1 هزار سیصد و هفتاد و هشت هـ .

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می دانند و کسانی که نمی دانند یکسانند؟

سوره زمر / 9

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آباده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

